

Kursus støtter søskende til børn med handicap og deres forældre

Evaluerings af 13 kommuners afprøvning af det norske kursus SIBS 2022-2024

*Kursus støtter søskende til børn med handicap og deres forældre
– Evaluering af 13 kommuners afprøvning af det norske kursus SIBS 2022-2024*

© VIVE og forfatterne, 2025

Rapporten er udarbejdet af VIVE for Social- og Boligstyrelsen

Finansiering: Social- og Boligstyrelsen

e-ISBN: 978-87-7582-407-6

Arkivfoto: Mathilde Bech/VIVE

Projekt: 302026

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

Søskende til børn med handicap har øget risiko for at udvikle en række større eller mindre problemer, fx mistrivsel, angst, depression og adfærdsvanskeligheder. For at forebygge disse problemer har Frambu kompetansesenter for sjældne diagnoser og Psykologisk Institut ved Universitetet i Oslo, UiO, udviklet kurset SIBS til søskende til børn med handicap og deres forældre. Kurset er udviklet med henblik på at styrke kommunikations- og samtaleformer, og resultaterne fra Norge er gode.

På den baggrund tog Social- og Boligstyrelsen initiativ til at afprøve SIBS i Danmark, og 13 danske kommuner har i 2022-2024 afprøvet SIBS. Resultaterne er lovende, og evalueringen præsenterer erfaringerne med implementering og virkninger af SIBS.

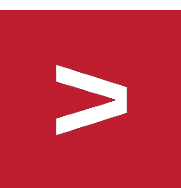
Evalueringen er gennemført af seniorforskerne Leif Olsen og Rikke Fuglsang Olsen, chefanalytiker Christoffer Scavenius, analytiker Juliane Birkedal Poulsen og studentermedhjælperne Amanda Bernholm Michaelsen, Ea Wulf Nielsen og Dagmar Engelbrecht Henriksen.

Tak for godt samarbejde til børn, forældre, kommuner, SIBS-medarbejdere, Social- og Boligstyrelsen, Frambu og UiO. Rapporten har været i eksternt review, og vi takker reviewerne for deres gode kommentarer.

Evalueringen er bestilt og finansieret af Social- og Boligstyrelsen.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
Afrapportering	12
1 Indledning	13
1.1 Baggrund for og formål med SIBS-kurset	14
1.2 SIBS – målgruppe, formål og mål	14
1.3 SIBS – et kursus med fokus på mestring og modstandsdygtighed	15
1.4 Metode og datagrundlag	16
1.5 Læsevejledning	19
2 Præsentation af SIBS og forandringsteorien	20
2.1 Præsentation af SIBS	20
2.2 Forandringsteori for SIBS – implementering og virkninger	23
3 Implementering af SIBS	28
3.1 Positive erfaringer med implementering af SIBS	28
3.2 Organisatoriske implementeringserfaringer	29
3.3 Erfaringer med gennemførelse af SIBS-kurser	40
3.4 Kommunernes beslutninger om SIBS i 2025	70
4 Virkninger af SIBS for børn og forældre	72
4.1 Hvad kendetegner børn og forældre, som deltager i SIBS?	73
4.2 Udvikling i kommunikation mellem forældre og barn	78
4.3 Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap	85
4.4 Udvikling i barnets trivsel	90
4.5 Sammenhæng mellem kommunikation, tilpasning og trivsel?	96
4.6 Registeranalyser	97
4.7 Er SIBS en lovende indsats i Danmark?	105
5 Perspektiver for SIBS-kurser i danske kommuner	107

Dokumentation	109
6 Metode og data	110
6.1 Kvalitative data og metode	110
6.2 Fidelitet	115
6.3 Kvantitative data og metode	116
Bilag 1 Tabeller og figurer	129
Litteratur	139

Hovedresultater

Søskende til børn med handicap har øget risiko for at udvikle forskellige problemer som fx mistrivsel, angst, depression og adfærdsvanskeligheder. For at forebygge disse problemer har man i Norge udviklet det forebyggende kursus SIBS, der inddrager både forældre og børn fra 8 til 16 år, der har søskende med handicap. Målgruppen er således forældre, børn og unge, som herefter benævnes "børn", der har søskende med handicap.

SIBS-kurset har vist lovende resultater for børn og forældre i Norge, særligt i forhold til at forbedre deres indbyrdes kommunikation, fx om de svære spørgsmål, der er forbundet med at være søskende til en, der lever med handicap.

Social- og Boligstyrelsen (SBST) besluttede i 2021 at give danske kommuner mulighed for at afprøve, om SIBS-kurset kan implementeres i Danmark og skabe de lovende resultater for børn og forældre i forhold til kommunikation og trivsel, som man har opnået og dokumenteret i Norge.

Særlige egenskaber ved SIBS-kurset:

- Er en tidlig forbyggende indsats for børn, der har søskende med handicap
- Er kort: to gange 2,5 timer, to dage opdelt i fem sessioner på 20-60 minutter
- Inddrager både børn og forældre i grupper på tre til syv deltagere
- Børn og forældre arbejder både opdelt og sammen
- Børn får øvelse i at stille spørgsmål til deres forældre
- Forældre får øvelse i at lytte til, udforske og bekræfte, at børnene må tale om svære emner, stille spørgsmål og søge opmærksomhed
- Manualbaseret i forhold til gennemførelse af kursets fem sessioner på 20-60 minutter
- Gennemføres af fire uddannede SIBS-medarbejdere.

Med støtte fra SBST har 13 kommuner i perioden 2022-2024 afprøvet, om de kunne implementere SIBS-kurset, og om børn og forældre kunne opnå de lovende resultater i forhold til forældre og børns kommunikation, tilpasning og trivsel, som er opnået i Norge.

SBST havde forventet at støtte otte kommuner, men interessen for at afprøve SIBS-kurset viste sig at være større. Derfor valgte SBST at give støtte til 13 kommuner, der fordelte sig over hele Danmark og omfattede både store, små og mellemstore kommuner.

VIVE har evalueret kommunernes afprøvning af SIBS i perioden 2022-2024 og svarer på fire hovedspørgsmål:

1. Hvilke erfaringer og løsninger har kommunerne udviklet i deres arbejde med implementering af SIBS-kurset?
2. Hvilke erfaringer har kommunerne fået med økonomien, der er forbundet med implementering og drift af SIBS-kurset?
3. Hvilket udbytte har børn, unge og forældre fået gennem deres deltagelse i SIBS-kurset?
4. Hvilket grundlag er der skabt for, at SIBS-kurset kan udbredes til andre kommuner i Danmark?

Gode erfaringer med implementering af SIBS

Evalueringen viser, at kommunerne oplever, at SIBS-kurserne er relativt lette at implementere, at kommunerne kan gøre det på lidt forskellige lokalt tilpassede måder, og at omkostningerne, der er forbundet med implementering og drift, er relativt små.

VIVE har indsamlet data om kommunernes omkostninger forbundet med SIBS, som Social- og Boligstyrelsen har anvendt til at udarbejde en omkostningsanalyse, der bliver tilgængelig på styrelsens hjemmeside i 2025. Omkostningsanalysen vil indeholde konkrete tal for omkostningerne, der er forbundet med at implementere, gennemføre og tilbyde SIBS-kurser i danske kommuner.

Kommunerne har valgt og afprøvet forskellige lokale løsninger på opgaverne, der er forbundet med at implementere SIBS i deres ledelse og organisering. Der er ikke udviklet en fast fremgangsmåde eller manual for, hvordan kommuner skal implementere SIBS, men der er udviklet en manual og kriterier for, hvordan SIBS-kurserne skal gennemføres. Det betyder, at kommunernes implementering af SIBS i deres ledelse og organisering skal sikre, at SIBS-kurserne kan gennemføres, som det er

foreskrevet i SIBS-manualen, af SIBS-uddannede medarbejdere og for den definerede målgruppe af 8-16-årige søskende til børn med handicap og en af deres forældre. Det er derfor helt efter bogen, at kommunerne har valgt forskellige fremgangsmåder i deres ledelsesmæssige og organisatoriske implementering af SIBS. De forskellige fremgangsmåder, som kommunerne har afprøvet, fungerer godt i forhold til formålet, og de har hver deres forskellige fordele og udfordringer. Der er fx både fordele og udfordringer ved at forankre SIBS-kurset i én afdeling, og det samme gælder med forankring på tværs af flere afdelinger. Fordelene ved at forankre SIBS-kurset i én afdeling er, at koordinering og samarbejde kan være lidt lettere, mens organisering med flere afdelinger understøtter udvikling af det tværgående samarbejde og skaber et bredere grundlag for opsporing og invitation af målgruppens børn og forældre til SIBS-kurser.

Kommunernes ledere med ansvar for SIBS har været tydeligt engageret i SIBS-kurset og formidler den generelle erfaring, at ledelsesopgaverne har været begrænsede efter den indledende opstart. I den indledende periode har lederne arbejdet med at finde frem til en koordinerende administrativ tovholder og fire til otte faglige medarbejdere, der havde relevant faglig baggrund, erfaring med målgruppen og lyst til arbejdet med grupper af børn og forældre. Der var god og engageret opbakning fra medarbejderne. De gav udtryk for, at målgruppen af søskende har behov for støtte, og at de gerne ville uddanne sig til SIBS-medarbejdere og gennemføre kurserne sammen med deres kolleger i egen afdeling eller på tværs af flere afdelinger. Herefter har lederne haft få opgaver, idet tovholdere har varetaget vigtige administrative og koordinerende opgaver, der har understøttet SIBS-medarbejderne, så de har haft deres primære fokus på at forberede og gennemføre SIBS-kurserne for tre til syv børn og en af deres forældre.

Ved besøg og interview i 8 af de 13 kommuner har både ledere, tovholdere og SIBS-medarbejdere udtrykt begejstring for at kunne tilbyde målgruppen et relevant forebyggende kursus. SIBS-kurset er nyt i indhold og form og supplerer kommunernes øvrige indsatser til børn, forældre og familier med behandlingskrævende problemer. Der er også udtrykt en vis skepsis og bekymring for, om SIBS-kurset er for kort og ikke giver tilstrækkelige muligheder for at bearbejde børnenes og forældrenes problemstillinger. SIBS-medarbejderne giver udtryk for, at de gennem afprøvningen af SIBS-kurset har fået gode erfaringer med at arbejde inden for kursets rammer og manual, og de har fået mange positive tilbagemeldinger fra børn og forældre, der gennem deltagelse i SIBS har fået forbedret deres samtaler med hinanden og i familien.

Et bidrag til de positive erfaringer er, at kommunerne har fundet frem til velegnede imødekomende lokaler, hvor børn og forældre både kan dele sig op i en forældregruppe og en børnegruppe og herudover har mulighed for at være børn og

forældrepar sammen, når de skal øve sig i at tale med hinanden ud fra børnenes spørgsmål til forældrene.

Et andet vigtigt bidrag til de positive erfaringer er, at SIBS-medarbejderne har delt deres erfaringer med at gennemføre SIBS-kursets sessioner, herunder erfaringer med at bruge små lege og redskaber til at understøtte, at de enkelte børn og forældre er trygge, og til, at grupperne fungerer godt sammen.

Der findes ikke en manual for den ledelsesmæssige og organisatoriske implementering af rammerne for SIBS-kurser i danske kommuner. Evalueringen viser imidlertid, at kommunerne har haft relativt let ved at etablere lokalt velfungerende ledelsesmæssige og organisatoriske rammer og uddanne SIBS-medarbejdere til at gennemføre SIBS-kurserne. Selve SIBS-kurserne gennemføres efter en manual, og her viser evalueringen, at SIBS-medarbejderne i høj grad har været i stand til at følge manualen i praksis. SIBS-medarbejdere har ved interview og ved besvarelse af spørgeskemaer efter gennemførelse af SIBS-kurserne givet udtryk for, at de har gennemført kurserne efter manualen inden for manualens rammer for tidsmæssig og indholdsmæssig tilpasning.

Ved siden af de generelt gode erfaringer med ledelse, organisering, uddannelse af SIBS-medarbejdere og gennemførelsen af SIBS-kurserne inden for rammerne af manualen har der også vist sig en række udfordringer, der skal håndteres.

Opgaven med opsporing og invitation af børn og forældre til SIBS-kurserne har vist sig at være udfordrende. De fleste kommuner har haft en indledende periode, hvor lederes, tovholderes og SIBS-medarbejderes forudgående kendskab til børn i målgruppen har gjort det relativt nemt at opspore og invitere børn og forældre til de første SIBS-kurser. Senere har det vist sig vanskeligere, og der er afprøvet opsporing via hjemmesider, pjecer, oplæg på skoler mv. Udfordringen er dog ikke løst, og der er brug for udvikling af arbejdet med opsporing og invitation. I denne sammenhæng er det vigtigt, at kursets særlige form og indhold formidles klart til børn og forældre, så man sikrer, at forældre og børn kommer med en forventning om, at kurset både er for børnene og for forældrene.

Evalueringens analyse af børn og forældre, der har deltaget i SIBS-kurserne, viser, at der også er behov for at udvikle opsporing og rekruttering, så målgruppen af børn og forældre med anden etnisk herkomst end dansk får tilbudt og deltager i SIBS. Denne gruppe har været underrepræsenteret i afprøvningsperioden.

Erfaringer, med at det kan være svært at opspore tilstrækkeligt med børn, viser, at der kan opstå yderligere to udfordringer: 1) Børn og forældre skal vente for længe

på, at kurset kan gennemføres, og 2) SIBS-medarbejderne får ikke opbygget og vedligeholdt deres kompetencer til og motivation for at gennemføre kurserne.

Det er vigtigt at få løst udfordringerne med opsporing og invitation til SIBS-kurserne, så SIBS-medarbejdere, tovholdere og ledere kan bibeholde begejstringen for SIBS, der har været gennemgående ved interview og besøg i 8 af de 13 kommuner.

SIBS har positive virkninger på børn og forældres kommunikation og trivsel

Evalueringen peger på, at børn og forældre i vigtige henseender ser ud til at have gavn af SIBS. De danske resultater er positive, som i den norske evaluering, men resultaterne peger på virkninger, der er lidt mindre end i Norge.

Evalueringen peger på en lille positiv virkning på både kommunikationen mellem forældre og barn og barnets trivsel målt ved SDQ-problemscoren. På den baggrund – og med den øvrige viden fra evalueringen in mente – kan vi med forsigtighed sige, at SIBS-kurset ser ud til at være en lovende indsats, der skaber positive virkninger for målgruppens børn og forældre i forhold til deres kommunikation og trivsel.

Der er tale om relativt små virkninger, men det er forventeligt og karakteristisk for tidligt forebyggende indsatser, som SIBS-kurset er et eksempel på.

Resultaterne viser desuden, at der ikke er negative virkninger af at deltage i SIBS-kurset, hverken i forhold til kommunikationen mellem forælder og barn, barnets tilpasning til søskendes handicap eller barnets trivsel.

Fremadrettede perspektiver for SIBS-kurset i danske kommuner

Det er en udbredt erkendelse og vurdering i kommunerne, at der er behov for tilbud om forebyggende støtte til målgruppen af børn og unge fra 8 til 16 år, der har søskende med handicap. Tretten kommuners afprøvning i 2022-2024 og resultaterne fra evalueringen heraf viser, at SIBS-kurset er et relevant tilbud til målgruppen, der skaber lovende og ønskede virkninger for børn og forældre i forhold til kommunikation og trivsel. Herudover viser kommunernes erfaringer, at SIBS-kurserne er relativt enkle at implementere. Det er tilfældet, når man inddrager fagpersoner, der har erfaringer med målgruppen og er motiverede for at arbejde på de måder, der

foreskrives i SIBS-manualen. Endelig har kommunerne erfaret, at der er relativt få omkostninger forbundet med implementeringen af SIBS-kurserne.

Der er på den baggrund gode grunde til, at danske kommuner overvejer at implementere og inkludere SIBS-kurser som et af deres tidligt forebyggende tilbud til målgruppen af børn, der har søskende med handicap, og deres forældre.

Vurderingen understøttes af, at 9 ud af de 13 kommuner, der har afprøvet SIBS i 2022-2024, har besluttet at fortsætte med at tilbyde SIBS-kurser i 2025. Det viser sig også, at andre kommuner allerede er interesserede i SIBS, idet 15 nye kommuner valgte at sende medarbejdere på den SIBS-uddannelse, som Social- og Boligstyrelsens udbød og gennemførte i december 2024.

Evalueringen finder dog også forbehold for den videre udbredelse af SIBS-kurserne til de øvrige 70 danske kommuner. En skriftlig rundspørge til 20 tilfældigt udvalgte af de øvrige 70 kommuner viste, at 6 ud af 8 svarkommuner vurderede, at der er behov for et forebyggende tilbud som SIBS. På spørgsmålet, om de otte kommuner vil overveje at implementere SIBS, gav fem kommuner et positivt svar, men det var kun

én af kommunerne, der vurderede det som meget sandsynligt, at de vil implementere SIBS. De fire øvrige vurderede, at det i mindre grad er sandsynligt på nuværende tidspunkt, når de vurderede SIBS-kurset i forhold til deres lignende tilbud og de prioriteringer, de skal foretage i forhold til deres samlede vifte af tilbud.

Fakta om undersøgelsen

Kvalitative metoder og datakilder

- Interviews med ledere, tovholdere og SIBS-medarbejdere i otte kommuner i 2023 og 2024
- Besøg i otte kommuner i 2023
- To dialogmøder med SBST og alle 13 kommuner.

Kvantitative metoder og datakilder

- Spørgeskema til SIBS-medarbejdere om erfaringer med gennemførelse af SIBS-kurserne
- Spørgeskemaer til børn og forældre før SIBS-kursus samt 3 og 6 måneder efter
- Registreringsskema om omkostninger forbundet med implementering og gennemførelse af SIBS-kurser
- Spørgeskema til 20 tilfældigt udvalgte kommuner vedrørende deres efterspørgsel af SIBS.

> **Afrapportering**

1 Indledning

Denne evaluering omhandler 13 danske kommuners erfaringer med afprøvning og implementering af den tidligt forebyggende indsats SIBS, der er et gruppebaseret kursus på to gange 2,5 timer, hvor børn og forældre deltager sammen. Indsatsen er udviklet i Norge og er målrettet børn i alderen 8-16 år, som er søskende til børn med handicap, og deres forældre. Evalueringen præsenterer desuden virkninger af SIBS for søskende og forældre i målgruppen, ligesom omkostninger forbundet med drift af indsatsen vurderes.

Indsatsen har vist lovende resultater i Norge (Haukeland et al., 2020) og er i dansk kontekst afprøvet i perioden fra 2022 til 2024. I denne periode har VIVE fulgt kommunernes arbejde med indsatsen og indsamlet data om kommunernes implementering og virkninger for søskende og forældre, der har deltaget i indsatsen.

Dette indledende kapitel beskriver baggrunden for indsatsen, hvorefter det teoretiske og empiriske udgangspunkt for SIBS-indsatsen præsenteres. Kapitlet rummer også en præsentation af indsatsens forandringsteori, der består af de organisatoriske og ledelsesmæssige rammer samt indsatsens struktur og indhold og forventede virkninger for søskende og forældre på kort og længere sigt.

Kapitlet afrundes med en kort introduktion til evalueringens design og datakilder samt en læsevejledning.

Rapporten henvender sig til kommunale aktører og fagprofessionelle med kontakt til målgruppen af søskende til børn med handicap og deres forældre. Rapporten henvender sig også til læsere med interesse i forebyggende, gruppe- og manualbaserede indsatser, hvor både børn og forældre deltager.

Evalueringens fire hovedspørgsmål

1. Hvilke erfaringer og løsninger har kommunerne udviklet i deres arbejde med implementering af SIBS?
2. Hvilke erfaringer har kommunerne fået med økonomien, der er forbundet med implementering og drift af SIBS?
3. Hvilket udbytte har børn, unge og forældre fået gennem deres deltagelse i SIBS?
4. Hvilket grundlag er der skabt for, at SIBS kan udbredes til andre kommuner?

1.1 Baggrund for og formål med SIBS-kurset

Søskende til børn med handicap er i øget risiko for at udvikle en lang række mindre og større problemer med fx trivsel, angst, depression og andre vanskeligheder, såsom aggression og udadreagerende adfærd. Undersøgelser viser, at disse vanskeligheder rækker ind i voksenlivet og kan have langsigtede konsekvenser for deres evne til at mestre udfordringer. Denne viden har – sammen med et ønske om at hjælpe søskende til børn med handicap, deres forældre og familien som helhed – dannet baggrund for udviklingen af SIBS-kurset. SIBS-kurset er en tidlig forebyggende indsats for søskende til børn med handicap og deres forældre og har også til formål at støtte den øvrige familie.

SIBS er udviklet i Norge i et samarbejde mellem Psykologisk Institut på Universitet i Oslo og Frambu kompetansesenter for sjældne diagnoser. Indsatsen er udviklet over årene 2012-2014 og er siden blevet benyttet og videreudviklet i norsk praksis og i samarbejde med en række andre lande (Vatne et al., 2022).

1.2 SIBS – målgruppe, formål og mål

SIBS er målrettet både forældre og søskende til børn med handicap i alderen 8-16 år.

SIBS (præsenteres nærmere i Afsnit 2.1) er et kortvarigt og gruppebaseret kursus, der gennemføres ud fra en manual. SIBS-kurset har fokus på kommunikation og har til formål at øge forældres lydhørhed og styrke dem i rollen som samtalepartner med deres børn. Det sker både gennem bevidstgørelse, refleksion og praktisk færdighedstræning, der indgår i kurset, der:

- fremhæver emner, som søskende til børn med handicap ønsker at snakke med deres forældre om
- underviser forældrene og har dialoger om kommunikation med deres børn uden handicap
- giver forældrene mulighed for at praktisere kommunikationsteknikker og få vejledning samtale-sessioner, hvor forælder og barn bringes sammen i fælles dialog
- stimulerer søskendes bevidsthed om deres egne behov og støtter dem i at verbalisere deres oplevelser, tanker og erfaringer (Vatne et al., 2022).

Hovedformålet med indsatsen er, at søskende til børn med handicap oplever en bedring i deres mentale helbred igennem øget evne til at kunne håndtere og kommunikere deres følelser. Underformålet med SIBS er at arbejde med at styrke

forælder/søskende-kommunikation, hvorved forældre opnår mulighed for at yde oplysende og følelsesmæssig støtte i familien – og derigennem også sikre en sund udvikling hos deres børn uden handicap (Social- og Boligstyrelsen, 2023).

1.3 SIBS – et kursus med fokus på mestring og modstandsdygtighed

SIBS-kurset er udviklet på baggrund af teori, empiriske undersøgelser og mange års klinisk erfaring med faktorer, der har betydning for, hvordan børn tilpasser sig deres søskende med handicap.

SIBS-kurset bygger på systemisk teori om familien og bidrager med viden om, hvordan alle familiemedlemmer – og relationerne mellem dem – berøres, når et barn bliver født med eller erhverver sig handicap eller diagnoser. SIBS-kurset bygger på teorier om familie kommunikation, som fremhæver vigtigheden af et åbent og støttende samtaleklima i familien for at sikre mestring og modstandsdygtighed i mødet med stressfaktorer, udfordringer og modgang.

Indholdet i SIBS-modulerne bygger også på teorier om resiliens, som understreger betydningen af tilhørsforhold, relationer, viden og kompetence for at understøtte børns mestring og udvikling af modstandsdygtighed i mødet med stressfaktorer, der kan være knyttet til handicap hos et barn i familien.

SIBS (se præsentation af SIBS-kursets form og indhold i Afsnit 2.1) indeholder et særskilt fokus på temaerne "diagnose" og "følelser".

Modulet med fokus på **diagnose** er begrundet og inspireret af teori om, hvordan mennesker forstår sygdom, og hvordan børn danner sig viden om sygdom og sundhed. Modulet er ligeledes informeret af empiriske undersøgelser af sundhedskompetence, dvs. betydningen af viden om diagnose i forhold til mestring og tilpasning.

Modulet med fokus på **følelser** er begrundet og inspireret af teorier om følelsesmæssigt fokuseret forældrevejledning og indeholder elementer af kognitiv adfærdsterapi med fokus på tanker, følelser og handlinger, og hvordan disse gensidigt påvirker hinanden (SIBS – Søskensprojektet, n.d.; Vatne et al., 2022).

1.4 Metode og datagrundlag

Evalueringen har anvendt både kvalitative og kvantitative metoder og flere datakilder, der fremgår af Tabel 1.1, som kort beskriver evalueringens datakilder og anvendelsen heraf. Der er en mere uddybende beskrivelse af metoder og data i Kapitel 6.

Dataindsamlingen har skabt empirisk grundlag til at besvare evalueringens fire hovedspørgsmål om: a) implementering og drift, b) omkostninger, c) virkninger og resultater for søskende og forældre i målgruppen og d) fortsat anvendelse af SIBS i danske kommuner.

Indsamling af data om virkninger for målgruppen er gennemført i lighed med evaluering af SIBS i Norge. Der er således gennemført før- og eftermålinger for delta-gende søskendebørn og forældre via spørgeskemaer med de validerede spørgeinstrumenter: SDQ, Parent-Child Communication Scale, Negative Adjustment Scale og Child Disorder Knowledge. I dokumentation og analyser af virkninger for børn og forældre inddrages matchede kontrolgrupper på baggrund af registerdata.

Indsamlingen af data om implementering og gennemførelse af SIBS-kurser er gennemført i form af interview med SIBS-medarbejdere, tovholdere (projektledere), kommunale ledere, medarbejdere med indsigt i økonomi samt samarbejdspartnere, ligesom der er gennemført besøg i kommunerne.

Der indgår otte kommuner i evalueringen af de ledelsesmæssige og organisatoriske implementeringserfaringer med SIBS. Kommunerne fordeler sig på fire regioner, og der er både store, mellemstore og mindre kommuner målt i befolkningstal. Baggrunden for at udvælge 8 af de 13 kommuner til denne del af evalueringen var, at det var det forventede antal kommuner, der skulle deltage i afprøvningen af SIBS. Da det viste sig muligt at få 13 kommuner med i afprøvningen, så blev det besluttet, at alle kommuner skulle indgå i evalueringen af gennemførelsen og målingerne af virkningerne for børn og forældre. Det blev samtidig vurderet, at et varieret udvalg af 8 blandt de 13 kommuner ville være et tilstrækkeligt antal til at evaluere erfaringerne med at skabe de ledelsesmæssige og organisatoriske rammer for SIBS.

Tabel 1.1 Overblik over evalueringens metoder, datakilder og anvendelse

Metode og datakilde	Beskrivelse	Antal	Anvendelse
Interview og besøg i otte kommuner med fokus på implementering og drift af SIBS	Interview gennemført ved opstart af SIBS i foråret 2023 og igen i efteråret 2024 ved afslutning af projektet i de otte implementeringskommuner Interview med SIBS-medarbejdere, tovholdere, ledere, samarbejdspartnere og medarbejdere med viden om økonomi Gennemført som både enkeltpersoninterview og gruppeinterview.	8 besøg Antal interview med SIBS-medarbejdere: 47 Antal interview med tovholdere: 20 Antal interview med ledere: 23 Antal interview med samarbejdspartnere: 12 Antal interview med medarbejdere med viden om økonomi: 14	Kapitel 3
Fidelitetsmåling med spørgeskema til alle SIBS-medarbejdere	Spørgeskema om SIBS-medarbejderes oplevelse af gennemførelse af SIBS-kurser Besvaret efter hvert gennemført SIBS-kursus	123 besvarelser	Kapitel 3
Omkostningsvurdering på baggrund af registreringsskema og interview	Opgørelse og registrering af omkostninger og ressourceforbrug ved drift af SIBS i de otte implementeringskommuner	Otte omkostningsvurderingsskemaer, ét fra hver implementeringskommune	Kapitel 3 og i kommende omkostningsvurdering fra Social- og Boligstyrelsen
Spørgeskema om virkninger (yngre søskendebørn i alderen 8-10 år)	Spørgeskemabesvarelser indhentet gennem virtuelle interview (gennemført af VIVE-medarbejder) Gennemført før deltagelse i SIBS og hhv. 3 og 6 måneder efter SIBS	Før SIBS: 55 besvarelser 3 måneder efter SIBS: 41 besvarelser 6 måneder efter SIBS: 34 besvarelser	Kapitel 4
Spørgeskema om virkninger (ældre søskendebørn i alderen 11-16 år)	Spørgeskema udsendt via sms til barnets telefon	Før SIBS: 56 besvarelser 3 måneder efter SIBS: 22 besvarelser 6 måneder efter SIBS: 24 besvarelser	Kapitel 4

Metode og datakilde	Beskrivelse	Antal	Anvendelse
Spørgeskema om virkninger (forældre)	Spørgeskema udsendt via sms til forælders telefon	Før SIBS: 137 besvarelser 3 måneder efter SIBS: 79 besvarelser 6 måneder efter SIBS: 68 besvarelser	Kapitel 4
Registerdata	Data om forældre og børn, der har deltaget i SIBS-kurser og sammenlignelige børn og forældre	Se Afsnit 6.3.4	Kapitel 4
Tværkommunale dialogmøder	Møder med deltagelse af alle kommuner med fælles drøftelser om erfaringer med afprøvning og implementering af SIBS	To møder afholdt i november 2023 og november 2024	Baggrundsviden til resultater præsenteret i Kapitel 3 og 4
Spørgeskema til 20 tilfældigt udvalgte kommuner om deres interesse i SIBS	Spørgsmål om vurdering af behov og sandsynligheden for, at kommunen vil implementere SIBS	Otte besvarelser fra kommuner i hele landet og af forskellige størrelse.	Kapitel 3

1.5 Læsevejledning

Rapportens analyser og resultater er struktureret i syv kapitler med følgende indhold:

- **Kapitel 2** indeholder en beskrivelse af **indsatsen SIBS** og en introduktion til indsatsens forandringsteori. **Forandringsteorien** præsenteres i to dele. Den første del, handlingsteorien, rummer en beskrivelse af de organisatoriske og ledelsesmæssige elementer, der skaber forudsætningerne for, at kommuner kan tilbyde SIBS til søskende og forældre i målgruppen. Den anden del, indsatsteori, beskriver elementer, der knytter sig til selve gennemførelsen af SIBS-kurser, og præsenterer desuden forventede resultater for søskende og forældre på henholdsvis kort og længere sigt.
- **Kapitel 3** udfolder SIBS-kommunernes **implementeringserfaringer**. Den første del af kapitlet præsenterer erfaringer knyttet til de organisatoriske og ledelsesmæssige elementer af indsatsen, mens den anden del af kapitlet beskriver erfaringer med selve gennemførelsen af SIBS-kurser, herunder gennemførelse af SIBS i søskende- og forældregruppe. Kapitlet afrundes med kommunernes beslutninger om at fortsætte med SIBS-kurser efter afprøvningsperioden i 2025.
- **Kapitel 4** præsenterer virkninger og resultater for søskende og forældre, der deltager i SIBS.
- **Kapitel 5** rummer evalueringens **perspektivering**, der samler op på undersøgelsens hovedspørgsmål og resultater set i relation til videreførelse og udbredelse af SIBS-kurser i danske kommuner.

I rapportens dokumentationsdel i **kapitel 6 og 7** uddybes evalueringens metode- og datagrundlag.

2 Præsentation af SIBS og forandringsteorien

I dette kapitel præsenterer vi SIBS-kurset, herunder den modul- og sessionsbase-rede opbygning. Vi beskriver kort målgruppen af børn og forældre og de roller, som SIBS-medarbejdere varetager, når de gennemfører SIBS-kurserne. Vi præsenterer desuden indsatsens anbefalinger i forhold til at sammensætte grupper med deltagelse af tre til syv børn og en af deres forældre.

Efter den indledende præsentation af SIBS-kurset præsenterer vi evalueringens forandringsteori, der beskriver og visualiserer, hvordan deltagelsen i SIBS-kurset forventes at skabe de ønskede virkninger og resultater for børn og forældre. Forandringsteorien indeholder også de organisatoriske og ledelsesmæssige rammer og elementer i implementeringen af tilbuddet om SIBS-kurset i kommunerne. De organisatoriske og ledelsesmæssige rammer og elementer skaber forudsætningerne for, at SIBS kan tilbydes og gennemføres ud fra SIBS-manualen og af uddannede SIBS-medarbejdere for målgruppen af børn og forældre.

Præsentationen af indsatsens forandringsteori har to formål. For det første giver forandringsteorien et samlet overblik over de centrale elementer og aktiviteter, der indgår i kommunernes implementering af selve det manualbaserede SIBS-kursus, og de organisatoriske og ledelsesmæssige forudsætninger for at gennemføre SIBS-kurser for målgruppen og skabe de ønskede virkninger for børn og forældre. For det andet fungerer forandringsteorien som ramme og udgangspunkt for præsentationen af de erfaringer, som kommunerne har gjort sig med implementering og afprøvning af SIBS-kurset, og som præsenteres i Kapitel 3.

2.1 Præsentation af SIBS

SIBS er en familieorienteret og gruppebaseret indsats målrettet børn i alderen 8-16 år, som er søskende til børn med handicap, og deres forældre. SIBS er en forkortelse af det engelske "siblings" og er udviklet i Norge som en forebyggende indsats.

SIBS er en kort indsats på ca. to gange 2,5 timer. Søskendebarnet deltager sammen med en af sine forældre i indsatsen, der fokuserer på at styrke forældre/søskendekommunikationen. I SIBS støttes søskendebørn og forældre i at tale sammen om oplevelser, erfaringer og spørgsmål knyttet til brors ellers søsters diagnose og handicap. Ved at styrke kommunikations- og samtaleform er formålet at forebygge

mistrivsel og psykiske vanskeligheder, som søskende til børn med handicap er i risiko for at udvikle.

Indsatsen består af fem sessioner struktureret i tre moduler. Session 1, 2 og 4 gennemføres for søskende og forældre særskilt, mens session 3 og 5 er fællessessioner, hvor hvert søskendebarn bringes sammen med sin forælder.

Der er forskellige mulige modeller for gennemførelse af SIBS med hensyn til eventuel opdeling af kursets sessioner. SIBS-kurset kan således afholdes på 1 dag med gennemførelse af alle fem sessioner. I dette tilfælde vil kurset have en varighed på ca. 5 sammenhængende timer. SIBS-kurset kan også afholdes over 2 dage med fx 1 uges mellemrum, hvilket er den måde, kommunerne – med få undtagelser – har valgt at afprøve. Her vil modellen typisk være, at session 1-3 gennemføres på dag 1, mens session 4-5 gennemføres på dag 2. Således vil børn og forældre samles ca. to gange 2,5 timer med 1 uges mellemrum.

Mens der i SIBS således er en vis frihed i forhold til at tilrettelægge af kurset over enten 1 eller 2 dage, skal SIBS-sessionerne gennemføres, som rækkefølgen er foreskrevet i manualen, altså session 1 som den første, efterfulgt af session 2, 3, 4 og endelig session 5 som kursets afsluttende del.

De i alt fem sessioner er struktureret i tre moduler, der er grafisk præsenteret i Figur 2.1 De tre moduler præsenteres i de følgende afsnit:

Modul 1 – Introduktion: Består af session 1, som gennemføres særskilt for gruppen af søskendebørn og forældre. Formålet med denne session er, at søskende og forældre modtager information og lærer hinanden at kende.

Session 1 har en varighed på 20 minutter.

Modul 2 – Viden om diagnosen: Består af session 2, som gennemføres for gruppen af søskendebørn og forældre særskilt, samt af session 3, der er fælles for børn og forældre. Modulet er baseret på teoretisk viden om, hvordan børn danner sig viden om sygdom og sundhed, og er også informeret af empiriske data om sundhedskompetence, dvs. betydningen af viden om diagnose i forhold til mestring og tilpasning.

Session 2 har en varighed på 60 minutter, mens session 3 har en varighed på 20-60 minutter. Modul 2 har således en samlet varighed på 80-120 minutter.

Modul 3 – Følelser: Består af session 4, som gennemføres for gruppen af søskendebørn og forældre særskilt, samt af session 5, der er fælles for børn og forældre. Følelsesmodulet tager afsæt i teorier om følelsesmæssigt fokuseret forældrevejled-

ning, og indeholder endvidere elementer af kognitiv adfærdsterapi gennem fokus på tanker, følelser og handlinger, og hvordan disse gensidigt påvirker hinanden.

Session 4 har en varighed på 60 minutter, mens session 5 har en varighed på mellem 20 og 60 minutter. Modul 3 har således en samlet varighed på 80-120 minutter.

Kommunikationsmodellen og principperne "Lyt, Udforsk og Bekræft" er centrale for forældrene i SIBS-kurset. Det er denne model og disse principper, der udgør de tre typer af måladfærd for deltagende forældre (se Afsnit 2.2.2 for kursets kortsigtede mål), og som forældrene undervises i og øver sig på at tilegne sig og praktisere i SIBS-kurset. I fællessessionerne, hvor børn og forældre er sammen, øver forældrene sig på at lytte, udforske og bekræfte deres barns tanker og følelser.

Figur 2.1 SIBS – Sessionsoversigt

Session 1	Session 2	Session 3	Session 4	Session 5
Søskendegruppe Lære hinanden at kende Få information	Søskendegruppe Mine spørgsmål om diagnosen	Fællessession Hver søskende snakker med sin forælder om diagnosen	Søskendegruppe Mine følelser og ønsker	Fællessession Hver søskende snakker med sin forælder om følelser og ønsker
Forældregruppe Lære hinanden at kende Få information	Forældregruppe Træning i at snakke om søskendes spørgsmål om diagnosen		Forældregruppe Træning i at snakke om søskendes følelser og ønsker	

Kilde: Vatne et al. (2022)

SIBS-kurset gennemføres af fagprofessionelle ud fra en manual, som de har gennemført uddannelse i. I uddannelsen indgår også det teoretiske og empiriske grundlag for SIBS-kurset (se Afsnit 3.2.4 om SIBS-medarbejderes erfaringer med uddannelsen). Uddannelsen gennemføres over 2 dage og indeholder en blanding af oplæg og praktiske øvelser i grupper. Forud for uddannelsen gennemføres et kort, forberedende online-kursus, ligesom der på årlig basis tages et kortere, online-genopfriskningskursus (Social- og Boligstyrelsen, 2024).

Hver gruppe – altså henholdsvis søskende- og forældregruppe – ledes af en til to SIBS-medarbejdere. Ved en gruppestørrelse på fire søskendebørn/forældre eller derover skal hver gruppe ledes af to medarbejdere. Den ene medarbejder skal varetage rollen som gruppeleder, mens den anden skal varetage rollen som tilrettelægger. Rollerne fordeles og forberedes forud for gennemførelsen af et SIBS-kurserne.

Rollen som gruppeleder i SIBS: Gruppelederen styrer samtalsindhold og retning i den pågældende gruppe af enten søskendebørn eller forældre. Gruppelederen er ansvarlig for at sætte grænser og signalere til tilrettelæggeren, hvis der er brug for hjælp – praktisk, pædagogisk eller på anden vis.

Rollen som tilrettelægger i SIBS: Tilrettelæggeren er med til at styrke dybde, fokus og ro i samtalen om emner, der vælges og faciliteres af gruppelederen.

I fællessessionerne har gruppelederen og tilrettelæggeren fra både søskendegruppen og forældregruppen **rollen som vejleder** for forældre og børn i deres indbyrdes samtaler.

SIBS-kurser gennemføres for tre til syv børn og den ene af deres forældre. I forhold til gruppesammensætning anbefales det, at børnegruppen har en maksimal aldersspredning på 3 år (inden for indsatsens målgruppe af 8-16-årige søskendebørn). Desuden bør der ifølge manualen tilstræbes en vis ensartethed i forhold til diagnosen formodede indgriben i søskendes hverdag, altså fx en gruppe for søskende til børn med fysiske handicap og en gruppe for søskende til børn med kognitive handicap. Søskendebørn deltager sammen med én af deres forældre. Det skal være den samme forælder, der deltager i hele indsatsen.

2.2 Forandringsteori for SIBS – implementering og virkninger

Som en del af evalueringen er der udarbejdet en forandringsteori for SIBS-indsatsen. Forandringsteorien beskriver og visualiserer, hvilke samlede antagelser der ligger til grund for, at SIBS-kurset forventes at skabe de tilstræbte virkninger for målgruppen af søskendebørn og deres forældre. Forandringsteorien består af to dele: en handlingsdel, der indeholder de elementer, der skal implementeres for at skabe forudsætningerne og grundlaget for SIBS-kurserne, og en indsatsdel, der indeholder selve indsatsen, der her er SIBS-kurset med de sessioner og moduler, det består af. Handlingsteorien og indsatssteorien præsenteres nedenfor og er udformet med inspiration fra Huey T. Chen (2006).

Som beskrevet indledningsvis i dette kapitel har præsentationen af forandringsteorien to formål. For det første skal den give et samlet overblik over indsatsens forudsætninger, indhold og forventede resultater. For det andet følger præsentationen af kommunernes erfaringer med afprøvning og implementering af SIBS (udfoldes i Kapitel 3) den logik og rækkefølge, som forandringsteorien visualiserer.

2.2.1 Handlingsteorien: organisatoriske og ledelsesmæssige forudsætninger for SIBS-kurset

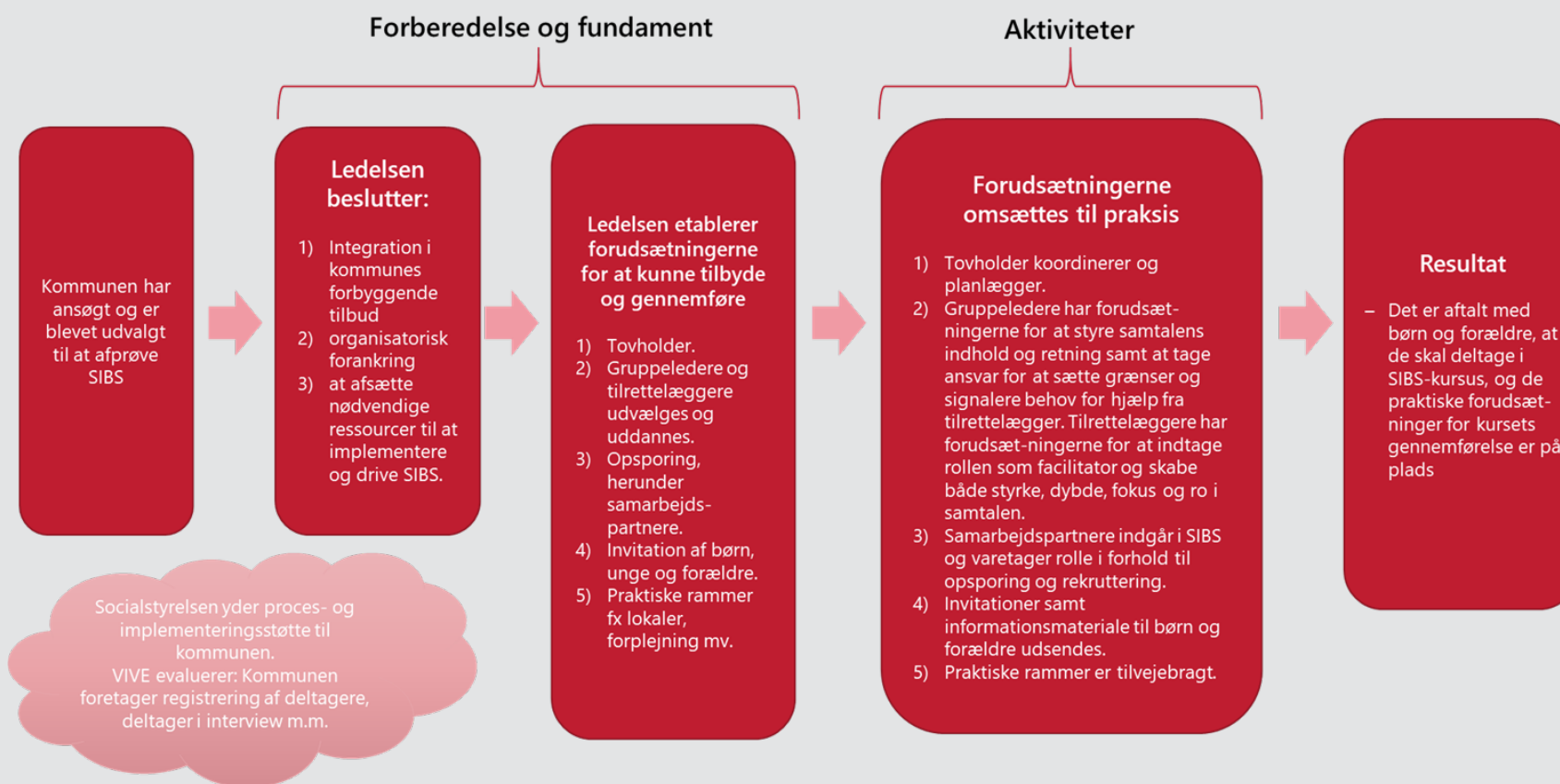
Handlingsteorien indeholder de organisatoriske og ledelsesmæssige elementer, der skaber forudsætningerne for, at SIBS kan tilbydes som indsats til målgruppen af søskende og forældre. Figur 2.2 viser, at handlingsteorien tager udgangspunkt i, at en kommune ønsker at implementere SIBS-kurset. Herefter følger en række ledelsesmæssige beslutninger om bl.a. integration af SIBS i kommunens forebyggende tilbud, valg af organisatorisk forankring og afsætning af nødvendige ressourcer.

Som led i indsatsens forberedelse og fundament etablerer ledelsen herefter forudsætningerne for at kunne tilbyde SIBS. Disse forudsætninger vedrører ansættelse af tovholder (projektleder), rekruttering af gruppeledere og tilrettelæggere, som skal gennemføre SIBS-kurset, model for opsporing og invitation af børn og forældre samt de praktiske og fysiske rammer, fx lokaler og forplejning.

Gennemgangen af erfaringer og resultater følger den logik, der er i forandringsteoriens to dele.

I handlingsteoriens aktivitetsfase omsættes forudsætningerne til praksis, fx at tovholderne varetager opgaver i forbindelse med koordinering og planlægning og at SIBS-uddannede medarbejdere, som vi herefter kalder SIBS-medarbejdere, har forudsætningerne for varetagelse af rollerne som henholdsvis gruppeleder og tilrettelægger (for beskrivelse af rollerne se Afsnit 2.1). Aktiviteterne omfatter også, at eventuelle samarbejdspartnere indgår i eller varetager opgaver i forbindelse med opsporing og rekruttering, samt at informationsmaterialer og praktiske rammer er tilvejebragt. Som resultat har handlingsteorien, at indsatsens organisatoriske, ledelsesmæssige og praktiske forudsætninger er tilvejebragt, og at SIBS-kurser kan tilbydes søskende og forældre i målgruppen i den pågældende kommune.

Figur 2.2 SIBS – Handlingsteori

Kilde: VIVE

2.2.2 Indsatsteorien: SIBS-kursets gennemførelse og virkninger

Indsatsteorien fokuserer på selve SIBS-kursets indhold og forventede resultater for deltagende søskende og forældre – på kort, mellemlangt og langt sigt.

Indsatsteoriens udgangspunkt består af en målgruppeafgrænsning, der gennem identifikation, rekruttering og invitation af søskende og forældre skaber forudsætningerne for dannelsen af konkrete SIBS-grupper bestående af tre til syv søskende-børn, som sammen med en forælder deltager i indsatsen.

Indsatsteoriens midterste del illustrerer selve SIBS-kursets modulinddelte indhold bestående af sessioner for søskende og forældre særskilt samt de to fællessessioner (se Afsnit 2.1 for gennemgang af SIBS-kursets moduler og sessioner).

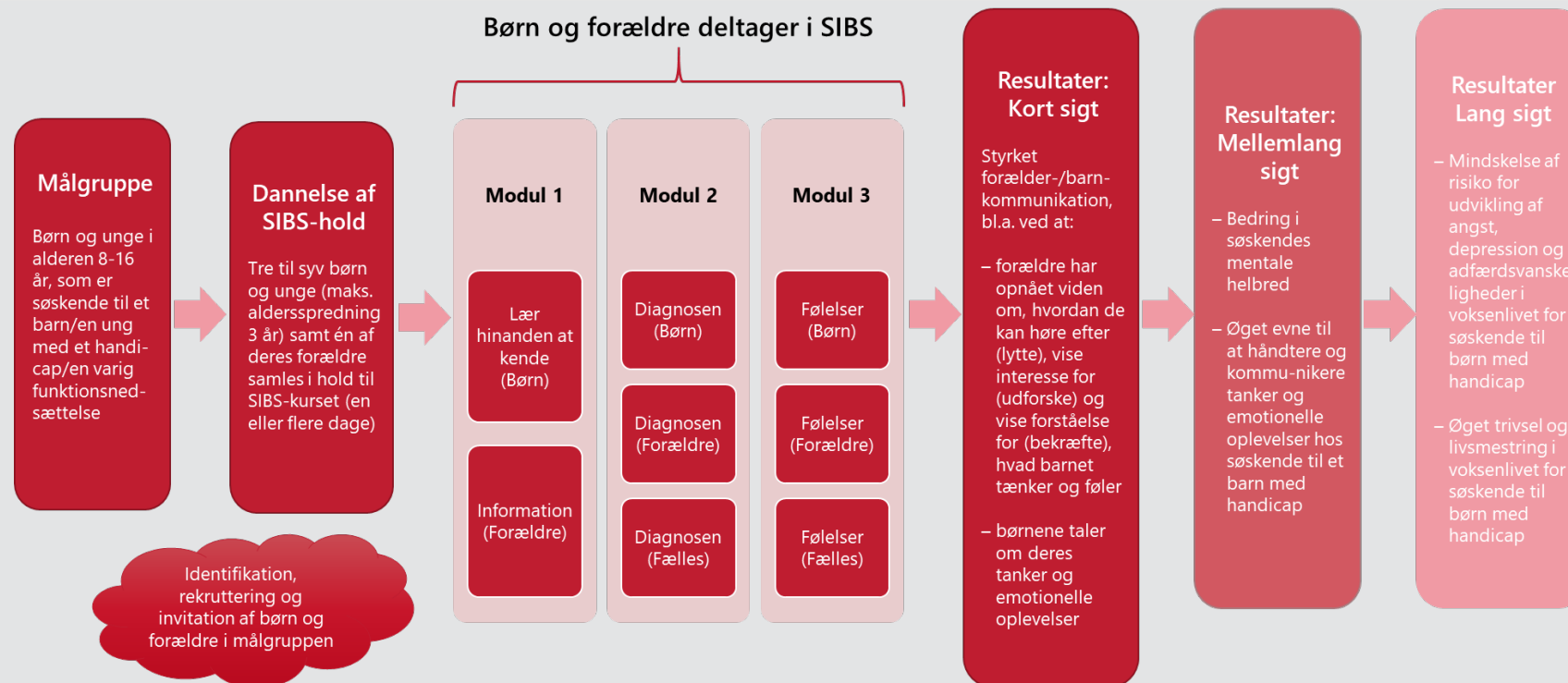
Indsatsteorien rummer sluttelig de tilstræbte resultater for søskende og forældre, der har deltaget i SIBS – på kort, mellemlangt og langt sigt.

På kort sigt er målet, at SIBS-kurset styrker kommunikationen mellem forældre og børn, bl.a. ved 1) at forældre har opnået viden om, hvordan de kan lytte, udforske og bekræfte, hvad deres barn tænker og føler, og 2) at søskendebørn taler om deres tanker og emotionelle oplevelser, der er forbundet med deres søskende med handicap.

På mellemlangt sigt forventes den styrkede kommunikation mellem forældre og børn at resultere i en bedring i søskendes mentale helbred, bl.a. som følge af en øget evne til at håndtere og kommunikere tanker og emotionelle oplevelser hos søskende til et barn med handicap.

På langt sigt er de tilstræbte resultater af SIBS 1) en mindselse af risiko for udvikling af angst, depression og adfærdsvanskeligheder og 2) øget trivsel og livsmestring i voksenlivet for søskende i målgruppen for indsatsen.

Figur 2.3 SIBS – Indsatsteori

Kilde: VIVE

3 Implementering af SIBS

I dette kapitel præsenterer vi kommunernes erfaringer med implementering og afprøvning af SIBS. Vi præsenterer og udfolder erfaringerne med reference til indsatsens forandringsteori, som er beskrevet i Afsnit 2.2. Afsnittene følger altså rækkefølgen af de elementer og aktiviteter, der fremgår af henholdsvis handlings- og indsats-teorien.

Kapitlet er struktureret i tre overordnede afsnit. Vi indleder med et kort afsnit med præsentation af kommunernes overordnede erfaringer med implementering af SIBS. Herefter følger et afsnit, der udfolder ledelsesmæssige og organisatoriske implementeringserfaringer (opsummeret i handlingsteorien, se Afsnit 2.2.1), og endelig følger et afsnit, der udfolder erfaringer med at gennemføre konkrete SIBS-kurser, herunder erfaringer med identifikation, rekruttering og invitation, gruppesammen-sætning, sessioner og rollevaretagelse (opsummeret i indsats-teorien, se Afsnit 2.2.2).

Boks 3.1 Evalueringens data om kommunernes implementering af SIBS

- Interview med SIBS-medarbejdere (47), tovholdere (20), kommunale ledere (23), samarbejdspartnere (12) og medarbejdere med indblik i økonomi og omkostninger (14) gennemført i SIBS-implementeringskommunerne i foråret 2023 og igen i efteråret 2024. I otte kommuner, som fordeler sig på fire regioner, og som tæller både store, mellemstore og mindre kommuner målt i befolkningstal.
- SIBS-medarbejders besvarelser af et fidelitetsskema om deres erfaringer med at gennemføre de konkrete moduler og sessioner SIBS-kurserne. Alle 13 kommuner deltog i målingen af fidelitet i forhold til SIBS-manualen.
- Kommunernes drøftelser om erfaringer med implementering af SIBS udvekslet på fælles dialogmøder.

3.1 Positive erfaringer med implementering af SIBS

De kommuner, som har afprøvet SIBS-kurset, har i overvejende grad haft positive erfaringer med indsatsen – både i forhold til at skabe forudsætninger for kurset og i forhold til at gennemføre SIBS-kurser for børn og forældre i målgruppen.

Kommunerne ser generelt et stort behov for en indsats målrettet søskende til børn med handicap eller langvarig fysisk eller psykisk sygdom og deres forældre. Flere af kommunerne har forud for implementeringen af SIBS ikke haft et tilbud til målgruppen. Der er generel enighed om, at det er perspektivrigt at have en indsats til målgruppen, og det fremhæves som positivt, at SIBS kan fungere som en tidligt forebyggende indsats, der kan afhjælpe eller forhindre potentielle udfordringer hos søskendebørn, som kommunerne ellers ser opstå hos målgruppen over tid.

I flere af kommunerne er der fokus og opmærksomhed på tidligt forebyggende tilbud og indsatser. Her er den generelle oplevelse, at SIBS bidrager positivt til ambitionen om at have flere forebyggende indsatser, der kan afhjælpe udfordringer, inden de vokser sig store og komplekse. Fra projektperiodens start har flere kommuner haft forhåbning om, at erfaringerne med SIBS kan være med til at vise, at en relativt simpel og kortvarig indsats givet på det rigtige tidspunkt kan gøre en positiv forskel for familier i målgruppen.

Kommunernes oplevelse er, at SIBS er færdigstøbt, velbeskrevet og relativt enkel at implementere og arbejde med i praksis. Det fremhæves desuden som en fordel, at SIBS er en gruppe model og ikke et længerevarende, individuelt behandlingsforløb – dels ud fra økonomiske betragtninger om indsatsens omkostninger og bæredygtighed, men også ud fra indsatsens potentiale for borger til borger-sparring og erfaringsudveksling samt netværksdannelse.

Det overordnede billede er, at SIBS-medarbejdere har været glade for at gennemføre SIBS-kurser i egen kommune, og deres svar på det udviklede fidelitetsskema understøtter vurderingen af, at kommuner kan gennemføre SIBS-kurserne som foreskrevet i SIBS-manualen. Der er således en god sammenhæng mellem kommunernes implementering af ledelse og organisatoriske rammer for SIBS, altså handlings-teorien, og den konkrete gennemførelse af SIBS-kurserne, altså indsatsteorien, og dermed den samlede forandringsteori.

3.2 Organisatoriske implementeringserfaringer

Nedenstående afsnit vedrører erfaringer med afprøvning af SIBS, som kan knyttes til kommunernes ledelsesmæssige og organisatorisk implementering af indsatsen. Vi fokuserer altså på erfaringer med de aktiviteter og handlinger, der skal skabe de praktiske og organisatoriske forudsætninger for, at kommuner kan tilbyde indsatsen og gennemføre SIBS-kurser for målgruppen af børn og forældre.

3.2.1 Ledelse og organisatorisk forankring

På tværs af kommunerne er billedet, at behovet for ledelsesmæssig involvering er størst i opstartsfasen, særligt i forhold til valg af bemanning og i forhold til at fastholde de ressourcemæssige rammer for rekruttering og gennemførelse af SIBS-kurser.

Den generelle tilbagemelding fra kommunale ledere er, at når først organisatorisk forankring er etableret, og valg af bemanning til SIBS er truffet, så rummer SIBS relativt begrænsede opgaver rent ledelsesmæssigt.

Kommunernes erfaringer viser, at SIBS kan fungere i forskellige modeller for organisatorisk forankring. Således har nogle kommuner forankret SIBS på ét område, fx familieafdelingen, og under én leder, mens andre kommuner har forankret SIBS på tværs af flere områder, fx familie og myndighed. Det fremhæves som positivt, at der skabes faglige relationer på tværs af områderne. Kommuner, der har forankret SIBS i ét område, har blandt andet valgt denne organiseringsform ud fra argumenter om fordelene ved at have samlet indsatsen ét sted blandt medarbejdere med forudgående kendskab til hinanden og med eksisterende samarbejdsrelationer. Dette fremhæves som en fordel for både de logistiske opgaver og for den faglige udvikling og deling af viden og erfaringer mellem medarbejderne.

De kommuner, der har forankret SIBS på tværs af afdelinger og/eller områder og med involvering af flere ledere, har gjort sig en række erfaringer om betydningen af denne organiseringsmodel, blandt andet i forhold til planlægning og samarbejde samt identifikation og rekruttering af børn og unge i målgruppen for SIBS.

Det er en erfaring, at det, når SIBS forankres på tværs af afdelinger, er en fordel med enten samme øverste ledelse eller en velkoordineret og samstemt øverste ledelse. SIBS-medarbejdere og tovholdere fremhæver, at dette bidrager til en oplevelse af, at SIBS prioriteres og møder ledelsesmæssig opbakning i alle involverede afdelinger og områder.

Flere ledere har udtalt, at de har været optaget af den organisatoriske læring, der kan drages fra arbejdet med SIBS i et tværorganisatorisk setup. Erfaringen er, at arbejdet om SIBS-kurser kan bidrage positivt til tværorganisatorisk samarbejde og kollegialt kendskab, der kan trækkes på i andre sammenhænge.

Den tværgående organisering er den største fordel [i forhold til afprøvningen af SIBS, red.]. Kendskab skaber venskab mellem medarbejdere, og det kommer vi til at profitere af også i andre kontekster.

Kommunal leder

I forhold til gennemførelsen af SIBS-kurser fremhæver SIBS-udannede medarbejdere, at det i et tværorganisatorisk setup er en fordel, hvis hver af de involverede afdelinger har mere end én medarbejder, der indgår i indsatsen. Oplevelsen er, at det letter muligheden for daglig og mere uformel sparring om SIBS-kurserne, hvilket vurderes at have en positiv betydning for indsatsen. Det kan være vanskeligere at opnå, hvis man ikke i det daglige møder kollegaer, der indgår i SIBS-teamet.

I forhold til den praktiske gennemførelse af SIBS, fremhæves det som væsentligt, at de medarbejdere, der gennemfører SIBS-kurserne, har samme arbejdstidsaftale. Det vil sige, at det for alle involverede medarbejdere er muligt med fleksibel timeplanlægning, fx at arbejde længe de dage, hvor SIBS-kurserne afholdes, og kortere andre dage.

I forhold til en tværorganisatorisk forankring af SIBS fremhæves desuden planlægning og koordinering som helt afgørende. Det opleves som meget væsentligt, at SIBS-medarbejderne er sammensat på tværs af afdelinger og områder med forskellige opgaver og timeskemaer. Her omtales tovholderfunktionen som særdeles vigtig, idet tovholderen netop kan sikre koordinering og planlægning i arbejdet med SIBS-kurserne på tværs af afdelinger.

Fra et medarbejderperspektiv fremhæves det, at SIBS har bidraget til et øget blik for andre kollegaers fagligheder og arbejdsområder, hvilket SIBS-medarbejdere oplever også at kunne drage fordel af i deres øvrige arbejde. Netop tværgående samarbejde og bred organisering fremhæves af flere SIBS-medarbejdere som en væsentlig motiverende faktor for at indgå i afprøvningen af SIBS. Mere konkret fremhæver medarbejdere, at tværgående samarbejde om SIBS er med til at binde indsatser sammen, mindske afstanden til kollegaer og skabe bedre forudsætninger for mere helhedsorienterede forløb og indsatser for familier.

Endelig fremhæver kommuner med tværgående organisering af SIBS, at denne organiseringsmodel er en fordel både i forhold til kendskabet til indsatsen internt i kommunen og i forhold til identifikation og rekruttering af børn og forældre til SIBS. Med en tværgående organisering opleves det, at der sikres fælles ejerskab, et bredere kendskab og øget opmærksomhed på indsatsen på tværs af afdelinger og områder.

3.2.2 Tovholderrollen og -funktioner

Kommunernes erfaringer viser, at tovholderrollen er væsentlig, og at den kan løses på forskellige måder. Mens nogle kommuner har haft en organisering med én tovholder, har andre kommuner arbejdet med en todelt tovholderfunktion. Der er generelt gode erfaringer med begge. I forhold til en todelt tovholderfunktion fremhæves det bl.a., at det kan få tovholderopgaver med SIBS til at passe bedre med øvrige opgaver og sikre, at der "altid er en tovholder til stede".

I alle kommuner fremhæves tovholder(e) som væsentlig(e) for indsatsen og det interne samarbejde. I kommuner, hvor SIBS fungerer i et tværgående setup, fremhæves tovholderfunktionen som særligt væsentlig i forhold til at sikre koordinering og planlægning mellem SIBS-medarbejdere, ledere, samarbejdspartnere, styregruppe og andre involverede.

Udfordringen ved en tværgående organisering er koordinering og planlægning, bl.a. i forhold til at få SIBS-medarbejdernes kalendere til at passe. Både i forhold til afholdelse af SIBS-kurser, fælles forberedelse, opsamling og så videre. Tovholderne har en virkelig vigtig og afgørende funktion her.

Kommunal leder

De samlede implementeringserfaringer viser, at der kan være forskellige måder at definere tovholderrollen på, og det samme gælder de opgaver, som tovholder varetager. I nogle kommuner har tovholdere varetaget de fleste opgaver med SIBS med undtagelse af gennemførelsen af SIBS-kurserne. I andre kommuner er flere opgaver, fx også kontakt til forældre og sammensætning af SIBS-hold, placeret hos SIBS-medarbejdere, hvilket har betydning for timeforbruget fordelt mellem tovholdere og SIBS-medarbejdere.

I kommuner, hvor tovholdere varetager en stor og varieret mængde opgaver, fremhæver SIBS-medarbejdere, at det er en stor aflastning i forhold til at kunne varetage SIBS i kombination med deres øvrige opgaver. I forhold til at sikre vedvarende motivation hos SIBS-medarbejdere er det dog også erfaret, at det kan have en positiv betydning, hvis SIBS-medarbejdere varetager mere end blot selve gennemførelsen af SIBS-kurserne, fx involvering i rekruttering, udarbejdelse af SIBS-materialer og dialog med samarbejdspartnere eller børn og forældre i målgruppen.

3.2.3 Rekruttering af medarbejdere til SIBS-uddannelsen

Som illustreret i indsatsens forandringsteori er rekruttering af medarbejdere til varetagelse af opgaverne som SIBS-medarbejder en helt afgørende forudsætning for indsatsen. Kommunerne har brugt forskellige fremgangsmåder ved rekruttering, og der fremhæves fordele og opmærksomhedspunkter ved alle modeller – blandt andet i forhold til antallet af uddannede SIBS-medarbejdere i kommunen.

Kommuner med relativt mange SIBS-medarbejdere, typisk seks til otte, fremhæver det som positivt, at de er sikre på at have tilstrækkeligt med medarbejdere til at gennemføre SIBS-kurser, også når der tages højde for øvrige arbejdsopgaver og eventuelt fravær. SIBS-medarbejdere i disse kommuner fremhæver samtidig, at det kan være en udfordring, at der kan gå relativt lang tid mellem gennemførelsen af SIBS-kurser, fordi der "kun" er fire SIBS-medarbejdere med i hvert kursus. Dette kan, særligt i opstarten, betyde, at medarbejdere er længere tid om at lære og blive fortrolige med form og indhold i SIBS-manualen og den praktiske gennemførelse af SIBS-kurserne.

Kommuner med færre uddannede SIBS-medarbejdere, typisk fire til fem, fremhæver fordelene ved, at alle SIBS-medarbejdere hele tiden er tæt på indsatsen og er med på stort set alle de kurser, der afholdes. SIBS-medarbejdere i disse kommuner omtaler, at det er med til relativt hurtigt at skabe et godt kendskab til SIBS-manualen og undervisningsformen. Omvendt har det i disse kommuner været en sårbarhed i forhold til gennemførelse af SIBS-kurserne, at der kun lige har været nok medarbejdere til at gennemføre kurserne.

Valget af medarbejdere til SIBS er typisk foretaget ud fra en vurdering af medarbejdernes faglige interesse i området, kendskab til målgruppen, erfaringer fra lignende indsatser, fx andre søskendeindsatser, eller lignende. Medarbejdernes motivation har været høj i forhold til at sige ja til tilbuddet om at blive uddannet SIBS-medarbejder og varetage opgaverne med at være gruppeleder og tilrettelægger af SIBS-kurser. Medarbejderne oplever SIBS-kurset som en meget relevant indsats til en gruppe af børn og unge, der har behov og ofte overses, og som man ikke har lignende indsatser til. Tilbagemeldingen fra ledere er, at de typisk har haft flere medarbejdere, som har kompetencer, erfaring og faglighed til at varetage rollen som gruppeleder/tilrettelægger i indsatsen.

I nogle kommuner har særligt engagerede medarbejdere spillet en særlig og stor og positiv rolle for kommunernes deltagelse i afprøvningen af SIBS-kurset. Det har vist sig udfordrende at erstatte disse ildsjæle og deres engagerede kommunikation af SIBS-kurset, der har bidraget til opsporing og invitation af børn og forældre, men også til motivation af andre fagpersoner i kommunen.

3.2.4 Uddannelse af SIBS-medarbejdere

SIBS-medarbejderne fortæller generelt om positive erfaringer og oplevelser med deltagelse i uddannelsen til SIBS-medarbejder. Vi udfolder disse erfaringer nedenfor, ligesom vi præsenterer de forslag til justeringer og forbedringer af uddannelsen, som SIBS-medarbejdere har fremhævet ved interview.

Blandt SIBS-medarbejdere er overvejende enighed om, at de 2 dage, som uddannelsen strækker sig over, er gode og inspirerende, trods et kompakt program med megen læring på kort tid. Enkelte SIBS-medarbejdere udtrykker i den forbindelse ønske om, at uddannelsen afholdes over 3 dage, så der er mere tid til spørgsmål, drøftelser og dialog i plenum.

Den generelle oplevelse er, at uddannelsen er godt sammensat i forhold til balancen mellem oplæg og øvelser, ligesom de fleste SIBS-medarbejdere giver udtryk for at føle sig godt klædt på til at gennemføre SIBS-kurser efter deltagelse på uddannelsen. Underviserne på uddannelsen, der har været udviklerne af SIBS-kurset, omtales som inspirerende og fagligt kompetente, og flere SIBS-medarbejdere fremhæver, at undervisernes engagement og gode formidlingsevne er motiverende for arbejdet med SIBS i egen kommune.

Som en del af uddannelsen indgår praksisøvelser, hvor deltagerne blandt andet øver sessioners indhold, varetagelse af rollerne som gruppeleder og tilrettelægger samt indgår i rollespil som deltagende søskendebørn og forældre. SIBS-medarbejdere fremhæver, at den praktisk undervisning med rollespil kan være en smule grænseoverskridende. Nogle SIBS-medarbejdere har også kommenteret på varigheden af praksisøvelserne, som nogle oplever som en anelse for lang. Den generelle oplevelse er dog, at praksisøvelserne er gode, idet øvelserne giver mulighed for at afprøve manualen og de forskellige roller og dermed giver medarbejderne en fornemmelse af SIBS forud for afholdelsen af det første SIBS-kursus i egen kommune.

Om SIBS-uddannelsen

- Uddannelsen henvender sig til fagprofessionelle, som arbejder med børn, fx psykologer, pædagoger, lærere, socialrådgivere og syge- og sundhedsplejersker.
- Den foregår over to dage og indeholder en blanding af oplæg i plenum og praksisøvelser i grupper.
- Forud for den 2-dages uddannelse gennemføres et kort, forberedende online kursus.
- Efter gennemført uddannelse tages på årlig basis et kortere, online-genopfriskningskursus.
- Undervisningen foregår med udgangspunkt i et dansk undervisningsmateriale.

Kilde: Social- og Boligstyrelsen (2024)

Uddannelsen klædte os fint på. Det er fedt med rollespil, men det blev lidt langt – jo længere, jo mere kunstigt bliver det. Det er fint at spille en indledende, kort snak, men det bliver svært, når man skal finde på længere historier om oplevelser og følelser fx som "barn" i et rollespil.

SIBS-medarbejder

Der er generelt stor tilfredshed med SIBS-uddannelsens indhold. En del SIBS-medarbejdere har dog, efter selv at have gennemført SIBS-kurser i egen kommune, udtrykt ønske om, at der på uddannelsen er større fokus på at formidle de forskelle, der indholds- og formatmæssigt er på at gennemføre SIBS-kurset for henholdsvis børne- og forældregruppen.

Indtil videre er min erfaring, at det er langt nemmere at køre forældre- end børnegruppen, fordi der for forældrene er de videoer [som vises i forældresessioner, red.], hvor man lige kan kigge på hinanden som tilrettelægger og gruppeleder og forberede sig på næste øvelse eller punkt. Og det er der ikke med børnene. På uddannelsen var der lige meget fokus på børne- og forældredelen, hvor jeg faktisk nu tænker, at man godt kunne have haft lidt mere fokus på børnene, fx i forhold til forløb for børn i forskellige aldersgrupper.

SIBS-medarbejder

I forhold til at sikre en god overgang fra SIBS-uddannelse til afholdelse af første kursus fremhæver flere medarbejdere det som en fordel, hvis de medarbejdere, der skal varetage rollen som henholdsvis gruppeleder og tilrettelægger, deltager på samme SIBS-uddannelsesforløb. Oplevelsen er, at det skaber tryghed at have prøvet roller og manual af sammen på uddannelsen, inden SIBS-medarbejderne skal afholde det første kursus i egen kommune.

I relation til erfaringer med afholdelse af det første kursus udtrykker en del SIBS-medarbejdere ønske om at have adgang til videoer fra rigtige SIBS-kurser. På uddannelsen vises videoer, hvor skuespillere gennemspiller situationer i SIBS-kurser.

Medarbejderne fremfører, at disse videoer fremstår lidt kunstige og ikke helt afspejler, hvordan situationerne rent faktisk udfolder sig i SIBS-kurserne. SIBS-medarbejdere foretrækker derfor videoer fra rigtige SIBS-kurser og understreger, at det er vigtigt for dem at kunne vende tilbage og se videoerne, fordi der kan gå relativt lang tid mellem deltagelse på uddannelse og afholdelse af første SIBS-kursus og mellem de efterfølgende kurser.

SIBS-medarbejderne giver generelt udtryk for, at uddannelsen og adgangen til videoer og SIBS-manualen er en god hjælp som forberedelse til at gennemføre SIBS-kurserne i egen kommune.

3.2.5 Forberedelse, sparring og erfaringsopsamling er vigtig for SIBS-medarbejderne

Tid til forberedelse, sparring og erfaringsopsamling vurderes af både SIBS-medarbejdere, tovholdere og ledere som meget afgørende for medarbejdernes forudsætninger for at varetage rollerne som gruppeleder og tilrettelægger og gennemføre SIBS-kurser i praksis.

Erfaringen er, at god tid til forberedelse og jævnlige møder mellem SIBS-medarbejdere er givet godt ud, både i forhold til at lære SIBS-manualen og rollerne godt at kende, men også i forhold til at udvikle klar kommunikation, der kan bruges under afholdelse af SIBS-kurser. Det er også vigtigt i forhold til at udvikle samarbejde og evne til at "læse rummet" i fællesskab, når børn og forældre undervises i SIBS.

Ud over tid til forberedelse og jævnlige møder har flere kommuner god erfaring med afsætning af tid til debriefing mellem SIBS-medarbejderne efter et afsluttet SIBS-kursus. Vurderingen er, at tid til evaluering og refleksion skaber kvalitet i indsatsen.

3.2.6 Planlægning af SIBS-kurser

I forhold til overgangen mellem SIBS-uddannelsen og afholdelsen af de første SIBS-kurser i egen kommune fremhæves det generelt som en fordel, hvis det kan planlægges, så der ikke går for lang tid mellem uddannelsen og det første kursus. Hvis der går lang tid mellem uddannelse og første kursus oplever SIBS-medarbejdere, at der skal bruges længere tid på individuel og fælles forberedelse og genlæsning af SIBS-manualen. Endvidere er oplevelsen, at der i tiden umiddelbart efter deltagelse på SIBS-uddannelsen er en stor lyst og motivation til hurtigt at afprøve SIBS og afholde det første kursus i egen kommune.

SIBS-medarbejdere giver udtryk for, at der til det første kursus er meget at lære og holde styr på, bl.a. i forhold til manual og varetagelse af roller i henholdsvis børne- og forældregruppe. Den generelle oplevelse er dog, at det bliver nemmere, allerede anden gang de gennemfører et SIBS-kursus. I den forbindelse er erfaringen, at kortere tidsmæssig afstand mellem SIBS-kurser i egen kommune bidrager positivt til et godt kendskab til manualen og SIBS-medarbejdernes skiftende roller som gruppeleder og tilrettelægger i forældre- og børnegrupperne. Blandt andet af den grund ønsker flere SIBS-medarbejdere at afholde SIBS-kurser oftere og dermed med kortere mellemrum, end det har været muligt i afprøvningsperioden.

I forhold til afholdelsen af SIBS-kurser har flere kommuner erfaret, at det i planlægningen er en fordel at tage højde for særlige højtider og datoer, fx 1. december og halloween, som mange børn gerne vil deltage i, fx på deres skole eller i deres fritidstilbud. Kommuner har oplevet, at børn og unge fravælger deltagelse i SIBS på den baggrund.

3.2.7 Afholdelse af SIBS-kursus: dage og tidspunkter

Langt flertallet af de otte SIBS-implementeringskommuner har afholdt SIBS-kurser over 2 dage, oftest med 1 uges mellemrum. Denne model er der generelt gode erfaringer med. SIBS-medarbejdere observerer, at der for mange familier sker en vigtig udvikling i den uge, der går mellem første og anden kursusdag. Den mellemliggende tid giver særligt for deltagende forældre mulighed for efterbearbejdning og refleksion, at øve sig i SIBS-principperne "Lyt, Udforsk og Bekræft" samt at vende tilbage til deres SIBS-medarbejdere med eventuelle spørgsmål. Den generelle oplevelse er, at SIBS bundfælder sig for børn og forældre mellem første og anden undervisningsgang. Desuden vurderer flere SIBS-medarbejdere, at det vil være for meget for både børn og forældre at gennemføre hele SIBS-kurset, altså alle moduler og sessioner, på 1 dag.

I kommunerne er der forskellige eksempler på, hvornår på dagen SIBS afholdes. De fleste steder er kurserne dog planlagt til sidst på eftermiddagen. En kommune, der har valgt at afholde SIBS klokken 15-18, har haft et ønske om, at deltagelse i SIBS ikke skal skabe en særlig situation for og omkring barnet. Kommunen fremhæver, at det valgte tidspunkt ikke stiller krav om, at børn og unge skal tage tidligt fri fra skole og dermed fortælle klassekammerater om baggrunden for dette. På tværs af kommuner fremhæves det generelt som en fordel ved dette tidspunkt, at det for de fleste forældre er muligt at deltage i SIBS, også selvom de skal på arbejde den pågældende dag. En observation er dog, at særligt yngre børn kan være trætte sent på dagen.

3.2.8 Fysiske rammer for gennemførelse af SIBS-kurser

Kommunerne har erfaret, at velfungerende fysiske og praktiske rammer er afgørende for gennemførelsen af SIBS. SIBS-medarbejdere fremhæver væsentligheden af at være i lokaler, hvor der er tilstrækkeligt med plads, herunder til opdeling i mindre grupper, opvarmningsøvelser samt en hensigtsmæssig bordopstilling, fx i rundkreds. Særligt for børnenes vedkommende er erfaringen desuden, at det er en fordel at befinde sig i rolige omgivelser, hvor børnene ikke distraheres af anden aktivitet, men hvor der samtidig er plads til leg og bevægelse. Det generelle billede har været, at når egnede lokaler er fundet, så fastholdes den fysiske placering af SIBS-kurset, frem for at afholde SIBS på skiftende lokationer i kommunen.

Nogle kommuner fremhæver desuden, at det kan være en fordel, at børn og forældre ikke befinder sig langt fra hinanden rent fysisk under de opdelte øvelser i henholdsvis børne- og forældregruppe. For det første kan dette bidrage til en følelse af tryghed hos både børn og forældre at vide, at deres forælder eller barn er i nærheden. For det andet kan det for gruppeledere og tilrettelæggere være en hjælp hurtigt at kunne afklare, hvordan program og øvelser skrider frem i de to grupper, og hvornår det er tid til de fælles øvelser, pauser eller andet, der afholdes i fællesskab.

Endelig har kommuner – såfremt de fysiske rammer har tilladt det – haft gode erfaringer med at kunne tildele hvert forælder-/søskendepar deres eget lille mødelokale under SIBS-kursets to fællessessioner (se beskrivelse af SIBS i Afsnit 2.1). Oplevelsen er, at det skaber rammer for mere uforstyrrede og fortrolige samtaler mellem forælder og barn.

3.2.9 Opsporing og rekruttering af børn og forældre

Ved opstarten af projektperioden vurderede kommunerne, at efterspørgsel og tilslutning til SIBS ville være stor blandt familier i målgruppen. Flere kommuner har dog oplevet visse udfordringer i forbindelse med opsporing og rekruttering af børn og forældre i målgruppen. Disse udfordringer har på tværs af kommunerne særligt centreret sig om forhold vedrørende: a) kontakt til målgruppen, b) model for opsporing og rekruttering og c) formidling af SIBS-kursets særlige format og indhold – både internt i kommunen og eksternt til målgruppen for SIBS.

Kommunernes erfaringer viser, at der er forskellige modeller for opsporing og rekruttering, der hver for sig rummer fordele og udfordringer. I nogle kommuner har opgaver, der knytter sig til denne del af arbejdet med SIBS, primært været varetaget af tovholder(e). I andre kommuner har det fortrinsvis været SIBS-medarbejdere, der har haft disse opgaver, herunder også kontakt til forældre og sammensætning af SIBS-hold.

Kommuner, hvor rekruttering og kontakt til forældre primært varetages af SIBS-medarbejdere, fremhæver fordelene ved, at medarbejderne har indsigt i SIBS-kursets indhold og format og desuden i nogle tilfælde kan have et forudgående kendskab til familierne og dermed gode muligheder for vurdering af, om SIBS vil være det rette tilbud, og om timingen i forhold til at tilbyde SIBS vil være god for det enkelte barn og den enkelte familie. Desuden vurderes det som en fordel for tilslutningen til SIBS, at forældre bliver kontaktet af en person, som forælder og barn også vil komme til at møde på SIBS-kurset. Omvendt opleves det som en udfordring og en bekymring, at man som medarbejder kan komme i en situation, hvor man – kort før kontakt til familien vedrørende tilbud om SIBS – har givet afslag på anden type af hjælp og støtte. Der er eksempler på, at denne type udfordring er søgt håndteret ved opmærksomhed på, hvilken SIBS-medarbejder der kontakter hvilke forældre, og hvordan roller og ansvar for henholdsvis børne- og forældregrupperne fordeles.

Rent ressourcemæssigt og i forhold til varetagelsen af øvrige opgaver fremhæves det på tværs af kommuner som en fordel, hvis opgaven med rekruttering og kontakt til forældre – hvis den ikke er placeret hos tovholderen – deles mellem flere SIBS-medarbejdere. Dermed bliver arbejdsbelastningen for den enkelte medarbejder og i den enkelte afdeling mindre.

I de kommuner, hvor opsporing og rekruttering har vist sig særligt udfordrende, har man erfaret, at der er et behov for at komme bredere ud med information om SIBS-kurset til forældre og børn i målgruppen, fx på skoler og institutioner samt hos praktiserende læger i kommunen. Kommunerne vurderer, at der trods disse udfordringer er et udækket behov for SIBS. Derfor omtales formidlings- og informationsopgaven som væsentlig, både når det gælder tilslutning til og tilfredshed med kurset.

I forhold til den praktiske håndtering af tilmeldinger til SIBS, har flere kommuner gode erfaringer med en elektronisk tilmeldingsblanket. Her kan forældre ansøge om at være med i SIBS og udfylde nødvendige oplysninger, fx i forhold til sammensætning af SIBS-hold ud fra alder og diagnose og handicap. Erfaringen er, at en elektronisk løsning til håndtering af de løbende tilmeldinger på en positiv måde afgrænser arbejdet med SIBS fra øvrige opgaver. Det skyldes, at SIBS-medarbejdere, når kommunen arbejder med elektronisk tilmelding, ikke i det daglige skal tage stilling til e-mails og henvendelser fra forældre.

I nogle kommuner – særligt de kommuner, der har arbejdet med en elektronisk tilmeldingsblanket – har der været familier, der har ansøgt om eller er blevet tilbudt at deltage i SIBS, og som i en periode afventer, at der kommer et SIBS-kursus, som de kan deltage i. For nogle familier kan ventetiden være længere end for andre. Det skyldes, at deltagelse for den enkelte familie afhænger af, hvornår der afholdes et SIBS-kursus, der passer til familien i forhold til søskendebarnets alder og typen af det handicap eller den diagnose, som søskendebarnets bror eller søster har (se

Afsnit 3.3.2 om sammensætning af SIBS-hold). Indledningsvis var der fra kommunernes side en bekymring over dels ikke at kunne følge med efterspørgslen, som blev antaget at ville være stor, og dels at skulle håndtere frustration hos forældre, der – pga. hensyntagen til SIBS-holdenes sammensætning – kunne komme til at vente på deltagelse i SIBS. Den generelle erfaring i disse kommuner har dog været, at familier gerne venter på deltagelse i SIBS, når blot der informeres tydeligt og klart om baggrunden for den ventetid, der kan opstå.

3.3 Erfaringer med gennemførelse af SIBS-kurser

I de følgende afsnit fokuserer vi på kommuners erfaringer med de aktiviteter og handlinger, der knytter sig til selve gennemførelsen af SIBS-kurser, herunder erfaringer med invitation, gruppesammensætning, sessioner og rollevaretagelse (opsummeret i indsats teorien, se Afsnit 2.2.2).

3.3.1 Rekruttering og invitation af børn og forældre

Kommunernes erfaringer viser, at kommunikation og formidling af SIBS til børn, unge og forældre er en meget væsentlig, men ofte også tidskrævende opgave. Flere kommuner har således brugt en del ressourcer på udvikling og tilpasning af informationsmateriale om SIBS til børn og forældre i målgruppen og på den direkte kontakt til familier, som skal deltage i SIBS.

På tværs af kommuner beskrives arbejdet med formidling og invitation som meget afgørende for både tilslutning til og tilfredshed med SIBS-kurset hos børn og forældre. Erfaringerne er, at SIBS – og kursets indhold og korte format med inddragelse af både børn og forældre i samme indsats – er nyt og ukendt for de fleste familier. Hovedindtrykket i kommunerne er, at kurset typisk ikke minder om andre tilbud og indsatser, som familierne kender til. Af den grund har kommunerne generelt haft opmærksomhed på at formidle til potentielle deltagere på kurset, at SIBS *ikke* er et længerevarende gruppeterapeutisk behandlingsforløb, men et kort kursus i samtale- og kommunikationsteknik, som børn og særligt forældre øver sig i sammen. Flere kommuner har i deres invitationsmateriale således meget bevidst brugt termen ”kursus” i både den mundtlige og skriftlige formidling af SIBS, hvilket der er gode erfaringer med i forhold til at imødekomme og eventuelt justere de forventninger, som deltagende familier har til SIBS forud for deltagelse i kurset.

Nogle kommuner har i afprøvningsperioden oplevet en vis tilbageholdenhed fra forældre i forhold til deltagelse i SIBS. Kommunerne vurderer, at særligt begrænset overskud og en presset hverdag hos familier i målgruppen har betydning på dette

punkt. Kommunernes erfaringer er – også i denne sammenhæng – at tydelig formidling om SIBS-kursets relativt begrænsede varighed er væsentlig, ligesom der også generelt er gode erfaringer med at informere forældre om udbyttet af SIBS, herunder viden om og øvelse i anvendelse af konkrete kommunikationsteknikker og -redskaber, som kan anvendes i praksis i familiens hverdag.

I flere kommuner har en erfaring været, at det kan være udfordrende at rekruttere familier med et "ældre" søskendebarn til SIBS, altså børn i den høje ende af målgruppens aldersspænd på 8-16 år. For disse børn og unge kan fritidsaktiviteter og venner fylde meget, og vurderingen blandt SIBS-medarbejdere er, at de ældre børn og unge kan være blevet "indsatstrætte" og have en forventning om, at situationen ikke vil komme til at ændre sig væsentligt. De færre tilmeldinger fra "ældre" børn og unge betyder, at nogle kommuner har oplevet det vanskeligt at danne SIBS-hold, der matcher rent aldersmæssigt for den ældre gruppe af børn og unge.

Der er nogle børn, der er sværere at få med, og det er dem, der aldersmæssigt er i ydregrupperne. Særligt de ældre børn. Vi har rigtig mange i midtergruppen, men det er svært med de ældste. Og når der ikke er så mange ældre børn, så kan det blive vanskeligt at samle et helt hold med kun store børn i alderen 14-16 år.

SIBS-medarbejder

Både i forhold til at gribe ind, inden udfordringerne i familien vokser sig store, og i forhold til at tage højde for motivation til deltagelse hos både børn, unge og forældre, så fremhæves det generelt som meningsfuldt at tilbyde SIBS så hurtigt som muligt og med det tidligt forebyggende sigte, der er med SIBS-kurserne.

Selvom både medarbejdere, tovholdere og ledere generelt vurderer, at mange familier, hvor et barn har et handicap eller en diagnose, vil have udbytte af deltagelse i SIBS, er der også en bevidsthed om, at SIBS ikke vil være det rette tilbud for alle.

3.3.2 Sammensætning af SIBS-hold

I SIBS-manualen anbefales det, at SIBS-hold sammensættes, så den maksimale aldersspredning mellem deltagende søskende er 3 år. SIBS-medarbejdere vurderer generelt, at det giver mening med dette aldersspænd, og at det ikke bør være større. Dette begrundes i forhold til børnenes bevidsthed om og evner til at sætte

ord på følelser og tanker om deres søskendes diagnose eller handicap og i forhold til den tilpasning, som gruppeledere og tilrettelæggere foretager i forhold til SIBS-kursets indhold, herunder dialog og valg af øvelser.

I tillæg vejleder manualen til, at SIBS-hold sammensættes med blik for en vis ensartethed i forhold til diagnosens formodede indgriben i søskendebarnets hverdag. Med afsæt i de konkrete erfaringer med gennemførelse af SIBS, bakker SIBS-medarbejdere i kommunerne op om anbefalingen vedr. ensartethed i diagnose eller lighed i karakter af problemstillinger, fx alvorsgrad, når SIBS-hold sammensættes. Oplevelsen er, at en vis grad af lighed i diagnose gør det nemmere for både børn og forældre at dele oplevelser og spejle sig i hinandens erfaringer, bekymringer og udfordringer.

I forhold til SIBS-holdenes sammensætning, er der eksempler på kommuner, der har haft god erfaring med kønsopdelte hold i forhold til børnene. Tilbagemeldinger fra børn på disse hold er, at det har været rart og trygt at være sammen med henholdsvis andre drenge eller andre piger, som har en bror eller en søster med diagnose eller handicap.

Samtidig med disse gode erfaringer med at sammensætte SIBS-hold inden for de nævnte kriterier har kommunerne også fået erfaringer med, at hold også kan fungere fint, selvom det ikke er muligt at opfylde kriterierne i praksis, hvis man skal samle hold til SIBS-kurser uden at få for lange ventetider. SIBS-medarbejdere fortæller fx, at de har haft gode erfaringer med større aldersspredning på SIBS-kurser, hvor de ældre og de yngre børn har haft et godt og konstruktivt samspil med hinanden.

3.3.3 Antal deltagere i SIBS-kurset

SIBS-manualen beskriver søskendegrupper, der består af tre til syv børn og en af deres forældre. Den generelle tilbage melding fra kommunerne er, at fem til seks børn og forældre i SIBS-kurser er at foretrække.

SIBS-medarbejdere oplever, at tre-fire børn og en af deres forældre til et SIBS-kursus kan være for lavt et antal deltagere. Erfaringen er, at det med en sådan gruppestørrelse kan blive for intimt og intenst for børn, unge og forældre at deltage i kurset. Det lille antal deltagere kan være en udfordring i forhold til at skabe den ønskede dynamik, erfaringsudveksling og dialog, der ikke altid opstår, fx hvis nogle af de deltagende børn og forældre er meget stille eller tilbageholdende. Omvendt er der overvejende enighed om, at flere end seks deltagende børn og forældre er for mange, bl.a. i forhold til at nå sessionernes indhold og mål samt i forhold til at sikre,

at alle kommer til orde inden for sessionernes tidsmæssige rammer, som de er beskrevet i SIBS-manualen.

3.3.4 Lokaler, indretning og rammer

På tværs af kommunerne fremhæves det som en vigtig prioritet at skabe trygge og hjemlige rum for børn, unge og forældres deltagelse i SIBS-kurserne. Den generelle erfaring er, at trygge og hjemlige rum bidrager positivt til forløbet af de forskellige sessioner i SIBS og dermed også til børn og forældres udbytte af kurset.

Vi starter med en kort fælles introduktion, hvor vi siger, at vi har glædet os, og det er helt normalt, hvis man har været lidt spændt eller nervøs over at skulle være med i SIBS. Vi gør også meget ud af at skabe klare rammer. For eksempel at sige, hvornår der er den fælles pause, hvad vi skal igennem osv. Det er også med til at give ro og bidrager til, at forældre og børn kan tage imod.

SIBS-uddannet medarbejder

Kommunerne har blandt andet søgt at skabe tryghed gennem tydelig og imødekommende kommunikation, fx at skabe gode overgange mellem de forskellige sessioner, at starte godt op og at runde ordentligt af.

En generel erfaring er, at det er vigtigt at afsætte tilstrækkelig tid til at tage godt imod familierne, særligt første gang familierne kommer. SIBS-medarbejderes erfaring er, at en god velkomst, hvor børn og forældre kan finde sig tilrette i rummet, skaber bedre forudsætninger for børns og forældres aktive deltagelse i sessionerne og dermed for det samlede udbytte af SIBS.

I forhold til behovet for at skabe trygge og hjemlige rammer for afholdelsen af SIBS-kurser er der flere eksempler på kommuner, der har indrettet det lokale, som børnegruppen skal være i, med blade, tegneredskaber, tæpper, dimseting og lignende. Erfaringen er, at disse ting kan være med til at mindske eventuel uro og ubehag ved at skulle deltage i SIBS, ligesom det kan hjælpe børn med at fastholde og fokusere deres opmærksomhed på indholdet af sessionerne. I tillæg oplever kommunerne, at forplejning, fx boller, frugt, saftvand, kaffe og te, kan bidrage positivt til en god og tryk atmosfære og stemning på SIBS-kurserne.

En enkelt kommune har informeret familier, der skal deltage i et SIBS-kursus, om børnegruppens sammensætning, fx i forhold til alder, køn og antal børn. Erfaringen med dette er, at viden om øvrige deltagere kan gøre børn mere trygge ved at skulle deltage i SIBS-kurset.

3.3.5 SIBS-manualen

SIBS-medarbejdere har generelt positive erfaringer med at gennemføre SIBS-kurserne i overensstemmelse med SIBS-manualen. Erfaringen er, at en del SIBS-medarbejdere indledningsvis har oplevet lidt bekymring i forhold til det relativt stramme design af form og indhold i kurset, som er beskrevet i SIBS-manualen og SIBS-medarbejderne skal omsætte til praksis i rollerne som gruppevejleder og tilrettelægger i henholdsvis børne- og forældregrupperne. SIBS-medarbejdere fortæller, at de relativt hurtigt får erfaringer med, at det kan lade sig gøre at gennemføre kurserne efter manualen og det skitserede program heri. SIBS-medarbejdere er i nogen grad overraskede over, at det kan opleves befriende og som en hjælp at skulle holde sig til et klart program og en stram tidsplan. Manualen beskrives i denne sammenhæng som en hjælp til at fastholde det særlige og definerede fokus og dermed ikke lade sig rive med af de forskelligartede og komplekse udfordringer, som en familie kan have. SIBS-medarbejdere omtaler det som en tilvænningsproces, hvor de ikke skal åbne for nye problemstillinger, der ligger uden for formålet og rammen for SIBS-kurset.

Som fagperson skal man lige øve sig lidt i at holde fokus på det, vi skal, og ikke gribe alt muligt andet.

SIBS-medarbejderd

I og med at SIBS er manualbaseret, skabes der gode rammer for SIBS-medarbejdernes arbejde. Tiden er rammesat og struktureret. Man hjælpes til at holde fokus i arbejdet med familierne. Man kommer ikke til at løbe ud ad en tangent.

Kommunal leder

Selvom SIBS-medarbejdere overordnet set forholder sig positivt til at gennemføre SIBS-kurserne som et manualbaseret kursus, så har SIBS-medarbejderne også stillet en række spørgsmål i relation til kursets design. En kommune fremhæver blandt andet, at det i nogle tilfælde kan være vanskeligt at balancere ordentlighed og etik med et stramt manualbaseret design.

Et spørgsmål, der udspringer af en konkret oplevelse, er for eksempel, hvordan og hvornår man som gruppeleder og tilrettelægger umiddelbart håndterer, hvis et barn udtaler noget relativt bekymrende, som der bør tages hånd om.

Endvidere har nogle SIBS-medarbejdere en oplevelse af, at manueldesignet – mod hensigten og særligt i børnegruppen – af og til kan stå i vejen for ambitionen om at skabe et trygt rum.

Er jeg utro mod manualen og SIBS, hvis det ikke lykkes at skabe et trygt rum i børnegruppen? Det kan jo i nogle tilfælde måske netop være på grund af manualen og det tætpakkede program, at det ikke lykkes.

SIBS-medarbejder

3.3.6 SIBS gennemføres som foreskrevet i SIBS-manualen

SIBS-medarbejdernes besvarelser af fidelitetsskemaet, hvor de bedømmer hver del af SIBS-kurset i forhold til manualens forskrifter for tidsrammer, indhold og mål, giver et tydeligt og samlet indtryk af, at SIBS-medarbejderne gennemfører SIBS-kurserne som foreskrevet i SIBS-manualen. Det gælder både i forhold til overordnede mål om at skabe et trygt rum for samtale i børne- og forældregruppe og at lykkes med at indfri de definerede mål for de enkelte sessioner. Besvarelserne tegner et billede af, at de tidsmæssige rammer for sessionerne i overvejende grad kan efterleves – dog i varierende grad for de enkelte sessioner, hvor SIBS-medarbejder foretager mindre tilpasninger. Dette uddybes i de følgende afsnit med fokus på SIBS-medarbejderes besvarelser vedrørende hver af sessionerne i henholdsvis børne- og forældregruppe samt fællessessionerne.

SIBS-medarbejderne har i fidelitetsskemaet bidraget med beskrivelser af ting, der i de enkelte sessioner er lykkedes godt og ting der har udfordret dem. Det gælder for gennemførelse af SIBS i både børne- og forældregruppe samt for fællessessionerne.

3.3.7 Praktisk og faglig forberedelse

SIBS-medarbejdere har i gennemsnit brugt lidt over 1 time (64 minutter) på praktisk forberedelse til en SIBS-kursusgang. Den praktiske forberedelse indebærer bl.a. klargøring af lokaler og forplejning til børn og forældre, der skal deltage i SIBS. Tidsforbruget til praktisk forberedelse varierer en del – fra 15 minutter til 3 timer pr. SIBS-kursusgang. Enkelte SIBS-medarbejdere angiver ikke at have brugt tid på praktisk forberedelse.

Det varierende tidsforbrug til praktisk forberedelse hænger bl.a. sammen med, at netop denne opgave i nogle kommuner går på skift mellem de enkelte SIBS-medarbejdere, mens den i andre kommuner altid er en fælles opgave.

SIBS-medarbejdere angiver gennemsnitligt at have brugt 1,5 time, 91 minutter, på faglig forberedelse til en SIBS-kursusgang. Som for praktisk forberedelse ser vi også her, at tidsforbruget varierer en del – fra 15 minutter til 4 timer. Alle angiver, at de har brugt tid på faglig forberedelse.

Hvad angår både praktisk og faglig forberedelse, ser vi, at det angivne tidsforbrug falder med antallet af gennemførte SIBS-kurser. Jo mere erfarne medarbejderne bliver med at gennemføre SIBS-kurserne, jo kortere tid angiver de, at de bruger til såvel praktisk som faglig forberedelse.

3.3.8 Gennemførelse af SIBS i børnegruppe

De overordnede erfaringer med at gennemføre SIBS i børnegruppen er positive. SIBS-medarbejdernes generelle erfaring er, at målgruppen af børn kan indgå i kurset og også har et udbytte af at deltage og gør det i et trygt rum.

SIBS-medarbejdere fremhæver generelt vigtigheden af at tilpasse SIBS-manualen til børnenes alder. Det kan for eksempel være i forhold til valg af øvelser, der anvendes til session 1 "Lær hinanden at kende". Specifikt i forhold til alder har nogle kommuner desuden erfaret, at der for SIBS-hold med børn under 10 år kan være behov for lidt flere pauser, end det er beskrevet i manualens program.

Kommunerne har desuden erfaret, at det forud for SIBS-kurser er en fordel at afdekke, hvorvidt deltagende børn har udfordringer med ordblindhed eller andet, som kan have betydning for deres deltagelse i kurset, fx opgaven med at formulere og skrive spørgsmål til forældrene. En opmærksomhed på dette kan være med til at sikre, at deltagelse i SIBS bliver en god oplevelse for børnene.

Det er vigtigt, at vi ved det [om et barn har udfordringer med ordblindhed eller andet, red.]. Fordi ellers har børnene "en skolereaktion", hvor man lukker helt ned, hvis man bliver bedt om noget, man ikke kan, fx at skrive et spørgsmål ned. Der er det vigtigt, at vi kan sige: "Jeg kommer lige rundt og så skriver vi spørgsmålet ned sammen".

SIBS-medarbejder

I relation til de overordnede erfaringer med at gennemføre SIBS-kurser fremhæver SIBS-medarbejdere, at børnene ikke undervises på samme måde som forældrene, der ser videoer, laver øvelser, introduceres til SIBS-principperne "Lyt, Udforsk, Be-kræft" og lignende. Oplevelsen er, at det i gennemførelsen af børnegruppen først og fremmest handler om at skabe et trygt rum for refleksion og samtale. Selvom det ofte lykkes, fortæller SIBS-medarbejdere, at det i rollen som gruppeleder og tilrettelægger af og til kan opleves vanskeligt – pga. det komprimerede manualdesign – at skulle lukke ned for nogle af de samtaler, der opstår, og – som vurderingen er – er vigtige og gode for børnene at have.

I forhold til konkrete erfaringer med afholdelse af SIBS for børnegruppen, vurderer nogle SIBS-medarbejdere, at det – i forhold til børnenes deltagelse og udbytte – kan være en fordel med en anelse mere tid til session 1 "Lær hinanden at kende".

Med børnene er der noget med, at den tid, de har til at lære hinanden at kende, er meget kort. Den opblødning, man gerne vil se, kom først i slutningen af første gang [session 1-3, red.]. Man kunne overveje at sætte mere tid af til sessionen "Lær hinanden at kende" i børnegruppen. Det var svært at nå at skabe et trygt rum, fordi vi hurtigt skulle videre, og der var en masse ting, vi skulle igennem og nå.

SIBS-medarbejder

3.3.8.1 Session 1 i børnegruppen: Lær hinanden at kende

SIBS-manualen foreskriver, at session 1 i børnegruppen, "Lær hinanden at kende", skal gennemføres på 20 minutter. I afprøvningsperioden er der gennemsnitligt blevet brugt lidt mere tid på sessionen, nemlig 24 minutter. Besvarelserne viser, at "Lær hinanden at kende"-sessionen typisk bliver gennemført på 20 minutter eller en anelse mere – enten 25 eller 30 minutter.

Nogle kommuner har undervejs i afprøvningsperioden fået tilladelse til at udvide tidsrammen for "Lær hinanden at kende"-sessionen til 30 minutter. I fidelitetsskemaet har SIBS-medarbejdere beskrevet, at udvidelse af tidsrammen har en positiv indvirkning på afviklingen af sessionen, herunder at børnene har bedre tid til at lære hinanden at kende og komme med input til de grupperegler, som børnegruppen skal formulere i fællesskab.

SIBS-medarbejdere angiver, at de enten i høj grad (47 %) eller i meget høj grad (53 %) lykkes med at introducere sessionen "Lær hinanden at kende" i forhold til rammer, mål, grupperegler og tavshedspligt. Når det kommer til at skabe et trygt rum for samtale i denne session, sker det i høj grad (23 %) eller i meget høj grad (57 %). Færre SIBS-medarbejdere angiver, at det kun sker i nogen grad (20 %). Ingen SIBS-medarbejdere har angivet, at de i meget lav grad eller i lav grad lykkes med at skabe et trygt rum for samtale i sessionen.

Fra de åbne besvarelser i fidelitetsskemaet samt de gennemførte interview med SIBS-medarbejdere ved vi, at tidsrammen på 20 minutter i nogle tilfælde opleves udfordrende for ønsket om at skabe et trygt rum for samtale og den ønskede gruppeatmosfære. Her lader det til, at en beskeden udvidelse af tidsrammen til enten 25 eller 30 minutter kan gøre en positiv forskel.

Fra interview med SIBS-medarbejdere ved vi, at nogle kommuner har truffet et aktivt valg om *ikke* at omtale samtaleformen "Lyt-Udforsk-Bekræft" for børn med argumentet om, at børn ikke skal gøres medansvarlige for en ønsket ændring i familiens samtaleform.

Hvad der lykkes særligt godt i session 1 i børnegruppen: Lær hinanden at kende

Flere har i fidelitetsmålingens åbne besvarelser angivet, at det i session 1 lykkes at skabe et rum, både fysisk og socialt, hvor børnene bliver trygge ved hinanden, åbner op og i de fleste tilfælde har lyst til at dele oplevelser og informationer om sig selv med resten af gruppen.

SIBS-medarbejdere har angivet, at de når at gennemføre de sessionsdefinerede mål, herunder at børnene lærer hinanden at kende gennem sociometriske øvelser og lege, der løsner stemningen, samt at børnegruppen formulerer grupperegler i fællesskab.

Der er flere udsagn om, at børnene – trods stilhed og tilbageholdenhed i starten af sessionen – lader til at hygge sig, deltager engageret og oplever samhørighed og fællesskab, bl.a. i kraft af lege og øvelser, som flere SIBS-medarbejdere har fremhævet, effektivt er med til at åbne for samtale og interaktion i gruppen.

Hvad der kan udfordre i session 1 i børnegruppen: Lær hinanden at kende

Der er relativt få beskrivelser af udfordringer i gennemførelsen af session 1 i børnegruppen. De beskrivelser, der er, omhandler for det første tidsrammen, hvor det er fremhævet, at det kan være en udfordring at nå sessionens indhold på 20 minutter. Som beskrevet har SIBS-medarbejdere angivet, at en beskeden udvidelse af sessionens varighed til 25 eller 30 minutter kan gøre en stor forskel på dette punkt.

Ud over den tidsmæssige ramme vedrører en del af SIBS-medarbejdernes overvejelser om udfordringer i session 1, at børnegrupper kan være stille, generte og tavse til at begynde med. Besvarelserne tegner dog et billede af, at SIBS-medarbejdere som gruppeledere og tilrettelæggere i børnegruppen har fundet måder at håndtere dette på, bl.a. ved at sænke tempoet og sætte flere ord på øvelser, lege og formål med sessionen samt ved at udvælge lege og øvelser, der passer til den konkrete børnegruppe, fx i forhold til alder.

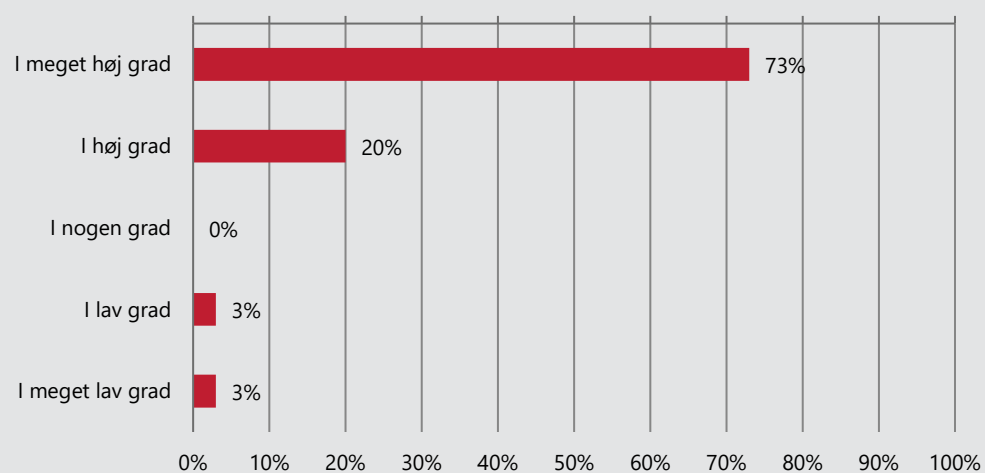
Endelig kan det fremhæves, at flere SIBS-medarbejdere eksplicit har anført, at intet har været udfordrende i gennemførelsen af sessionen.

3.3.8.2 Session 2 i børnegruppen: Viden om diagnosen

SIBS-manualen foreskriver, at session 2 "Viden om diagnosen" gennemføres på 60 minutter. I afprøvningsperioden er der gennemsnitligt brugt en anelse kortere tid på sessionen, ca. 52 minutter. Flertallet af de gennemførte "Viden om diagnosen"-sessioner på mellem 45-60 minutter, enkelte på mere eller mindre – fra 20 minutter til 70 minutter.

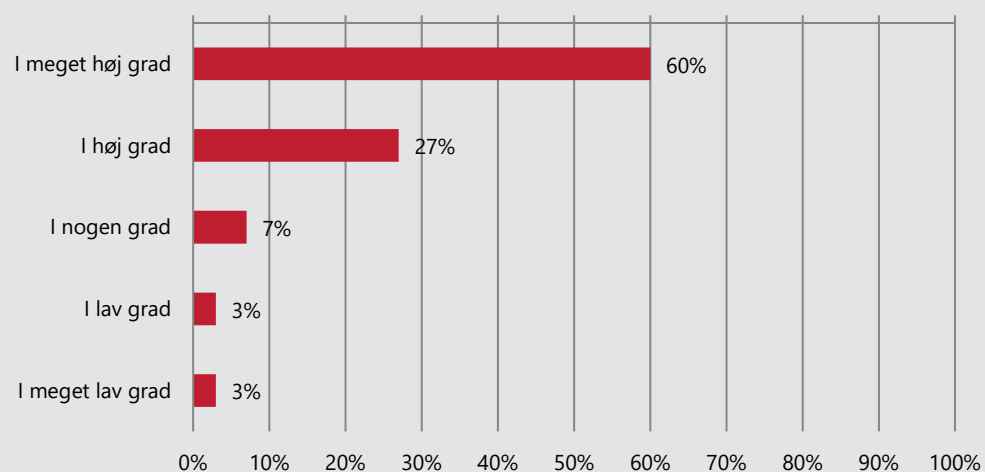
SIBS-medarbejderes besvarelser viser, at sessionens mål om 1) at stille og formidle et fælles spørgsmål fra børnegruppen til forældregruppen og 2) at støtte børnene i at formulere et individuelt spørgsmål til deres forælder generelt lykkes, se Figur 3.1 og 3.2. Det samme gælder i de fleste tilfælde ambitionen om at skabe et trygt rum for samtale, hvor SIBS-medarbejdere svarer, at det enten i meget høj grad (53 %) eller i høj grad (30 %) lykkes (ikke vist i figur). De resterende 17 % angiver, at det i nogen grad lykkes.

Figur 3.1 I hvilken grad formidles fælles spørgsmål til forældregruppen?

Kilde: VIVE

Figur 3.2 I hvilken grad formidles individuelle spørgsmål til børnenes forældre?

Kilde: VIVE

Hvad der lykkes særligt godt i session 2 i børnegruppen: Viden om diagnosen

Som for de øvrige sessioner har SIBS-medarbejdere foretaget beskrivelser af, hvad der i deres øjne lykkes særligt godt i gennemførelsen af session 2 i børnegruppen. Beskrivelserne kan opsummeres i følgende punkter:

- At efterleve sessionens mål om at formulere fælles og individuelle spørgsmål til forældre
- At skabe et trygt og tillidsfuldt rum, hvor børn deltager lyttende, engageret og nysgerrigt
- At skabe mulighed for gensidig spejling børnene imellem – særligt tilfældet, når børn har søskende med lignende diagnoser eller diagnoser af samme alvorssgrad
- At skabe rummelige og fleksible rammer rent fysisk, der muliggør, at børn kan deltage på egne præmisser, fx sidde på gulvet, tegne undervejs, bruge "klemmebolde" og andre dimseting.

Hvad der kan udfordre i session 2 i børnegruppen: Viden om diagnosen

Når det kommer til forhold, der kan udfordre i gennemførelsen af session 2, kan SIBS-medarbejderen beskrivelser sammenfattes på følgende vis:

- Håndtering af aldersspredning og varierende grad af modenhed i en børnegruppe
- Tidspres i forhold til at nå sessionens mål og øvelser, særligt at få formuleret et fællesspørgsmål fra børnegruppen, som skal videreformidles til forældregruppen ca. 30 minutter inde i sessionen
- Stilhed i børnegruppen
- Succes med at skelne fokus på diagnosen (session 2) og følelser (session 4).

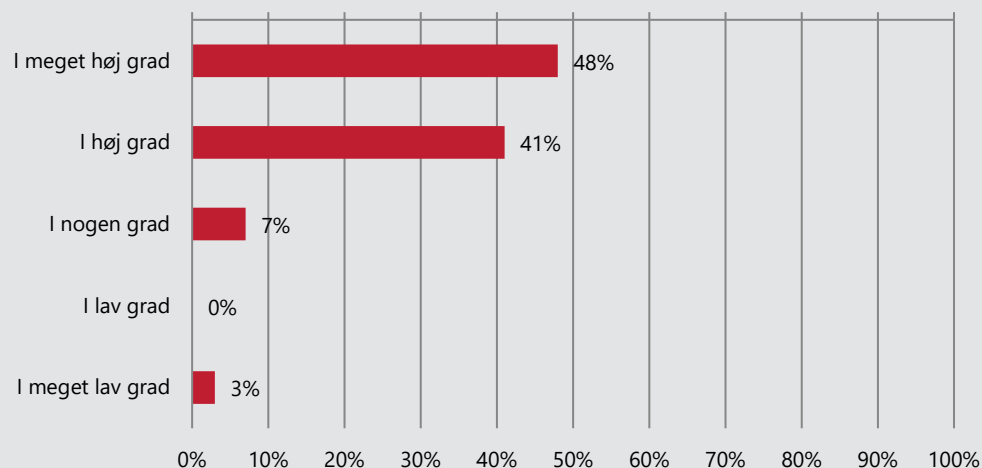
3.3.8.3 Session 4 i børnegruppen: Følelser

Session 4 "Følelser" i børnegruppen skal ifølge SIBS-manualen gennemføres på 60 minutter. I afprøvningsperioden er sessionen typisk blevet gennemført på 60 minutter eller derover, med en maksimal varighed på 85 minutter.

Besvarelsene fra SIBS-medarbejdere viser, at sessionens mål om at formulere både et fælles og individuelle ønsker til forældre i langt de fleste tilfælde lykkes i enten høj eller meget høj grad, se Figur 3.3 og 3.4.

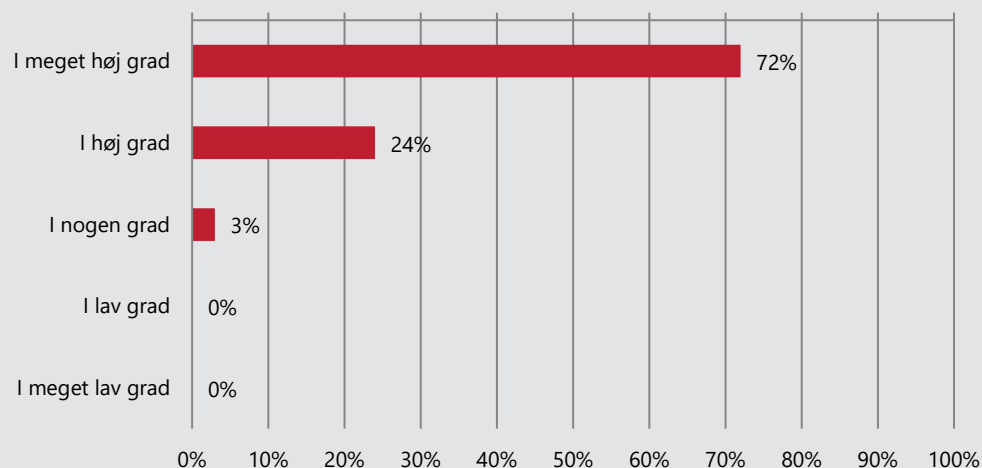
I forhold til hensigten om at skabe et trygt rum for samtale er billedet stort set det samme for denne session som for session 2, altså at flertallet vurderer, at det lykkes i enten høj (28 %) eller meget høj grad (55 %). De resterende 17 % angiver, akkurat som for session 2, at det i nogen grad lykkes (ikke vist i figur).

Figur 3.3 Lykkedes det at formidle fælles ønske til forældregruppen?

Kilde: VIVE

Figur 3.4 Lykkedes det at formidle individuelle ønsker til forældrene?

Kilde: VIVE

Hvad der lykkes særligt godt i session 4 i børnegruppen: Følelser

SIBS-medarbejdere har i fidelitetsskemaet foretaget forholdsvis mange beskrivelser af positive oplevelser med at gennemføre session 4 i børnegruppen. Disse oplevelser og erfaringer kan sammenfattes som følger:

- Alle børn bidrager og deler ud af det, de har på hjerte.
- Børnene sætter meget eksplicit og konkret ord på noget, de ville ønske, var anderledes, fx et savn af mere tid og samvær med deres søskende med handicap eller diagnose.
- Det lykkes at skabe en rar og behagelig atmosfære, hvor det er trygt for børn at dele følelser og oplevelser.
- Børnene er gode til at inspirere og interagere med hinanden. Når børnene stiller hinanden spørgsmål, giver det typisk andre svar, end når spørgsmål stilles af voksne.

Hvad der kan udfordre i session 4 i børnegruppen: Følelser

Der er generelt færre beskrivelser af udfordringer i gennemførelsen af session 4 end i gennemførelsen af session 2 i børnegruppen. Flere SIBS-medarbejdere fremhæver i deres besvarelser, at børnene i session 4 er blevet mere trygge ved hinanden, ved gruppelederen og tilrettelæggeren og ved SIBS-formatet, hvilket kan være en medvirkende årsag til de relativt færre beskrivelser af udfordringer i gennemførelsen af session 4. De beskrivelser, der er foretaget i forhold til udfordrende elementer i gennemførelsen af session 4, vedrører:

- Tidspres, bl.a. som følge af børns engagerede deltagelse, gensidige nysgerrighed og lyst til spejling
- Håndtering af aldersspredning og varierende grad af modenhed i en børnegruppe
- Formulering af et fælles ønske fra børnegruppen til gruppen af forældre – at formulere individuelle ønsker opleves omvendt ikke udfordrende
- Kobling mellem en oplevet følelse (fx tristhed) og et ønske om noget, der forandres, kan for nogle børn være en anelse for abstrakt.

Flere SIBS-medarbejdere har eksplicit angivet, at de ingen udfordringer har oplevet i gennemførelsen af session 4 "Følelser" i børnegruppen.

3.3.9 Gennemførelse af SIBS i forældregruppe

Blandt SIBS-medarbejdere er der overvejende enighed om, at den tid, der er afsat til de enkelte sessioner i forældregruppen, er passende. Det fremhæves generelt, at øvelserne fungerer godt, hvilket også gør sig gældende for de videoer, der vises undervejs. SIBS-medarbejdere oplever, at videoklippene sætter gang i refleksion hos forældre, og oplevelsen er, at videoklippene er nemme for forældre at forstå og afkode. Det fremhæves desuden, at formatet med filmklip efterfulgt af dialog bidrager til at skabe genkendelighed i undervisningsformen og dermed sammenhæng i forældres oplevelse af SIBS-kurset.

SIBS-medarbejdere oplever, at forældre kan blive forholdsvis berørte over filmklippenes indhold. Medarbejderne fortæller, at filmklippene får forældre til at se sig selv udefra og inviterer dem til at gå på opdagelse i det, der er temaet for den pågældende session. SIBS-medarbejdere oplever desuden, at filmklippene på positiv vis skaber et konkret udgangspunkt for forældrenes refleksioner. Dermed bliver det ikke bare tænkte eksempler, der danner udgangspunkt for dialog mellem forældrene. Endelig fremhæver SIBS-medarbejdere det som positivt, at videoklippene giver forældre mulighed for at spejle deres kommunikations- og samtaleform i henholdsvis hensigtsmæssige og mindre hensigtsmæssige eksempler på kommunikation mellem forældre, børn og unge i familien.

I forhold til selve gennemførelsen af SIBS-kurset peger en del SIBS-medarbejdere på, at det på visse områder er nemmere at varetage opgaverne i forældregruppen end i børnegruppen. Forskelle i sessionernes indhold fremhæves som den væsentligste årsag til denne oplevelse.

I børnegruppen er der egentlig mere, der skal arbejdes med, end i forældregruppen, forstået på den måde, at der i børnegruppen skal gøres et ret stort arbejde med, at alle får formuleret et spørgsmål, som de kan stille til forælderen i fællessessionen. Det kan kræve ret meget af gruppeleder og tilrettelægger. I forældregruppen giver mange ting sig selv med øvelser og videoer, som strukturerer undervisningen.

SIBS-uddannet medarbejder

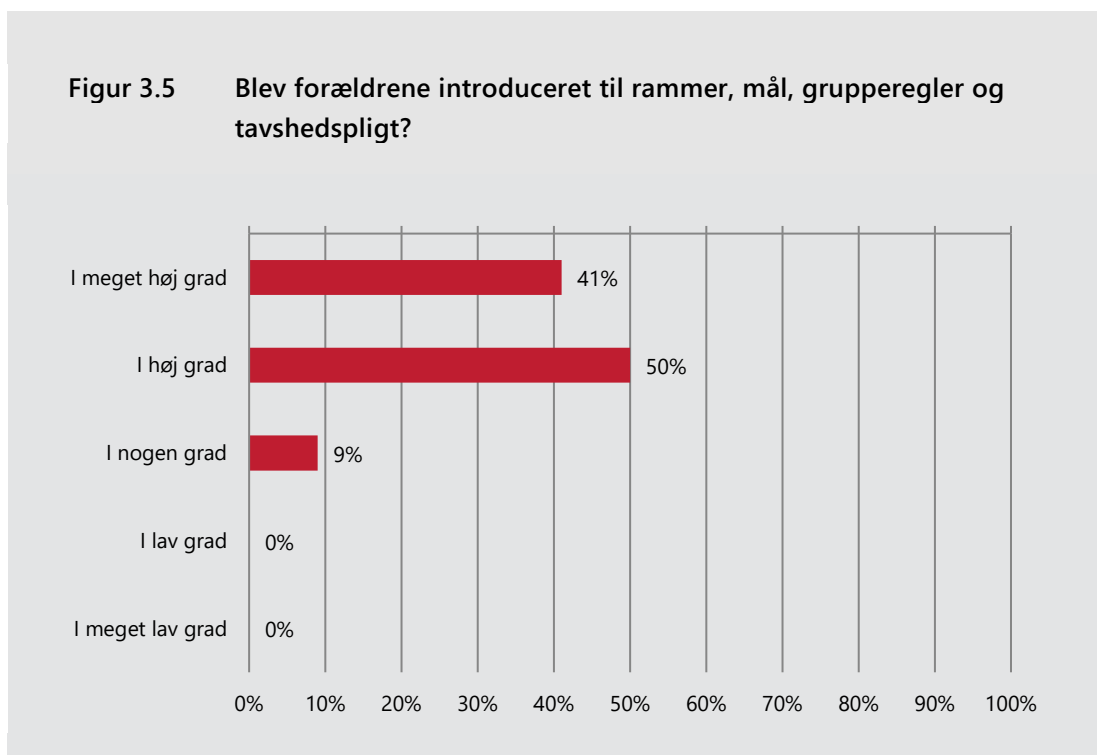
Ud over at videoklippene er en hjælp til at strukturere undervisningen har SIBS-medarbejdere påpeget, at de giver mulighed for, at gruppeleder og tilrettelægger

kan kigge på hinanden og forberede sig på næste øvelse eller punkt på programmet. Videoklippene opleves altså også rent planlægnings- og undervisningsmæssigt som en fordel.

3.3.9.1 Session 1 i forældregruppen: Information

Introduktionssessionen for forældregruppen er i SIBS-manualen rammesat til 20 minutter. I afprøvningsperioden er der typisk brugt mellem 20 minutter og 30 minutter på at gennemføre sessionen.

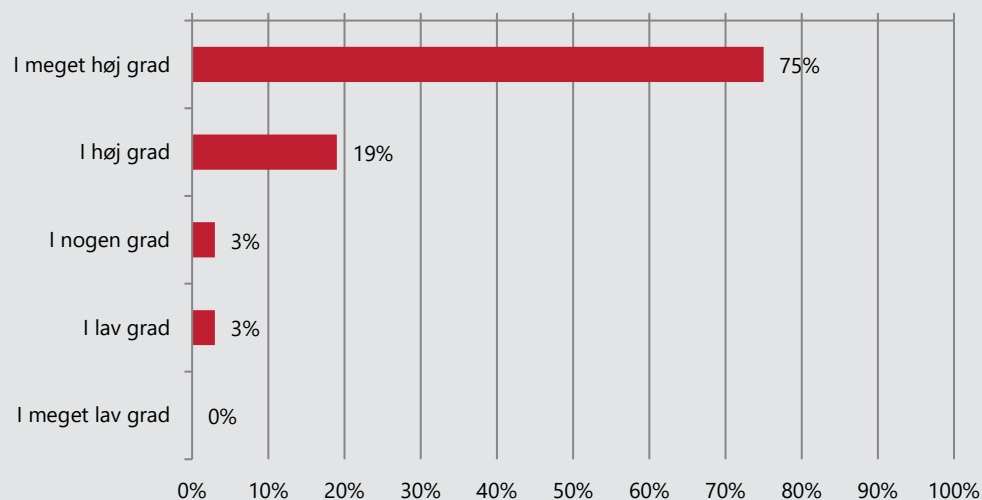
Besvarelserne fra SIBS-medarbejdere viser, at det i de fleste tilfælde enten i høj eller meget høj grad lykkes at introducere sessionen i forhold til rammer, mål, gruppe-regler og tavshedspligt (Figur 3.5). Langt størstedelen svarer desuden, at det i høj grad (41 %) eller meget høj grad (56 %) lykkes at skabe et trygt rum for samtale i den indledende session i forældregruppen. Kun et fåtal (3 %) har tilkendegivet, at det kun i nogen grad er lykkedes at skabe et trygt rum for samtale.

Kilde: VIVE

Som Figur 3.6 viser, svarer det store flertal desuden, at samtaleformen "Lyt, Udforsk, Bekræft" enten i høj eller i meget høj grad er blevet introduceret for forældrene i sessionen "Introduktion".

Figur 3.6 Blev forældrene introduceret til samtaleformen Lyt-Udforsk-Bekræft? (Session 1: Information)

Kilde: VIVE

Hvad der lykkes særligt godt i session 1 i forældregruppen: Introduktion

SIBS-medarbejderes besvarelser tegner et billede af, at introduktionssessionens overordnede mål – at forældrene lærer hinanden at kende og modtager information om gennemførelsen af SIBS og rationale bag indsatsen – nås, også inden for den relativt korte tidsramme på mellem 20 og 30 minutter. Følgende sammenfatter SIBS-medarbejderes oplevelser af, hvad der lykkes særligt godt i gennemførelsen af sessionen:

- At skabe et trygt, tillidsfuldt og fortroligt rum, hvor forældre deltager lyttende og engageret
- At anvende principperne "Lyt, Udforsk, Bekræft" som gruppeleder og tilrettelægger i undervisning og dialog med forældre – altså at praktisere de teknikker over for forældrene, som forældrene skal øve sig på i SIBS
- At lykkes med introduktion, rammesætning og tidsstyring
- At få startet forældregruppen godt op – etablere en let, åben og ærlig atmosfære.

Hvad der kan udfordre i session 1 i forældregruppen: Introduktion

SIBS-medarbejders udsagn om, hvad der kan udfordre i gennemførelsen af sessionen "Introduktion" i forældregruppen samler sig omkring følgende tematikker:

- At skulle håndtere og imødekomme nogle forældres bekymring og behov for at vide, hvordan deres barn har det med at være tilstede i børnegruppen
- At skulle efterleve manualen og samtidig overholde tidsplanen. At sikre, at alle forældre får præsenteret sig og har tid til at fortælle, hvorfor de deltager i SIBS
- At mange forældre kan være optagede af at tale om det barn, som har et handicap – at lykkes med at facilitere SIBS, så dette ikke kommer til at tage for meget fokus.

Selvom nogle SIBS-medarbejdere, som det ses ovenfor, har oplevet visse udfordringer i gennemførelsen af sessionen "Introduktion" i forældregruppen, har flere angivet, at de ikke har oplevet særlige udfordringer i gennemførelsen af sessionen.

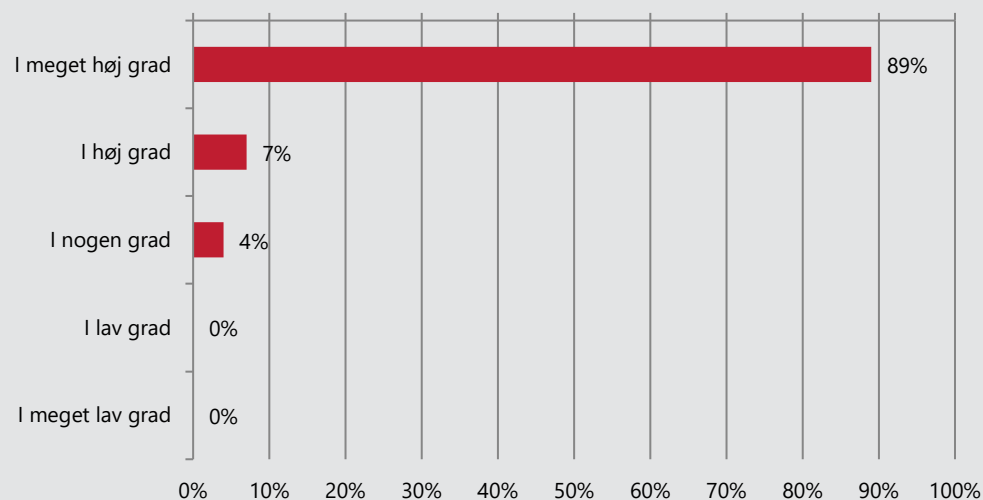
3.3.9.2 Session 2 i forældregruppen: Viden om diagnosen

SIBS-foreskriver, at session 2 "Viden om diagnosen" gennemføres på 60 minutter. Besvarelserne viser, at sessionen typisk er blevet gennemført på netop 60 minutter. Derudover er fire af de gennemførte "Viden om diagnose"-sessioner blevet gennemført på under 60 minutter med en minimal varighed på 30 minutter, mens 4 sessioner har haft en varighed på over 60 minutter, maksimalt 80 minutter.

Stort set alle (96 %) svarer, at det i meget høj grad lykkes at vise de planlagte videoklip i sessionen, mens de resterende 4 % svarer, at det i høj grad er tilfældet.

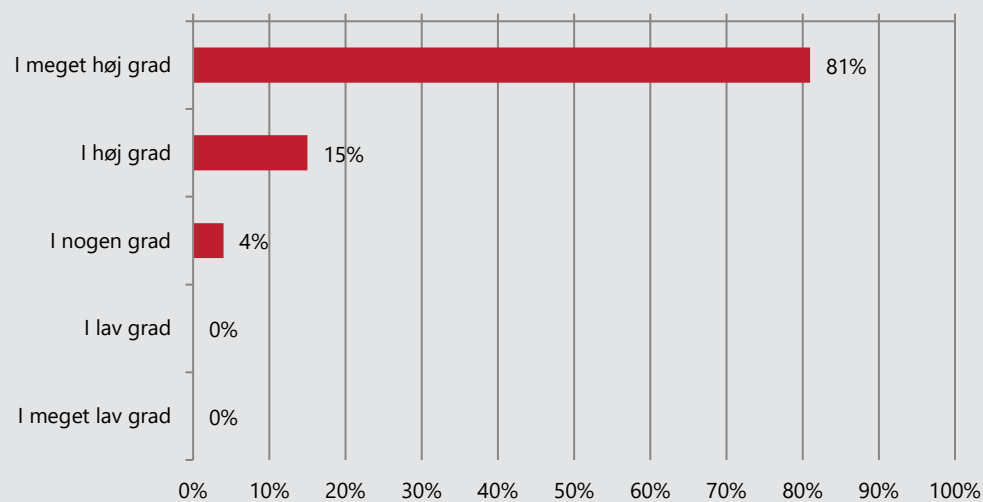
Som Figur 3.7 viser, er det generelle billede, at samtaleformen "Lyt, Udforsk, Bekræft" i meget høj grad introduceres, ligesom det store flertal af SIBS-medarbejdere vurderer, at det i meget høj grad lykkes at skabe et trygt rum for samtale i gennemførelsen af sessionen, se Figur 3.8.

Figur 3.7 Blev forældrene introduceret til samtaleformen Lyt-Udforsk-Bekræft? (Session 2: Viden om diagnosen)

Kilde: VIVE

Figur 3.8 Blev der skabt et trygt rum for samtale? (Session 2: Viden om diagnosen)

Kilde: VIVE

Hvad der lykkes særligt godt i session 2 i forældregruppen: Viden om diagnosen

SIBS-medarbejdere har i fidelitetsskemaet foretaget flere beskrivelser af positive oplevelser med at gennemføre session 2 i forældregruppen. Disse oplevelser og erfaringer kan sammenfattes som følger:

- Forældrene viser følelser og er ærlige om, at det kan være svært at lytte og udforske – og ikke bare svare og forklare, når søskendebørn stiller spørgsmål.
- Forældrene er gode til at finde eksempler på og hjælpe hinanden med konkrete input til samtaleformen "Lyt, Udforsk, Bekræft".
- Forældrene er aktive, reflekterende og motiverede for at modtage SIBS-læring.
- Videoklip og fællesspørgsmål fra børnegruppe skaber et godt udgangspunkt for samtaler og fælles dialog blandt forældre.
- Det lykkes at holde fokus på søskendebarnet.

Hvad der kan udfordre i session 2 i forældregruppen: Viden om diagnosen

Som for de øvrige sessioner, har SIBS-medarbejdere beskrevet, hvad der kan udfordre i gennemførelsen af sessionen. De beskrevne udfordringer kan sammenfattes som følger:

- At tage hånd om forældre, der er sårbare, har en diagnose eller andre udfordringer
- At sikre, at forældres behov for at dele og udveksle erfaringer, oplevelser og udfordringer ikke kommer til at fylde for meget
- At tage hånd om forældre, der bliver meget "ramt" af det spørgsmål, deres barn har formuleret til dem
- At undgå, at forældres mange spørgsmål og engagerede deltagelse i nogle tilfælde gør det vanskeligt gennemføre sessionen på 60 minutter
- At håndtere, at forældre kan have vanskeligt ved at holde fokus på at udforske og ikke bare "gå til løsninger".

3.3.9.3 Session 4 i forældregruppen: Følelser

Ifølge SIBS-manualen skal session 4 "Følelser" gennemføres på 60 minutter. I afprøvningsperioden er sessionen blevet gennemført med en gennemsnitlig varighed på 55 minutter, minimalt på 30 minutter og maksimalt på 70 minutter.

SIBS-medarbejderes svar viser, at det generelt i høj grad (14 %) eller i meget høj grad (86 %) lykkes at introducere "Lyt, Udforsk, Bekræft", mens der typisk enten i høj eller i meget høj grad skabes et trygt rum for samtale (ikke vist i figur).

Hvad der lykkes særligt godt i session 4 i forældregruppen: Følelser

SIBS-medarbejderne har gjort sig en del betragtninger om positive erfaringer og oplevelser med gennemførelse af session 4 i forældregruppen. Som det fremgår herunder, vedrører nogle kommentarer forældres oplevede udbytte af deres deltagelse i SIBS:

- Forældre deltager engageret – de er åbne, ærlige og byder ind.
- Forældre er gode til at spejle sig i hinanden og tager i nogle tilfælde selv initiativ til at danne et netværk, hvor de kan mødes efter endt SIBS-kursus.
- Forældre giver udtryk for at have øvet sig i samtaleformen "Lyt, Udforsk, Bekræft" – nogle fortæller, at de har fået en del "aha-oplevelser" i samtaler med deres barn.
- Forældre giver udtryk for, at SIBS er meningsfuldt og flere fortæller, at de kan mærke en ændring i samtaleform og samspil med deres barn.
- Forældre er gode til at byde ind med refleksioner efter deltagelse i forrige sessioner, og hvad de indtil nu er blevet opmærksomme på.

Hvad der kan udfordre i session 4 i forældregruppen: Følelser

SIBS-medarbejdernes refleksioner om udfordringer og opmærksomhedspunkter i forhold til gennemførelsen af session 4 kan sammenfattes som følger:

- At skabe fundamentet for, at forældre ikke bare forstår "Lyt, Udforsk, Bekræft", men kan tilegne sig den ønskede samtaleform og anvende den i praksis
- At overholde tidsrammen
- At understrege vigtigheden af, at forælderen ikke for hurtigt kommer til at forklare og svare på de spørgsmål, tanker og refleksioner, som søskendebarnet stiller og har. Dette er væsentligt – både ofte og tydeligt.

3.3.10 Gennemførelse af fællessessioner i SIBS

I tillæg til de tre sessioner, der gennemføres særskilt i henholdsvis børne- og forældregruppen, indgår der i SIBS-kurset to fællessessioner. Her bringes barn og forælder sammen, og gruppeleder eller tilrettelægger yder feedback og vejledning til

forælderen om måden, forælderen taler og kommunikerer med barnet på, fx med særligt fokus på enten at lytte, udforske eller bekræfte barnets tanker, følelser eller handlinger.

SIBS-medarbejdere beskriver generelt, at fællessessionerne og varetagelsen af rollen som vejleder for forældre og børn i disse sessioner fungerer godt. Sammenlignet med andre indsatser, fremhæves det af SIBS-medarbejdere som et virksomt element, at børn og forældre bringes sammen i SIBS gennem konkrete øvelser.

Det særlige er, at det ikke er gruppeforløb eller -terapi for forældre og børn adskilt, men at forældre og børn mødes [deltager sammen i indsatsen, red.]. Der er stadig den bonus, at forældre møder andre forældre, og børn møder andre børn, men det særlige og vigtige er, at forældre og børn mødes gennem de her SIBS-kurser. De oplever en samhørighed, fællesskab og forståelse.

SIBS-medarbejder

Nogle af kommunerne har gjort sig gode erfaringer med, at forældre forud for fællessessionerne krydser af på et papir, hvilket af de tre SIBS-principper "Lyt, Udforsk, Bekræft" de særligt vil fokusere og øve sig på. Erfaringen er, at afkrydsning gør det nemmere for gruppevejledere og tilrettelæggere at give god og målrettet feedback i rollen som vejleder. Særligt for de medarbejdere, der har været i børnegruppen, og som dermed ikke har hørt, hvad forældrene har sagt og været optaget af, fremhæves afkrydsning som en god hjælp, når samtalen mellem forælder og barn observeres, og der gives feedback.

3.3.10.1 Session 3 – Fællessession: Samtale om et spørgsmål i relation til søskendes diagnose/handicap

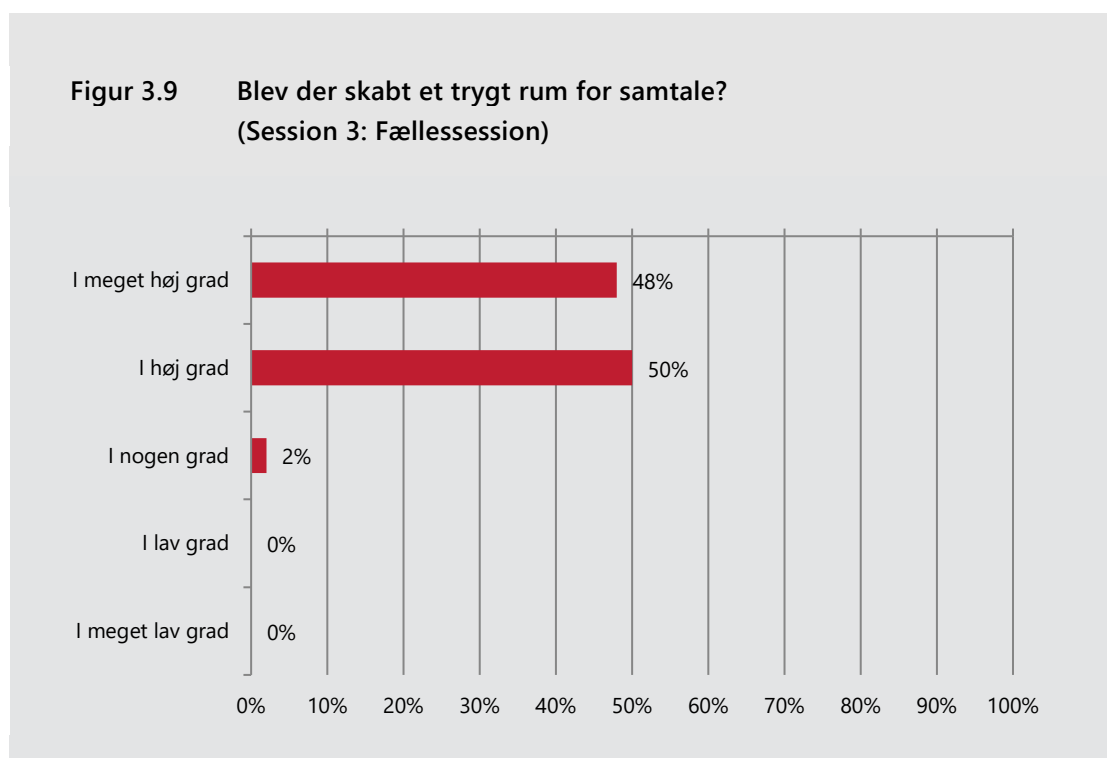
Den første fællessession har som mål, at forælderen øver samtaleteknikker gennemgået i forældregruppens session 2 (se afsnit 3.3.9.2), således at barn og forælder får nye, gode erfaringer med at tale sammen om brors eller søsters diagnose. Som beskrevet ovenfor yder en gruppeleder eller tilrettelægger feedback og vejledning i forælders dialog med sit barn.

I manualen er fællessessionen skitseret med en varighed på op til 60 minutter. Besvarelserne viser, at den første af de to fællessessioner er gennemført med relativt

forskellig varighed, fra 20 til 70 minutter og med en gennemsnitlig varighed på ca. 38 minutter.

Over halvdelen (54 %) af SIBS-medarbejderne har svaret, at der i denne fællessession i høj grad skabes gode samtaler mellem børn og forældre. Den øvrige halvdel angiver, at det i nogen grad (21 %) eller i meget høj grad er tilfældet (25 %).

Som Figur 3.9 viser, er den generelle oplevelse, at det enten i høj eller meget høj grad lykkes at skabe et trygt rum for samtale, ligesom svarene angiver, at det enten i høj grad (50 %) eller i meget høj grad (48 %) lykkes at have fokus på "Lyt, Udforsk, Bekræft" i forældrenes samtale med deres barn. Kun 2 % af besvarelserne viser, at det kun i nogen grad lykkes.

Kilde: VIVE

Hvad der lykkes særligt godt i session 3 – Fællessession: Samtale med udgangspunkt i spørgsmål formuleret af barnet

SIBS-medarbejdere har i fidelitetsskemaet foretaget forholdsvis mange beskrivelser af positive oplevelser med at gennemføre session 3. Disse oplevelser og erfaringer kan sammenfattes som følger:

- Der opstår trygge og nærværende samtaler mellem barn og forælder.

- Forældrene er engagerede, vil gerne øve sig i SIBS-samtaleteknikkerne og er generelt modtagelige for gruppevejleders og tilrettelæggers feedback og vejledning.
- Det fungerer godt, hvis hvert barn/forældrepar kan få deres eget lokale i denne fællessession – trygt, intimt og uforstyrret samtalerum.
- Børn giver efter endt fællessession udtryk for, at de kan mærke en forskel i deres forælders måde at tale med dem på, fx hvordan de lytter.
- Nogle forældre udtrykker overraskelse over, hvor lang tid en samtale med deres barn om et enkelt spørgsmål kan vare, når de praktiserer SIBS-samtaleteknikkerne "Lyt, Udforsk, Bekræft".

Hvad der kan udfordre i session 3 – Fællessession: Samtale med udgangspunkt i spørgsmål formuleret af barn

SIBS-medarbejdere har gjort sig en del refleksioner over forhold, der kan udfordre i gennemførelsen af session 3. Langt størstedelen af disse vedrører medarbejdernes oplevelser og erfaringer med at påtage sig rollen med at give feedback og vejledning til forældrene i samtalen med deres barn:

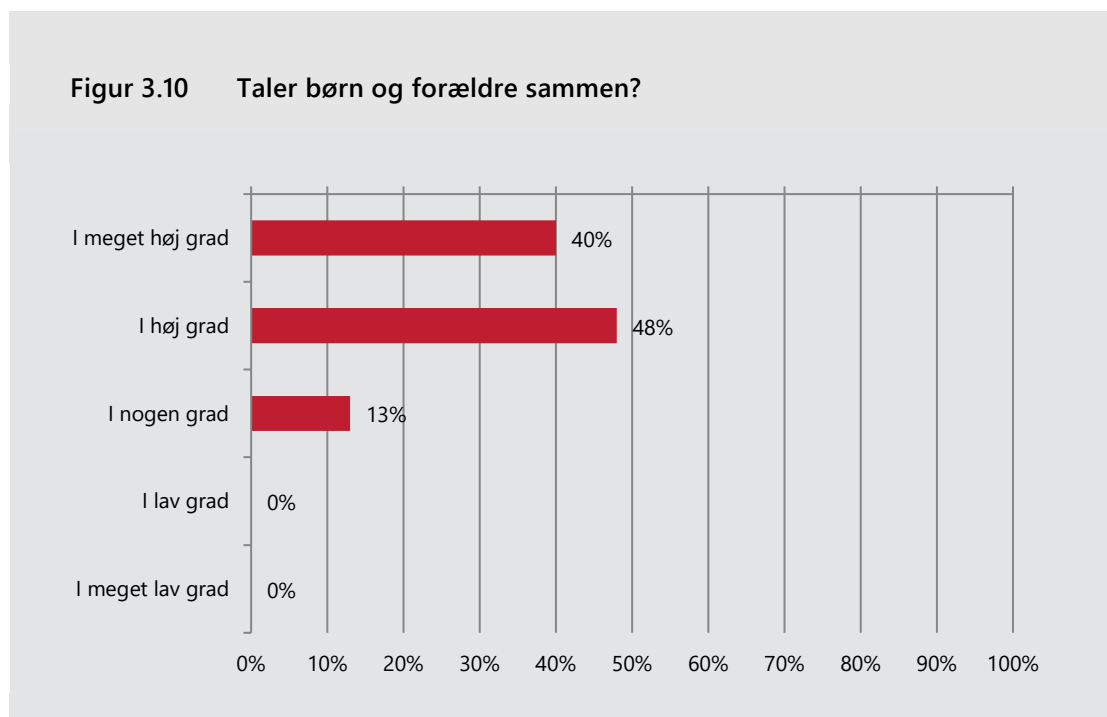
- Nogle forældre har vanskeligere ved at fange og anvende SIBS-teknikkerne "Lyt, Udforsk, Bekræft" end andre – det stiller krav til kvalificeret og individuelt tilpasset feedback og vejledning fra gruppevejleder og tilrettelæggers side.
- Nogle børn og forældre er trætte og stopper deres samtale relativt hurtigt.
- Som gruppeleder og tilrettelægger kræver det øvelse og planlægning at kunne give kvalificeret og konstruktiv feedback og vejledning til alle par af børn og forældre inden for sessions tidsmæssige rammer.
- Det kræver øvelse og tilvænning at bryde ind i forældrenes samtaler med deres barn på en hensigtsmæssig måde.

3.3.10.2 Session 5 – Fællessession: Samtale om noget, barnet ville ønske, var anderledes

SIBS-kurset afsluttes med gennemførelsen af en sidste fællessession. Som i den forrige fællessession bringes børn og forældre sammen i par. Samtalen tager udgangspunkt i en situation, som barnet ville ønske, var anderledes. Med støtte fra gruppeleder eller tilrettelægger øver forældrene sig i tydeligt at bekræfte, hvad de hører i samtalen med deres barn, og have et fokus på at udforske barnets tanker, følelser og handlinger i relation til udfordringen og den ønskede forandring.

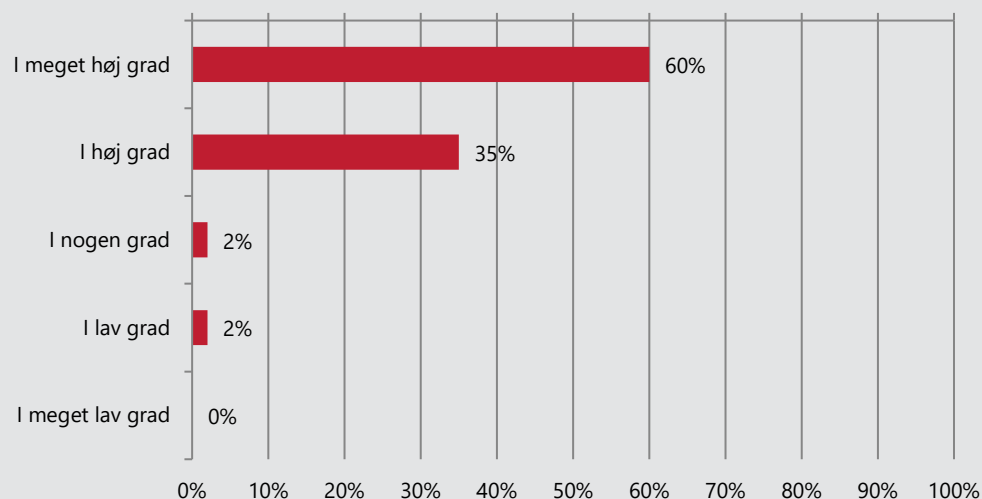
Den afsluttende fællessession er gennemført med forholdsvis varierende varighed og typisk på under de 60 minutter, som sessionen maksimalt er rammesat til i SIBS-manualen. Den gennemsnitlige varighed af de gennemførte fællessessioner ved SIBS-kursets afslutning er ca. 28 minutter.

Som Figur 3.10 viser, svarer størstedelen af SIBS-medarbejdere, at det i denne fællessession enten i høj eller i meget høj grad lykkes at få børn og forældre til at tale sammen. Det samme billede gælder for SIBS-medarbejderes oplevelse af at skabe et trygt rum for samtale, som det fremgår af Figur 3.11.

Kilde: VIVE

Figur 3.11 Blev der skabt et trygt rum for samtale mellem børn og forældre?

Kilde: VIVE

Hvad der lykkes særligt godt i session 5 – Fællessession: Samtale med udgangspunkt i noget, som barnet ønsker, kunne være anderledes

SIBS-medarbejderne giver flere eksempler på positive oplevelser og erfaringer med gennemførelse af SIBS-kursets afsluttende fællessession. Hovedindtrykket fra disse er, at størstedelen af forældrene har øvet sig på SIBS-samtaleteknikkerne, hvilket i de fleste tilfælde resulterer i gode, trygge og nærværende samtaler mellem forældre og børn:

- Forældre gør sig generelt umage med at øve og anvende SIBS-samtaleteknikkerne.
- Det lykkes typisk for forældre at have lidt længere samtaler med deres barn i denne fællessession sammenlignet med den forrige.
- Der er eksempler på, at børn får rum til at tale med deres forældre om følelser og oplevelser, der er svære og sårbare, og som de ikke har sat ord på tidligere.
- Børnene får formidlet deres ønsker om noget, de håber, kan blive anderledes.
- Børn og forældre fordyber sig i samtalen, og forældre er gode til at følge børns initiativer og ønsker for samtalen.

- Forældre har øvet sig på SIBS-samtaleteknikkerne og reflekteret over, hvordan de kan anvende dem – nogle forældre udtrykker, at de allerede har fået nye erkendelser gennem samtaler med deres barn.

Hvad der kan udfordre i session 5 – Fællessession: Samtale med udgangspunkt i noget, som barnet ønsker, kunne være anderledes

SIBS-medarbejderes erfaringer, opmærksomhedspunkter og overvejelser om forhold, der kan udfordre i gennemførelsen af session 5, har en del ligheder med de forhold, der er fremhævet i forhold til udfordringer i forbindelse med gennemførelsen af den første fællessession, session 3 (se Afsnit 3.3.10.1). Det gælder fx i forbindelse med hensigtsmæssig varetagelse af feedbackrollen, at nogle forældre har vanskeligere ved at anvende SIBS-teknikkerne end andre, samt at nogle samtaler mellem børn og forældre er af relativt kort varighed. Der er dog også andre bemærkninger:

- Der er eksempler på samtaler, hvor meget sårbare og alvorlige forhold bringes op – forhold, som gruppeleder/tilrettelægger skal kunne håndtere, bringes op i selve sessionen, men som der også om nødvendigt skal kunne følge op på efter endt session.
- Der skal sikres en god afslutning på kurset (session 5 er SIBS-kursets afsluttende session).
- SIBS skal være meningsfuldt og forældrene skal forlade kurset med konkrete redskaber til at styrke samtale- og kommunikationsform i familien – hvordan sikres fastholdelse af SIBS-læring efter endt SIBS-kursus? Der foreslås bl.a. opsummeringsmøde eller brush-up-session for forældrene.

Flere SIBS-medarbejdere har i deres besvarelser skrevet, at de ingen særlige udfordringer har oplevet i gennemførelsen af sessionen.

3.3.11 Varetagelse af rollerne som gruppeleder og tilrettelægger

Den generelle oplevelse blandt SIBS-medarbejdere er, at rollerne som henholdsvis gruppeleder og tilrettelægger er klart beskrevet og relativt nemme at gå til på baggrund af uddannelsen og manualen. SIBS-medarbejderne har dog også erfaret, at det kræver en del øvelse og erfaring at varetage de respektive roller som gruppeleder og tilrettelægger i henholdsvis børne- og forældregrupper.

Flere SIBS-medarbejdere omtaler, at det kan give god mening at afprøve rollerne som gruppeleder og tilrettelægger i både børnegruppen og forældregruppen. Oplevelsen er, at det bidrager til et bedre kendskab til den samlede indsats, idet indholdet af

indsatsen er relativt forskelligt for de to grupper. Flere SIBS-medarbejdere har erfaret, at arbejdsdelingen mellem gruppeleder og tilrettelægger må være lidt mere flydende i varetagelsen af børnegruppen. Det kan fx være i forhold til at skabe den ønskede stemning, i brugen af manualen eller i gennemførelsen af øvelser.

I børnegruppen har man virkelig brug for hinandens input [som gruppeleder og tilrettelægger, red.]. Særligt, hvis børnene er meget stille.

SIBS-medarbejder

En enkelt kommune har til de første SIBS-kurser, i tillæg til rollerne som gruppeleder og tilrettelægger, valgt at tildele SIBS-medarbejdere rollen som observatør i forældre- og børnegrupperne. Den primære opgave for disse medarbejdere er at observere, hvordan gruppevejlederen og tilrettelæggeren varetager deres respektive roller, og hvordan dynamikken mellem deltagerne er. Kommunen har gode erfaringer med at benytte observationer fra disse medarbejdere som input til fælles drøftelser om læring og udbytte fra de gennemførte kurser. Desuden oplever SIBS-medarbejdere i denne kommune, at det er en fordel, når observatøren – særligt i børnegruppen – kan træde til med en hjælpende hånd under gennemførelsen af SIBS-kurset.

3.3.12 Erfaringer med SIBS-principperne "Lyt, Udforsk, Bekræft"

For forældres vedkommende står de tre kommunikationsprincipper "Lyt, Udforsk og Bekræft" helt centralt (se Afsnit 2.1). Gennem deltagelse i SIBS øver forældre sig i at afkode, tilegne sig og praktisere principperne med det formål at udvikle deres måder at lytte til, udforske og bekræfte de følelser og tanker, deres barn har, blandt andet i relation til søskendes handicap eller diagnose.

Hovedindtrykket fra de gennemførte interview med SIBS-medarbejdere er, at det store flertal af de deltagende forældre tager de tre SIBS-principper til sig og oplever dem som brugbare i løbet af SIBS-kurset. På tværs af kommuner fortæller SIBS-medarbejdere, at forældrene udvikler deres praksis i forhold til at afkode og forstå deres barn, ligesom de ønsker at øve sig i at praktisere de tre kommunikationsprincipper. Selvom forældres udgangspunkter er forskellige, så er SIBS-medarbejdernes erfaring, at langt de fleste forældre forstår og, i større eller mindre grad, lykkes med at praktisere "Lyt, Udforsk og Bekræft" i samtalen med deres barn.

Forældrene kan se idéen med det [SIBS-principperne "Lyt, Udforsk og Bekræft"]: Det er et mantra, de kan knytte an til og tænke på i hverdagen. En huskeregel til, hvordan man som forælder kan gribe en situation an.

SIBS-medarbejder

Selvom den generelle tilbagemelding fra SIBS-medarbejdere er, at forældre oplever SIBS-principperne som relevante og brugbare, fortæller SIBS-medarbejdere også, at forældre kan finde det udfordrende at praktisere principperne. På tværs af kommuner – og varierende fra forældregruppe til forældregruppe – er der fra SIBS-medarbejdere forskellige oplevelser og vurderinger af, hvilke(t) af principperne forældre særligt ønsker at øve sig på eller har vanskeligt ved at omsætte i praksis. Nogle SIBS-medarbejdere fremhæver, at særligt SIBS-princippet "Udforsk" er nyt for forældrene, hvorfor det kan være det, de i særlig grad ønsker at øve sig i. SIBS-medarbejdere fortæller, at det for forældre kan kræve tilvænning at udforske det, deres barn fortæller og har på hjerte, og ikke bare "gå i løsningsmode", altså hurtigst muligt at finde en løsning på deres barns følelse, bekymring, spørgsmål eller udfordring enten praktisk eller kommunikativt.

Andre SIBS-medarbejdere har fremhævet princippet "Bekræft" som det, forældrene umiddelbart har vanskeligst ved og behøver gruppevejleder og tilrettelæggers hjælp til at praktisere.

Jeg har oplevet forældre, som lytter, og som spørger ind [udforsker, red.], men ikke rigtig lykkes med at bekræfte, og hvis det sker, så efterlades barnet jo lidt alene i sine følelser og oplevelser. Erfaringen er, at det med at bekræfte barnets tanker om, at det kan være svært og udfordrende at have en søskende med diagnose eller handicap, er noget, som forældrene i udgangspunktet oplever som noget lidt forbudt. At man lidt er en dårlig forælder, hvis man siger: "Jeg kan godt forstå, du bliver ked af det, bange eller irriteret, når din bror eller søster slår. Det kan jeg faktisk også blive". Forældrene skal trænes i, at det er okay og hjælpsomt for barnet, når de bekræfter følelser og oplevelser ved at sige, at de deler eller

kan genkende dem. Deres automatiske reaktion er som oftest, at de lukker ned for svære oplevelser, som barnet kan have: "Det kan godt være, du synes, det er irriterende, at du skal tømme opvaskeren, men du skal bare være glad for, at du kan [modsat bror/søster med diagnose eller handicap, red.]".

SIBS-medarbejder

3.3.13 Udvikling og brug af egne materialer og redskaber

Flere kommuner har udviklet egne materialer i forbindelse med afprøvningen af SIBS. Mens noget er informationsmateriale til børn og forældre i målgruppen, er andet materiale til brug under SIBS-kurser eller til udlevering til forældre efter deltagelse i kurset.

Der er flere eksempler på kommuner, der har udviklet materiale, herunder magnet og små kort til ophæng på fx køleskab, som kan minde forældre om de tre SIBS-principper "Lyt, Udforsk, Bekræft". SIBS-medarbejdere fra forskellige kommuner udtrykker i denne sammenhæng ønske om at kunne udlevere materiale, fx hjælpespørgsmål eller en kort forældrerettet manual, som kan hjælpe forældrene med at praktisere og fastholde læring af SIBS i det daglige.

Vi ønsker at give forældrene noget, der kan hjælpe dem med at praktisere SIBS, fx et ark med nogle gode hjælpespørgsmål som: "Ej, et godt spørgsmål!", "Har du virkelig tænkt over det?", "Er det sådan du tænker?". En form for lille manual til forældre.

SIBS-medarbejder

3.4 Kommunernes beslutninger om SIBS i 2025

Et af evalueringens formål er at belyse, hvilket grundlag der skabt for, at SIBS kan udbredes til andre kommuner. Som led i at besvare dette spørgsmål fremlægger vi i dette afsnit de 13 projektkommuners planer for videreførelse af SIBS i 2025, altså efter projektperiodens afslutning.

Tabel 3.1 Projektkommuners beslutning om videreførelse af SIBS i 2025

Beslutning om videreførelse af SIBS	Antal kommuner
SIBS videreføres	Ni kommuner
SIBS videreføres ikke	Fire kommuner, Heraf siger tre kommuner, at de kan bruge deres erfaringer og læring fra SIBS-kurser i andre af deres tilbud.

Note: Dialog med kommuner om planer for videreførelse af SIBS i 2025 blev gennemført primo november 2024.

Som Tabel 3.1 viser, har 9 af de i alt 13 projektkommuner besluttet at videreføre SIBS som tilbud til målgruppen i 2025. Kort opsummeret, så har gode erfaringer med implementering og gennemførelse af SIBS-kurser samt positive tilbagemeldinger fra både SIBS-medarbejdere og fra børn og forældre resulteret i beslutningen om videreførelse af indsatsen.

I de resterende fire projektkommuner er der truffet beslutning om ikke at videreføre SIBS i 2025. Trods beslutningen om ikke at videreføre SIBS udtrykker alle fire kommuner ønske og ambition om, at kompetencer, viden og erfaringer fra arbejdet med SIBS vil blive brugt i andre sammenhænge i det fremadrettede arbejde med søskendebørn og forældre i målgruppen.

3.4.1 Andre kommuners efterspørgsel af SIBS-kurset

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt flere danske kommuner efterspørger SIBS som et tidligt forebyggende tilbud i deres kommune, så er der to indikationer, der viser, at der er en positiv interesse i SIBS-kurset i andre kommuner, men det betyder ikke nødvendigvis, at man er klar til at implementer SIBS-kurset. Den ene indikation er, at 15 nye kommuner har tilmeldt medarbejdere til Social- og Boligstyrelsens udbud af SIBS-uddannelsen i december 2024. Den anden indikation er, at evalueringen finder forbehold for den videre udbredelse af SIBS-kurserne til de øvrige 70 danske kommuner i en skriftlig rundspørge til 20 tilfældigt udvalgte af de øvrige 70 kommuner. Rundspørgen viser godt nok at 6 ud af 8 svarkommuner vurderer, at der er behov for et forebyggende tilbud som SIBS. På spørgsmålet om kommunerne vil overveje

at implementere SIBS, gav fem kommuner udtryk for, at de var positive over for det. Det var dog kun én af kommunerne, der vurderede det som meget sandsynligt, at de vil implementere SIBS. De fire øvrige vurderede, at det i mindre grad er sandsynligt på nuværende tidspunkt, når de vurderede SIBS-kurset i forhold til deres øvrige og lignende tilbud og de prioriteringer, de skal foretage i forhold til deres samlede vifte af tilbud.

4 Virkninger af SIBS for børn og forældre

I dette kapitel rapporterer vi resultaterne af vores analyser af spørgeskema- og registerdata om børn og forældre, som har deltaget i SIBS. Formålet med analyserne er først og fremmest at undersøge, om børn og forældres deltagelse i SIBS ser ud til at forbedre kommunikationen mellem børn og forældre, barnets tilpasning til bror eller søsters handicap og barnets trivsel. Dernæst har analyserne også til formål at beskrive, hvad der karakteriserer de familier, der har deltaget i SIBS. Dette giver for det første en relevant viden om, hvem SIBS-målgruppen er, hvilket er hjælpsomt for kommunerne i deres videre arbejde med rekrutteringen til og gennemførelsen af SIBS. Men for det andet er det relevant viden i forbindelse med virkningsanalyserne, så vi ved, hvem virkningerne af SIBS kan forventes at gælde for.

I de kvantitative virkningsanalyser af spørgeskemadata har vi valgt en fremgangsmåde, der lægger sig meget tæt op ad fremgangsmåden i den norske evaluering (Haukeland et al., 2020). Det har vi gjort, fordi det giver os mulighed for at sammenligne med de norske resultater og dermed et bedre udgangspunkt for at vurdere SIBS'potentiale i Danmark, men også fordi fremgangsmåden er velegnet til netop at analysere børnenes udvikling med flere tidspunkter for måling.

Vi indleder kapitlet med en beskrivelse af, hvad der kendetegner de børn og familier, der har deltaget i SIBS, via registerdataanalyser. Dernæst præsenterer vi en længere række af resultater på baggrund af analyserne af børnenes udvikling fra før til efter deltagelse i SIBS. Vi afslutter kapitlet med en diskussion og vurdering af, om SIBS er en lovende indsats i en dansk kontekst.

Undersøgelsen er baseret på **registerdata** og **spørgeskemadata** om børn og forældre, der har deltaget i SIBS i perioden fra november 2022 til december 2023. I alt 238 forældre og 236 børn har deltaget i SIBS. For at følge børnene og forældrenes udvikling fra før til efter SIBS anvender vi **før- og eftermålinger** af målgruppernes status i forhold til kommunikationen mellem barn og forældre, barnets trivsel og tilpasning til brors eller søsters handicap. Børn og forældre har svaret på spørgeskemaer i ugerne op til deltagelsen i SIBS (T1), 3 måneder (T2) og 6 måneder (T3) efter deltagelse i SIBS.

I analyserne af registerdata, hvor vi sammenligner SIBS-børn og forældre med jævnaldrende børn og deres forældre, anvender vi Chi²-tests og t-tests. I analyserne af spørgeskemadata, hvor vi sammenligner børnenes gennemsnit på kommunikation, tilpasning og trivsel ved de tre måletidspunkter, anvendes t-tests og udregnes effektstørrelser (*d*) for SIBS fra før SIBS til 3 måneder efter (T2; T1) og fra før til SIBS til 6 måneder efter (T3; T1). En effektstørrelse på 0,2 anses for at være en lille effekt, en effektstørrelse på 0,5 anses for at være moderat og en effektstørrelse på 0,8 regnes for at være stor.

Vi anvender såkaldte 'growth curve'-modeller, som er regressionsmodeller, der kan håndtere, at der er en afhængighed mellem besvarelsene på de tre måletidspunkter, at børnene kan have et forskelligt udgangspunkt, og at børnene kan blive påvirket forskelligt af SIBS.

Endelig anvender vi en før- og efter-analysemetode i analyserne af registerdata om skolefravær, hvor vi kan sammenligne med en gruppe af børn i resten af befolkningen, som også har en bror eller søster med et handicap eller en diagnose.

4.1 **Hvad kendetegner børn og forældre, som deltager i SIBS?**

Kommunerne har indsamlet cpr-numre om de børn og forældre, der har deltaget i SIBS med henblik på, at VIVE har kunnet udsende spørgeskemaer til forældrene via digital post og sms, men også for at give mulighed for yderligere analyse gennem kobling af deltagerne til informationer i registre. For nogle børn og forældre har der været oplyst forkert cpr-nummer, og dermed kan de ikke indgå i de register-

baserede undersøgelser, men for 199 børn har vi mulighed for at sammenligne med deres jævnaldrende og tilsvarende for 401 forældre.

Af Tabel 4.1 fremgår SIBS-børnenes karakteristika sammenlignet med jævnaldrende i befolkningen født i 2006-2014. Heraf ses det, at kønsfordelingen blandt SIBS-børn ikke er signifikant forskellig fra jævnaldrende børn i befolkningen, og at der heller ikke er relativt flere/færre SIBS-børn, der er født med lav fødselsvægt. Lav fødselsvægt er relevant at undersøge, fordi det er en såkaldt proxy eller risikofaktor for ud-sathed hos børn som følge af moderens risikoadfærd fx rygning, alkohol og stofmis-brug under graviditeten (fx Bada et al., 2005). I forhold til børnenes oprindelse – dvs. om de er af dansk oprindelse, efterkommere eller indvandrere – viser vores analyser imidlertid, at efterkommere/indvandrere er markant underrepræsenterede blandt SIBS-børnene. Dette er et klart opmærksomhedspunkt i forhold til rekrutteringen til SIBS fremadrettet, da der ikke er nogen grund til at tro, at familier med efterkom-mer-/indvandrerbaggrund i mindre grad har børn med handicap.

I den norske undersøgelse er børnenes oprindelse ikke systematisk undersøgt, men de rapporterer, at størstedelen af deltagerne var af kaukasisk oprindelse (Haukeland et al., 2020, p. 2203). På den baggrund mener vi, at det er rimeligt at antage, at gruppen af danske SIBS-børn i forhold til oprindelse ikke er væsentligt forskellig fra den norske gruppe af SIBS-børn.

Tabel 4.1 Karakteristika for SIBS-børn og jævnaldrende børn i befolkningen

	Børn i befolkningen		SIBS	
	Antal	%	Antal	%
Registerdata				
Dreng	297.341	51,3	93	46,3
Lav fødselsvægt	29.023	5,4	12	6,2
Efterkommer/indvandrer	73.636	12,7	4	2,0***
Fødselsår (Gennemsnit)		2009,8		2011,4***
Total	579.368	100,0	199 ^a	100,0
Spørgeskemadata				
Alder ved SIBS-deltagelse (Gennemsnit)	-	-	-	10,7
Total	-	-	236	-

Note: * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001.

a) I beregningen af lav fødselsvægt er procentgrundlaget 542.186 for børn i befolkningen og 194 for SIBS-børn grundet manglende oplysninger i registrene.

Kilde: Registerdata om fødselsårgangene 2006-2014 og oplysninger om SIBS-deltagelse.

Som tidligere beskrevet er implementeringen af SIBS-indsatsen i Danmark målrettet børn i aldersgruppen 8-16 år dvs. fra fødselsårene 2006-2014. Vores registeranalyser viser, at bortset fra den ældste kohorte (2006), så har kommunerne fået rekrutteret børn inden for hele spektret af målgruppen. Via tidspunktet for besvarelserne af det første spørgeskema har vi endvidere kunnet beregne børnenes alder på tidspunktet for SIBS-deltagelsen.¹ Børnene er mellem 7 og 15 år ved SIBS-deltagelse med en gennemsnitsalder på 10,7. Gennemsnitsalderen er således en smule lavere end i den norske undersøgelse, hvor den var 11,5 år (Haukeland et al., 2020).

Vi ved fra vores spørgeskemadata, at kønsfordelingen blandt de deltagende forældre ikke er ligeligt fordelt, idet 85 % er mødre, og kun 15 % er fædre. I kommunernes indmelding af cpr-numre til VIVE har der generelt været færre cpr-numre på de ikke-deltagende forældre, og dermed har vi i mindre grad mulighed for at koble til fædrenes oplysninger i registrene. Som udgangspunkt har vi kunnet koble til yderligere registerinformationer for 221 mødre og 180 fædre.

Af Tabel 4.2 fremgår det, at SIBS-mødrenes uddannelsesniveau fordeler sig signifikant anderledes end mødre til børn fra samme årgange i befolkningen som helhed. Lidt flere SIBS-mødre har en længerevarende/mellemlang uddannelse, og markant færre SIBS-mødre har kun grundskole som deres højeste fuldførte uddannelse. Gennemsnitligt er SIBS-mødrene også lidt yngre (gennemsnitligt fødselsår: 1981) end mødrene til de jævnaldrende i befolkningen (gennemsnitligt fødselsår: 1979). Denne forskel kan til dels afspejle, at der ikke er børn fra årgang 2006, der har deltaget i SIBS.

Mødrene til SIBS-børnene er således gennemsnitligt omkring 42 år i indsatsperioden, hvilket er lidt ældre end mødrene til de norske SIBS-børn, idet de var knap 41 år (Haukeland et al., 2020).

Derimod er der ikke signifikant forskel på andelene af mødre i beskæftigelse i 2022 eller andelene af mødre, der inden for de seneste 5 år (til og med 2022) har begået en lovovertrædelse (inklusive færdselsforseelser).

¹ Børn fra samme fødselsårgang kan have forskellig alder, når de deltager i SIBS alt afhængigt af, hvornår i indsatsperioden de har deltaget i SIBS.

Tabel 4.2 Mødres karakteristika

	Mødre til børn i befolkningen		SIBS-mødre		
	Antal	%	Antal	%	Signifikans
Højeste uddannelse i 2022 ^a					
Længerevarende/mellemlang uddannelse	166.131	49,24	120	54,30	
Kort videregående uddannelse	19.642	5,82	11	4,98	
Erhvervsuddannelse	99.032	29,35	72	32,58	*
Gymnasial uddannelse	15.074	4,47	7	3,17	
Grundskole	37.512	11,12	11	4,98	
I beskæftigelse i 2022	298.944	80,30	188	85,07	*
Fødselsår (gennemsnit)	389.965	1978,82	221	1981,21	***

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

a. Signifikanstest er foretaget for fordelingen af uddannelse.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SIBS-data.

For fædrene viser Tabel 4.3, at SIBS-fædrene ikke er forskellige fra fædrene til de jævnaldrende i befolkningen, bortset fra at de også er lidt yngre (gennemsnitligt fødselsår: 1978) end de andre fædre (gennemsnitligt fødselsår: 1976).

Tabel 4.3 Fædres karakteristika

	Fædre til børn i befolkningen		SIBS-fædre		
	Antal	%	Antal	%	Signifikans
Højeste uddannelse i 2022 ^a					
Længerevarende/mellemlang uddannelse	106.759	33,50	55	30,56	
Kort videregående uddannelse	26.095	8,18	13	7,22	
Erhvervsuddannelse	122.145	38,39	81	45	
Gymnasial uddannelse	16.455	5,163	8	4,44	
Grundskole	47.252	14,83	23	12,78	
I beskæftigelse i 2022	313.318	88,55	167	92,78	
Fødselsår (gennemsnit)	372.033	1976,13	180	1978,41	***

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

a. Signifikanstest er foretaget for fordelingen af uddannelse.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SIBS-data.

Fædrene til SIBS-børnene er således gennemsnitligt omkring 45 år i indsatsperioden, hvilket er lidt ældre end fædrene til de norske SIBS-børn, som var knap 44 år ved indsatstidspunktet.

Formålet med opgørelserne af forældrenes karakteristika er dels at beskrive SIBS-deltagerne og dels at undersøge, om SIBS-deltagerne er rekrutteret fra den til tænkte brede målgruppe af familier med søskende til et barn med et handicap. Det vil sige, at målgruppen både omfatter familier med socioøkonomisk mange og familier med socioøkonomisk få ressourcer. Det afgørende for deltagelsen er, at forældre og barn har overskud til aktivt at deltage i SIBS.² Tabel 4.4 viser derfor SIBS-familierne i forhold til en række indikatorer for social udsathed: husstandsindkomst, forældrenes psykiatriske kontakt og forældrenes lovovertrædelser (fx Benjaminsen et al., 2015, 2018).

Psykiatrisk kontakt vises samlet for begge forældre i Tabel 4.4 – og ikke opdelt på mor og far – grundet Danmarks Statistisk diskretionsregler. Husstandsindkomst på under 50 % af medianindkomsten er en gængs måde at måle (relativ) fattigdom på i Danmark. Her viser beregningerne, at signifikant færre af SIBS-familierne falder i den kategori (4 %) sammenlignet med forældrene til de jævnaldrende børn (10 %). Lidt færre SIBS-forældre har været i kontakt med psykiatrien, mens der ikke er forskel i forhold til lovovertrædelser.

Tabel 4.4 Indikatorer for udsathed: fattigdom, forældres psykiatriske kontakt og forældres lovovertrædelser

	Forældre til børn i befolkningen		SIBS-forældre		Signifikans
	Antal	%	Antal	%	
Husstandsindkomst under 50% af medianindkomsten i 2022	69.394	9,9	16	4,0	***
Far eller mor psykiatrisk kontakt 2009-2019	16.516	2,4	16	4,0	*
Mødres lovovertrædelse inden for de sidste 5 år	46.387	11,9	21	9,5	
Fædres lovovertrædelse inden for de sidste 5 år	97.890	26,2	38	21,1	
Total	700.239	100	401	100	

Note: * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SIBS-data.

² De deltagende børn med en søskende med et handicap skal dog ikke allerede modtage sociale foranstaltninger som støttende indsatser, da SIBS er tænkt som en tidligt forebyggende indsats.

I den norske evaluering, når familierne skulle besvare et spørgsmål om familiens økonomi, angav 8,4 % af dem, at de var fattige.³ I dette perspektiv ser det således ud som om, at de danske SIBS-familier i mindre grad er økonomisk udsatte (4 % har en husstandsindkomst under 50 % procent af medianindkomsten). Men det er svært at vurdere, da den norske undersøgelse anvender et subjektivt mål, der ser på, hvordan familierne oplever deres økonomiske situation, hvorimod vi i denne undersøgelse anvender et objektivi mål fra registre med informationer om familiernes indkomst i forhold til en fattigdomsgrænse

Det er også 4 % af SIBS-forældrene, der har været i kontakt med psykiatrien i perioden fra 2009-2019 (vi har desværre ikke data frem til 2023), men det er alligevel signifikant flere end blandt forældrene til de jævnaldrende børn (2,5 %).

Samlet set tegner de sammenlignende registeranalyser suppleret med nogle få spørgeskemaanalyser i dette afsnit et billede af SIBS-familierne, som viser, at de primært er af dansk oprindelse, og at de i gennemsnit har lidt flere socioøkonomiske ressourcer end gennemsnitsfamilierne til de jævnaldrende børn i befolkningen. SIBS er netop en forebyggende indsats rettet mod familier, som ikke ellers er kendetegnet ved en udsathed, som kræver sociale foranstaltninger, og beskrivelserne af børnene og deres forældre peger på, at kommunerne i vid udstrækning har ramt inden for skiven i forhold til dette kriterium i deres rekruttering. Der kan selvfølgelig godt være enkelte udsatte familier blandt SIBS-deltagerne, men langt de fleste familier er ikke udsatte, målt på de indikatorer, vi undersøger.

Et vigtigt opmærksomhedspunkt fremadrettet i forhold til rekrutteringen er dog, at få vendt blikket mod familier med indvandrerefterkommerbaggrund, da resultaterne peger på, at de er blevet overset i rekrutteringen blandt de 13 kommuner. Denne skævhed i rekrutteringen er også væsentlig at have in mente i forhold til, hvilke familier analyseresultaterne i de følgende afsnit er repræsentative for. Det er således overvejende familier med dansk herkomst, som har deltaget i afprøvningen af SIBS i Danmark.

4.2 **Udvikling i kommunikation mellem forældre og barn**

SIBS-indsatsen er målrettet kommunikationen mellem forældre og barn og har til formål at styrke kommunikationen og give forældrene redskaber til at kunne give

³ Svarmulighederne om familiens økonomi var: 'god', 'hverken god eller dårlig', 'fattig' eller 'varierer meget'.

deres børn både den nødvendige viden om søskendes handicap og den nødvendige emotionelle støtte.

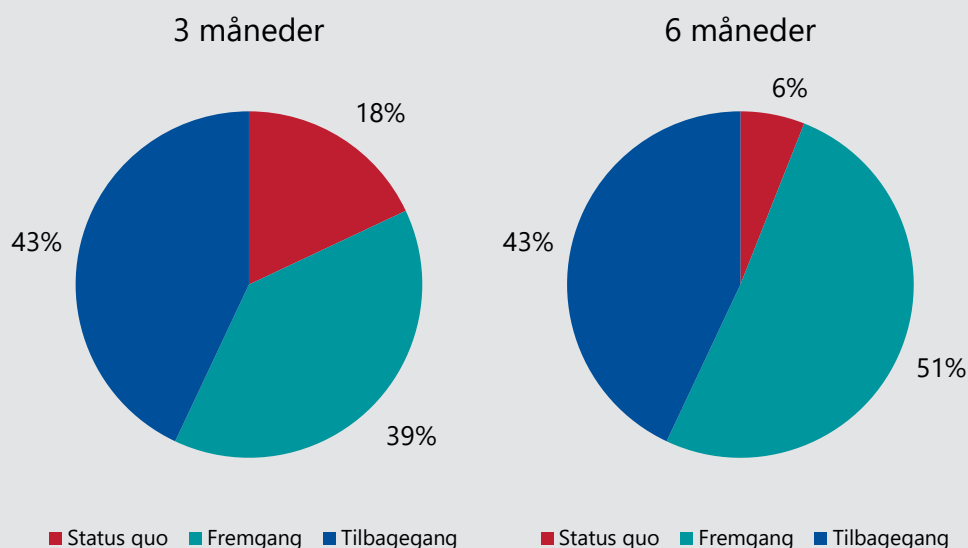
The Parent-Child Communication Scale (PCCS) er et spørgeskemainstrument udviklet til at måle kvaliteten af børns og forældres kommunikation. Der findes både en børne- og forældreversion af PCCS. Børneversionen måler børnenes perception af deres primære omsorgsgivers bestræbelse på åbenhed i forhold til at kommunikere med barnet. Forældreversionen måler derimod både den primære omsorgsgivers egen perception af at være åben for kommunikation med deres barn og deres barns kommunikationsevne (Fast Track Project, 2024a, 2024b). I vores undersøgelse anvender vi både børne- og forældreversionen af PCCS. For børnene anvendes en udgave med 8 spørgsmål⁴ med svarmuligheder på en skala fra 1 (næsten aldrig) til 5 (næsten altid) (fx på spørgsmålet: "Prøver din mor at forstå, hvad du tænker?") (Fast Track Project, 2024a, 2024b; Haukeland et al., 2020; Orm et al., 2022). Forældreudgaven indeholder derimod 20 spørgsmål med samme svarmuligheder fra 1 til 5 (Fast Track Project, 2024b). For hvert barn og hver forældre udregnes et samlet gennemsnit af de pågældende skalaer. En stigning i scoren på PCCS fra før deltagelse i SIBS til efter deltagelse i SIBS er udtryk for forbedret kommunikation mellem forældre og barn, mens et fald i scoren omvendt peger på en dårligere kommunikation.

4.2.1 Udviklingen i kommunikation – analyser af børnedata

Indledningsvist undersøger vi udviklingen i kommunikationen mellem forældre og barn via en simpel analyse af, hvor mange børn der oplever en fremgang, tilbagegang eller status quo i forhold til kommunikationen. I Figur 4.1 viser vi resultaterne lavet på baggrund af børnenes besvarelser. Heraf fremgår det, at det efter 3 måneder er 39 % af børnene, hvor der har været en fremgang. For 43 % af børnene har der været en tilbagegang, og for 18 % har der ikke været en udvikling i kommunikationen, hverken den eller den anden vej.

⁴ Oprindeligt indeholdt PCCS Barn ti spørgsmål, men eksplorative faktoranalyser viste at to items (4 og 9) ikke loadede på nogle af de skalaer, som var resultatet af analysen (Fast Track Project, 2024). Disse items blev således udeladt.

Figur 4.1 **Udvikling i kommunikationen mellem forældre og barn fra før deltagelse i SIBS til 3 og 6 måneder efter – Børnebesvarelser**

Anm.: N = 54 for besvarelser både før og 3 måneder efter SIBS. N = 47 for besvarelser både før og 6 måneder efter SIBS.

Status quo er udtryk for sammenværdi $\pm 0,1$ ved T1.

Kilde: Børnebesvarelser SIBS-spørgeskema.

Seks måneder efter peger udviklingen dog mere i den rigtige retning, da 51 % af børnene her oplever en fremgang, 43 % fortsat en tilbagegang og 6 % status quo. Det ser således umiddelbart ud som om, at der på lidt længere sigt er flere, der oplever en positiv udvikling. Men der er fortsat relativt mange, der rapporterer tilbagegang.

I disse simple analyser er det dog vigtigt at holde sig for øje, at der ikke kan siges noget om størrelsesorden på den fremgang eller tilbagegang, som tallene er udtryk for. Det kan i princippet dække over meget små ændringer i den ene eller den anden retning for den enkelte. Langt de fleste ser ud til at have et ganske fint udgangspunkt i forhold til kommunikationen, da 75 % har en score over 3,4 inden deres SIBS-deltagelse.

Af Tabel 4.5 fremgår gennemsnittene i ugerne op til SIBS-deltagelsen (T1) og ved 3 (T2) og 6 (T3) måneder efter deltagelsen. Fra T1 til T2 peger tallene på en lille stigning, mens at udviklingen fra T1 til T3 derimod peger på et fald igen efter 6 måneder, men dette skyldes netop bortfaldet i populationen mellem T1 og T3. Tabel 4.5 viser nemlig også, at når der alene ses på grupperne med besvarelser af de samme

børn både før og efter, er der en lille stigning i effektstørrelsen (*d*). De udsving, der sker over tid, er ganske små, og ikke statistisk signifikante, så det peger her indledningsvist på, at der ikke er nogen tydelig indvirkning af SIBS på kommunikationen, som børnene har rapporteret den.

Tabel 4.5 Udvikling i forældre-barn-kommunikationen. Børnebesvarelser. Gennemsnit og effektstørrelser (*d*)

PCCS Barn				<i>d</i>	<i>d</i>
	T1	T2 ^b	T3 ^b	(T2; T1)	(T3; T1)
Gennemsnit	3,770	3,766	3,662	0,037	0,038
Standardafvigelse	0,683	0,721	0,671	0,671 ^a	0,638 ^a
N	110	54	47	108	95

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnittene (T1;T2), (T1;T3) og (T2;T3),

a. *d* er beregnet på de pooled standardafvigelser for hhv. T1;T2 og T1;T3.

b. Gennemsnittene er beregnet for børn, hvor der også er besvaret ved T1. Tages der ikke højde for besvarelse ved T1, er gennemsnittene ved T2: 3,796 (SD: 0,699) N = 62; og ved T3: 3,701 (SD: 0,669) N = 56.

Kilde: Børnebesvarelser SIBS-spørgeskema

Når vi sammenholder resultaterne i Tabel 4.5 med de tilsvarende norske resultater om kommunikation baseret på børnenes besvarelser, ligger udgangspunktet i Danmark (3,77) tæt på det tilsvarende udgangspunkt i Norge (3,97). Effektstørrelserne i Norge var imidlertid væsentligt større – hhv. 0,26 og 0,48 (Haukeland et al., 2020).⁵

Ved sammenligning af gennemsnittene i ovenstående Tabel 4.2 tages der ikke højde for, at børnene har et forskelligt udgangspunkt for kommunikationen med forældre (baseline-forskelle), og at der også kan være individuelle forskelle i udviklingsforløbet – dvs. at børnene muligvis påvirkes forskelligt af SIBS. Når vi tager højde for sådanne forskelle via growth curve-modeller, peger vores beregninger fortsat på, at der ikke er en virkning af SIBS på kommunikationen, når vi baserer vores analyser på børnenes besvarelser. Beregningerne viser også, at det ikke har betydning, om det er mor eller far, der har deltaget (se Bilagstabel 1.1) Ser vi alene på de yngre børn, hvor datakvaliteten vurderes at være bedre end hos de ældre børn (se mere om datakvaliteten i 6.3.3.1 og 6.3.3.2), viser beregningerne en svag forbedring i kommunikationen (se Bilagstabel 1.2), som er illustreret ved den røde linje i Figur 4.2. Men udviklingen er *ikke* signifikant, så den positive udvikling hos børnene kan også skyldes tilfældigheder i børnenes besvarelser af spørgeskemaet.

⁵ I Norge var der også mere spredning i kommunikationen målt på børnenes besvarelser, idet standardafvigelserne også var en smule større.

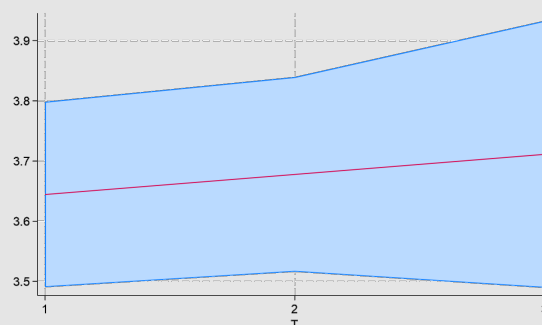
Den positive udvikling i Figur 4.2 er ikke statistisk signifikant, men vi har valgt alligevel at vise disse resultater for de yngre børn, fordi de kan understøtte resultaterne for kommunikation baseret på forældrenes besvarelser, og i det større billede er det med til at vise en retning på mønsteret i vores SIBS-data.

4.2.2 Udviklingen i kommunikation – analyser af forældredata

Analyserne af udviklingen i kommunikationen mellem forældre og barn baseret på forældrenes besvarelser tegner imidlertid et lidt andet billede end analyserne baseret på de samlede børnebesvarelserne. Når vi indledningsvist i Figur 4.3 ser helt simpelt på, om der er fremgang, tilbagegang eller status quo, er der ved 3 måneder efter SIBS-deltagelse 46 % og ved 6 måneder efter SIBS-deltagelse 53 %, hvor der har været fremgang i kommunikationen. Der er ved begge tidspunkter flere med en fremgang, end børnebesvarelserne pegede på. Der er samtidig markant færre 23 % og 28 %, hvor der har været tale om en tilbagegang, og markant flere 31 % og 18 %, hvor der er tale om status quo, end vi så i analyserne baseret på børnenes besvarelser i Figur 4.2.

Figur 4.2 Udvikling i kommunikation

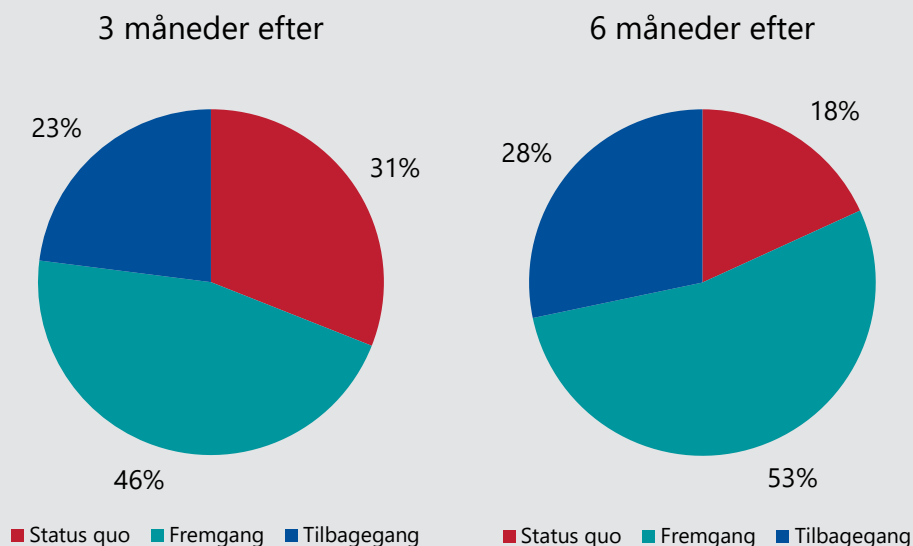
Hældning (rød linje) og øvre og nedre grænse for hældningen

Note: Grafen tager udgangspunkt i model 3 i Tabel 7.2. N = 130. Den afbildede udvikling er statistisk insignifikant.

Kilde: SIBS-spørgeskemabesvarelser yngre børn.

Figur 4.3 **Udvikling i kommunikationen mellem forældre og barn fra før deltagelse i SIBS til 3 og 6 måneder efter – Forældrebesvarelser**

Anm.: N = 65 for besvarelser både før og 3 måneder efter SIBS. N = 60 for besvarelser både før og 6 måneder efter SIBS.

Status quo er udtryk for sammenværdi $\pm 0,1$ ved T1.

Kilde: Forældrebesvarelser SIBS-spørgeskema.

Når vi videre i Tabel 4.7 viser gennemsnittene for kommunikation baseret på forældrenes besvarelser, er der en lille positiv udvikling både fra T1 til T2 og fra T1 til T3, og effektstørrelserne er også noget større (0,289 og 0,305), selvom de fortsat må kategoriseres som små/moderate.⁶

Udgangspunktet for kommunikationen inden SIBS-deltagelse baseret på forældrenes besvarelser er noget lavere (3,374), end når vi anvender børnenes besvarelser (3,770). Forældrene ser således ud til at opleve, at kommunikationen er mere udfordret end hos børnene. Dette er måske meget naturligt givet, at det er forældrene, der har besluttet, at det har været relevant at deltage i SIBS⁷.

⁶ Vi har ikke kunnet finde norske offentliggjorte tilsvarende tal for udviklingen i kommunikation baseret på forældrenes besvarelser i (Haukeland et al., 2020), men i sammenligning med de norske effektstørrelser baseret på børnebesvarelserne, er vores danske effektstørrelse for udviklingen fra T1-T2 lidt større end i Norge (0,26), men lidt mindre end i Norge ved T1-T3 (0,48). Det er dog vigtigt at pointere, at disse tal ikke er direkte sammenlignelige, da børn og forældre ikke har besvaret de samme spørgsmål vedrørende kommunikationen. Kommunikationsmålet for børn og voksne måler, som ovenfor beskrevet, altså ikke det samme. Det skal der således tages forbehold for i en sammenligning.

⁷ Det er også værd at bemærke, at der er mindre spredning i forældrenes besvarelser, da standardafvigelserne er mindre.

Tabel 4.6 Udvikling i forældre-barn-kommunikationen. Forældrebesvarelser. Gennemsnit og effektstørrelser (*d*)

PCCS Forældre				<i>d</i>	<i>d</i>
	T1	T2 ^b	T3 ^b	(T2; T1)	(T3; T1)
Gennemsnit	3,374	3,485	3,477	0,289	0,305
Standardafvigelse	0,364	0,345	0,388	0,043	0,034
N	132	65	60	130	120

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnittene (T1;T2), (T1;T3) og (T2;T3).

a. *d* er beregnet på de pooled standardafvigelser for hhv. T1;T2 og T1;T3.

b. Gennemsnittene er beregnet for børn, hvor der også er besvaret ved T1. Tages der ikke højde for besvarelse ved T1, er gennemsnittene ved T2: 3,482 (SD: 0,350) N = 77; og ved T3: 3,451 (SD:0,388) N = 67.

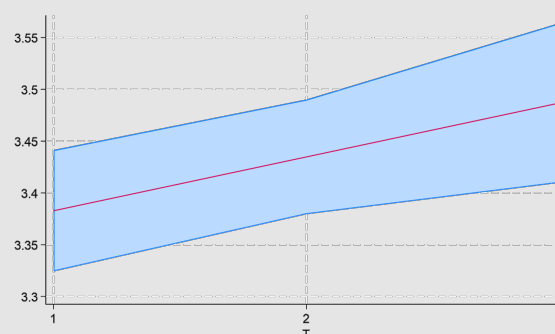
Kilde: Forældrebesvarelser SIBS-spørgeskema

Tallene i Tabel 4.6 peger på, at der er en positiv udvikling i kommunikationen i tiden efter SIBS-deltagelse. I de mere avancerede analyser, hvor vi tager højde for, at der kan være forskelle i udviklingerne og udgangspunktet i kommunikationen for piger og drenge finder vi en statistisk signifikant effekt (p -værdi = 0,011) for en udvikling på 0,05 (se Bilagstabel 1.3). Figur 4.4 illustrerer denne gennemsnitlige udvikling i kommunikationen over tid og peger således på, at der er en lille positiv fremgang i perioden efter SIBS. Vores beregninger peger også på, at drenge – på baggrund af deres forældres besvarelser – ser ud til i gennemsnit at have et lidt bedre udgangspunkt (0,14) i kommunikationen med forældrene end pigerne (Bilagstabel 1.3).

Med udgangspunkt i den signifikante udvikling i Figur 4.4 har vi yderligere undersøgt, om fremgangen i kommunikationen er forskellig for familier, hvor der er større eller mindre kommunikationsudfordringer inden SIBS-deltagelsen. Figur 4.5 peger på, at de familier, som starter relativt lavt, er de familier, der får mest gavn af indsatsen, men at der, hvis man når op til et vist niveau i kommunikationskvalitet inden deltagelsen af SIBS (ca. 3,6), ikke er positive virkninger og måske for nogle en svag negativ udvikling.

Figur 4.4 Udvikling i kommunikation

Hældning (rød linje) og øvre og nedre grænse for hældningen

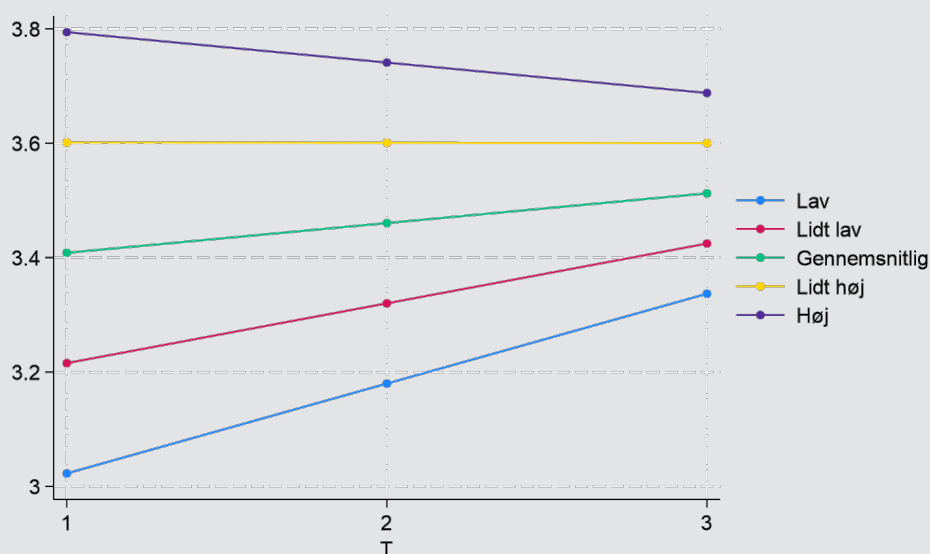

Note: Baseret på model 3 i Bilagstabel 1.3

Kilde: SIBS-spørgskemabesvarelser til forældre.

Figur 4.5 **Forskellige udviklinger i kommunikationen**

Hældninger for kommunikation

Kilde: SIBS-spørgeskemabesvarelser til forældre

En væsentlig pointe er dog, at knap 70 % har en kommunikationscore på 3,6 eller derunder ved T1, og at 90 % af familierne som udgangspunkt ligger i intervallet 2,8 og 4. Langt størstedelen af familierne har således gavn af SIBS. Samtidig peger vores resultater også i retningen af, at der kan være familier, hvor SIBS måske ikke gør den store forskel, fordi de allerede i udgangspunktet har en god kommunikation.

Samlet peger vores beregninger af forældrenes besvarelser således på, at børn og forældre har gavn af at deltage i SIBS i forhold til en positiv udvikling i deres kommunikation.

4.3 Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap

Barnets mulighed for at tilpasse sig sin søskendes handicap og de afledte udfordringer, som handicappet medfører i dagligdagen, kan ifølge udviklerne af SIBS også hænge sammen med barnets vidensniveau om selve diagnosen (Haukeland et al., 2020). Gennem en forbedret kommunikation med forældrene – ikke kun om børnenes følelser, men også mere faktuel om søskendes diagnoser – kan forbedre

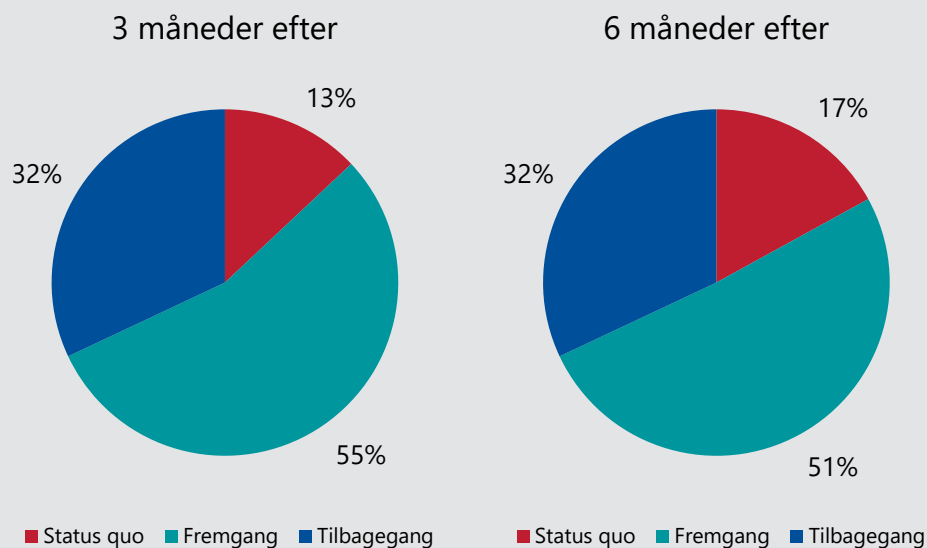
børnenes forståelse af søskendes handicap, og derigennem kan deres følelser og adfærd som respons på søskendebarnets handicap muligvis også forbedres.

I vores analyser af børnenes tilpasning til og påvirkning af søskendes handicap anvender vi the Negative Adjustment Scale (NAS) (Lobato & Kao, 2002; Sahler & Carpenter, 1989). NAS indeholder 18 spørgsmål/udsagn til børnene og 9 til forældrene. Svarmuligheder er på en skala fra 1 (Aldrig) til 4 (Ofte) (fx på udsagnet: "Jeg føler mig vred over min bror eller søsters handicap"). Et fald i tilpasningsscoren er udtryk for en positiv udvikling i tilpasningen til søskendes handicap, da en lav score er udtryk for en god tilpasning.

4.3.1 Udviklingen i tilpasning til søskendes handicap – analyser af børnedata

Indledningsvist undersøger vi udviklingen i tilpasningen til søskendes handicap via en simpel analyse af, hvor mange børn der oplever en fremgang, tilbagegang eller status quo i forhold til tilpasning til søskendes handicap. Figur 4.6 viser resultaterne lavet på baggrund af børnenes besvarelser. Heraf fremgår det, at der efter 3 måneder er 55 % af børnene, hvor der har været en fremgang (dvs. et fald i tilpasningsscoren). 32 % af børnene, hvor der har været en tilbagegang, og 13 %, hvor der ikke har været en udvikling i tilpasningen, hverken den ene eller den anden vej.

Figur 4.6 **Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap fra før deltagelse i SIBS til 3 og 6 måneder efter – Børnebesvarelser**

Anm.: N = 53 for besvarelser både før og 3 måneder efter SIBS. N = 47 for besvarelser både før og 6 måneder efter SIBS.

Status quo er udtryk for sammenværdi +/-0,1 ved T1.

Kilde: Børnebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

I Tabel 4.7 ser vi, målt på børnenes egne besvarelser, at de ikke udvikler sig nævneværdigt i forhold til deres tilpasning til søskendes handicap. Effektstørrelserne er derfor små, og statistisk kan det ikke afvises, at der ingen effekt er på tilpasningen.

De danske SIBS-børn ligger også på tilpasningsscoren højere end de norske SIBS-børn, som ved T1 lå på 1,99, ved T2 på 1,90 og T3 på 1,89. De norske effektstørrelser for NAS var henholdsvis 0,22 og 0,26.

Tabel 4.7 **Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap. Børnebesvarelser.**
Gennemsnit og effektstørrelser (*d*)

NAS				<i>d</i>	<i>d</i>
	T1	T2 ^b	T3 ^b	(T2; T1)	(T3; T1)
Barn					
Gennemsnit	2,097	2,078	2,073	0,228	0,171
Standardafvigelse	0,388	0,367	0,374	0,376	0,400
N	110	53	47	106	94

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnittene (T1;T2), (T1;T3) og (T2;T3).

a. *d* er beregnet på de pooled standardafvigelser for hhv. T1;T2 og T1;T3.

b. Gennemsnittene er beregnet for børn, hvor der også er besvaret ved T1. Tages der ikke højde for besvarelse ved T1, er gennemsnittene ved T2: 2,090 (SD: 0,378) N = 61; og ved T3: 2,032 (SD:0,372) N = 56.

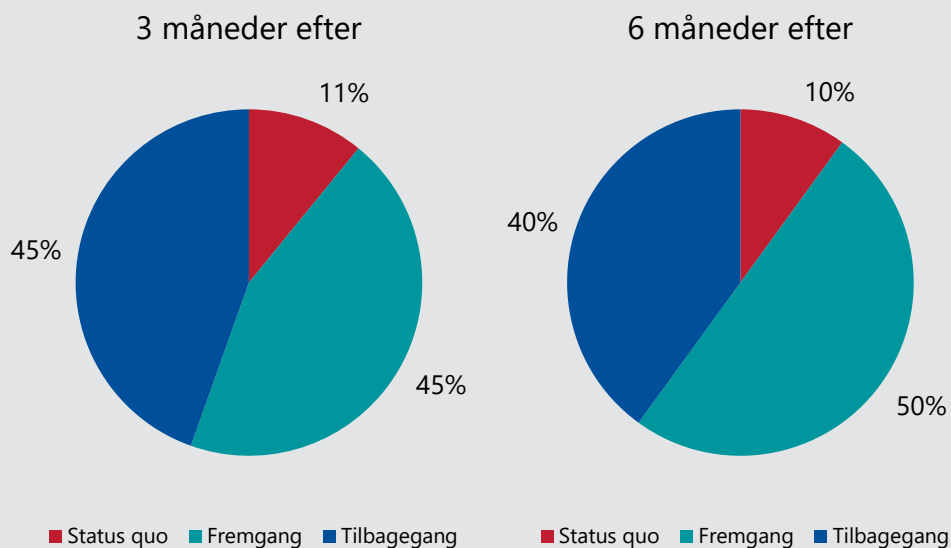
Kilde: Børnebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

Analyserne af børnenes besvarelser peger således på, at der ikke umiddelbart er virkninger på børnenes tilpasning til deres søskendes handicap. Når vi videre analyserer børnene samlet, men også de mindre børn separat via growth curve-modeller (se Bilagstabel 1.5 og Bilagstabel 1.6), finder vi heller ikke, at udviklingen over tid i NAS bliver signifikant. Vores beregninger har dog samme fortegn (minus og dermed et fald i NAS-scoren), som i de norske resultater for børnene, men vi kan altså ikke med vores data bekræfte en positiv virkning af SIBS på NAS i dansk kontekst.

4.3.2 Udviklingen i tilpasning til søskendes handicap – analyser af forældredata

I Figur 4.7 viser vi resultaterne om fremgang, tilbagegang og status quo i udviklingen af NAS lavet på baggrund af forældrenes besvarelser. Heraf fremgår det, at der efter 3 måneder er 45 % af børnene, hvor der har været en fremgang (dvs. et fald i tilpasningsscoren), men også 45 % af børnene, hvor der har været en tilbagegang ifølge forældrenes vurderinger. For 11 %, har der ikke været en udvikling i tilpasningen, hverken den eller den anden vej.

Figur 4.7 **Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap fra før deltagelse i SIBS til 3 og 6 måneder efter – Forældrebesvarelser**

Anm.: N = 65 for besvarelser både før og 3 måneder efter SIBS. N = 58 for besvarelser både før og 6 måneder efter SIBS

Status quo er udtryk for sammenværdi +/-0,1 ved T1.

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

Forældrenes besvarelser om børnenes udvikling i tilpasning i Tabel 4.8 peger på, at der ikke er en positiv udvikling fra T1 til T2, hvor der faktisk er en lille stigning i gennemsnitscoren, men at der omvendt fra T1 til T3 er et lille fald. Umiddelbart peger de ukorrigerede gennemsnit således på, at der ikke er nogen signifikant virkning af SIBS på børnenes tilpasning, og effektstørrelserne er også små.

Tabel 4.8 **Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap. Forældrebesvarelser.**
Gennemsnit og effektstørrelser (*d*)

NAS				<i>d</i>	<i>d</i>
	T1	T2 ^b	T3 ^b	(T2; T1)	(T3; T1)
Forælder					
Gennemsnit	2,557	2,554	2,450	0,016	0,210
Standardafvigelse	0,426	0,376	0,395	0,430 ^a	0,410 ^a
N	132	65	58	130 ^b	116 ^b

Note: $p < 0.05$, $** p < 0.01$, $*** p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnittene (T1;T2), (T1;T3) og (T2;T3).

a. *d* er beregnet på de pooled standardafvigelser for hhv. T1;T2 og T1;T3.

b. Gennemsnittene er beregnet for børn, hvor der også er besvaret ved T1. Tages der ikke højde for besvarelse ved T1, er gennemsnittene ved T2: 2,577 (SD: 0,378) N = 76; og ved T3: 2,456 (SD: 0,388) N = 65.

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

Når der tages højde for børnenes forskellige udgangspunkt i forhold til tilpasning til søskendes handicap, og at de potentielt påvirkes forskelligt af SIBS via growth curve-modeller (se Bilagstabel 1.6), peger beregningerne på, at der er et lille fald over tid, men udviklingen er ikke statistisk signifikant. Så selvom udviklingen ser ud til at gå i den rigtige retning, kan vi ikke være sikre på, at den reelt ikke er uændret eller forværret.

Yderligere peger beregningerne på, at hverken kommunikation med forældrene eller barnets alder bidrager til at forklare barnets tilpasning til søskendes handicap. Der er simpelthen ikke særlig stor variation i forældrenes besvarelser om børnenes tilpasning på tværs af de tre tidspunkter, så i forhold til dette aspekt, peger vores beregninger på, at SIBS ikke har nogen virkning.

4.4 Udvikling i barnets trivsel

Til at måle udviklingen i børnenes trivsel anvender vi the Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) (sdq.dk), hvor vi både måler på henholdsvis den samlede SDQ-problemscore og SDQ-påvirkningsscoren. Den samlede problemscore udregnes på baggrund af spørgsmål om følelsesmæssige, adfærdsmæssige, opmærksomhedsmæssige og sociale vanskeligheder. Påvirkningsscoren vedrører, hvorvidt barnets vanskeligheder (såfremt det er angivet, at det har vanskeligheder) påvirker barnets dagligdag i forhold til familieliv, venskaber, indlæring og fritidsliv. I forhold til barnets trivsel rapporterer vi derfor både analyseresultater for den samlede SDQ-problemscore og SDQ-påvirkningsscoren. Sidstnævnte er ikke med i den norske evaluering.

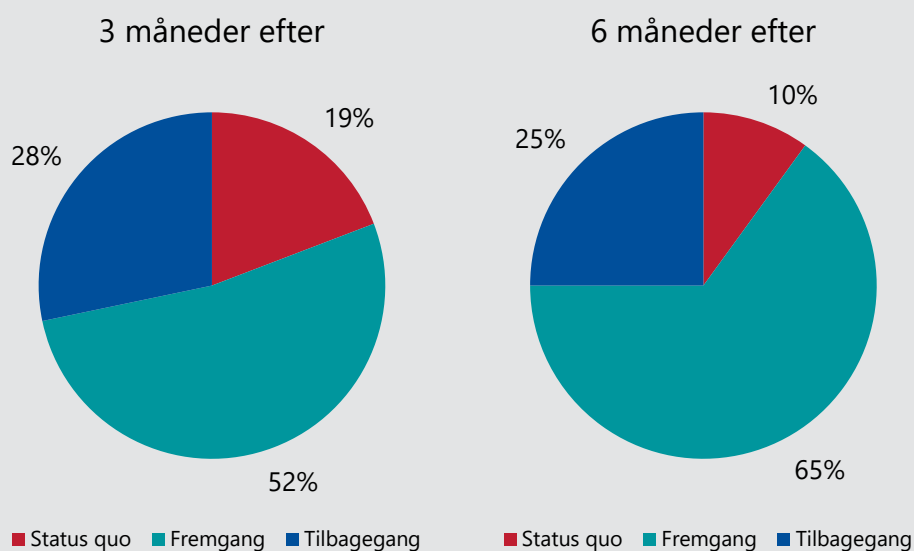
Analysegrundlaget for børneanalyser af SDQ er begrænset til de store børn og forældre, da børn først selv fra 11 år kan besvare SDQ-spørgsmålene. Datagrundlaget for børnene er således ikke særligt stort (N = 58 ved T1, N = 23 ved T2 og N = 26 ved T3), og vi vurderer derfor, at det bliver et for usikkert analysegrundlag. I forhold til SDQ-analyserne rapporterer vi således kun forældreanalyserne her i kapitlet.

4.4.1 SDQ-problemscore – analyser af forældredata

I Figur 4.8 viser vi resultaterne om fremgang, tilbagegang og status quo i udviklingen af SDQ-problemscoren dannet på baggrund af forældrenes besvarelser af 20 spørgsmål om deres børns vanskeligheder. En høj SDQ-score indikerer vanskeligheder, så en reduktion i SDQ-scoren fra før SIBS-deltagelse til 3 og/eller 6 måneder efter peger på en positiv udvikling. Figur 4.8 viser, at der efter 3 måneder er 52 % af børnene, hvor der har været en fremgang (dvs. et fald i scoren), men også 28 % af børnene, hvor der har været en tilbagegang ifølge forældrenes vurderinger. For 19 %, har der ikke været en udvikling i tilpasningen, hverken den eller den anden vej. Efter 6 måneder er det for hele 65 %, at der er tale om en fremgang, mens det for 25 % er en tilbagegang, og 10 % er status quo.

4.4.2 SDQ-problemscore

Figur 4.8 **Udvikling i barnets trivsel fra før deltagelse i SIBS til 3 og 6 måneder efter – Forældrebesvarelser**

Anm.: N = 67 for besvarelser både før og 3 måneder efter SIBS. N = 63 for besvarelser både før og 6 måneder efter SIBS.

Status quo er udtryk for sammenværdi ved T1.

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

Tabel 4.9 viser udviklingen i SDQ-problemscoren. Når vi ser på udviklingen i gennemsnittet for SDQ-problemscoren, er der en lille reduktion fra T1 til T2, hvorefter scoren stiger igen ved T3. Der er tale om ganske små reduktioner fra baseline til henholdsvis T2 og T3, hvilket også understreges af de standardiserede effektstørrelser, som betragtes som små.

I sammenligning med de norske resultater ligger de danske børn gennemsnitligt højere på SDQ-problemscoren ved baseline, idet forældrebesvarelserne i den norske evaluering lå på 9,2. I forhold til de traditionelt brugte danske normer (Niclasen et al., 2012) for problemscore (5,44-6,85) ligger SIBS-børnene også noget højere, hvilket indikerer, at de gennemsnitligt er lidt mere udfordret på trivsel end jævnaldrende i befolkningen. Men det er i sig selv så overraskende, da nogle forældres motivation for at deltage i SIBS til dels kan være baseret på en vurdering af, at barnets trivsel kan forbedres.

Tabel 4.9 SDQ ved baseline, 3 og 6 måneder efter SIBS. Gennemsnit, standardafvigelser og effektstørrelser (*d*). Forældrebesvarelse.

SDQ				<i>d</i>	<i>d</i>
	T1	T2	T3	(T2; T1)	(T3; T1)
Forældre					
Gennemsnit	11,720	10,373	10,206	0,294	0,280
Standardafvigelse	6,175	5,265	6,365	5,840 ^a	6,380 ^a
N	134	67	63	134	126

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnittene (T1;T2), (T1;T3) og (T2;T3).

a. *d* er beregnet på de pooled standardafvigelser for hhv. T1;T2 og T1;T3.

b. Gennemsnittene er beregnet for børn, hvor der også er besvaret ved T1. Tages der ikke højde for besvarelse ved T1, er gennemsnittene ved T2: 10,14 (SD: 5,332) N = 79; og ved T3: 10,35 (SD: 6,329) N = 69.

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

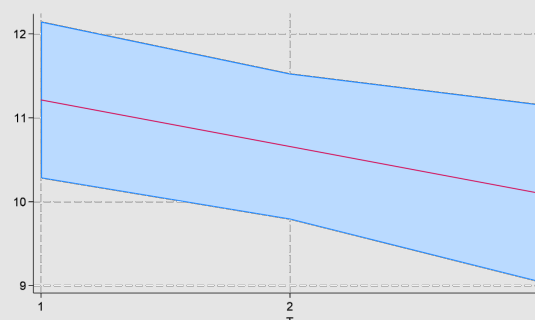
Ved sammenligning af gennemsnittene i Tabel 4.9 tages der ikke højde for, at børnene har et forskelligt udgangspunkt (baseline-forskelle), og at der også kan være individuelle forskelle i udviklingsforløbet – dvs. at børnene kan påvirkes forskelligt af SIBS. Når vi tager højde for disse eventuelle forskelle i beregningerne af børnenes udviklinger, ser vi, at der er en statistisk signifikant reduktion på mellem 0,55 og 0,83 i SDQ-scoren fra perioden før til perioden efter SIBS-deltagelse (model 4, Bilagstabel 1.7). Figur 4.9 illustrerer udviklingen i SDQ-problemscoren. Et sideresultat er også, at vores beregninger peger på, at SIBS til dels "virker igennem" kvaliteten i kommunikationen mellem forældre og barn og dermed bidrager til en positiv udvikling i SDQ (se evt. Bilagstabel 1.7).

Med udgangspunkt i den signifikante udvikling vist i Figur 4.9 har vi yderligere undersøgt, om fremgangen i børnenes trivsel er forskellig for børn, som i vores analysepopulation relativt set har større eller mindre trivselsudfordringer inden SIBS-deltagelsen.

Figur 4.10 viser, at de børn, som starter relativt højt og dermed er mest udfordret på trivsel, også er de børn, der ser ud til at

Figur 4.9 Udvikling i SDQ-problemscore

Hældning (rød linje) og øvre og nedre grænse for hældningen

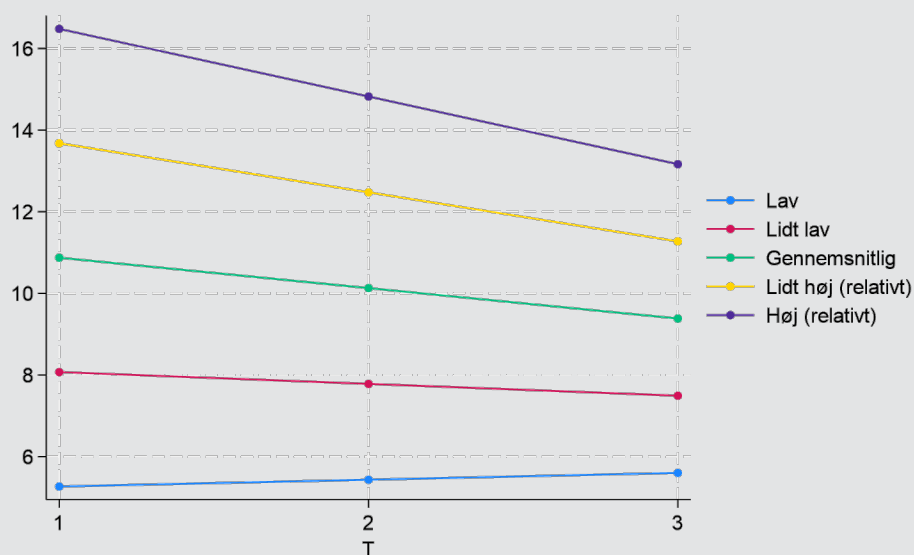

Note: Baseret på model 4 i bilagstabel 7.7

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

få mest gavn af indsatsen. Starter man relativt lavt ud – og dermed er i trivsel inden deltagelsen i SIBS – så er der ikke positive virkninger på SDQ-problemscoren. Men for langt størstedelen af børnene vil der være en mindre men positiv tendens.

Figur 4.10 Forskellige udviklinger i SDQ-problemscore

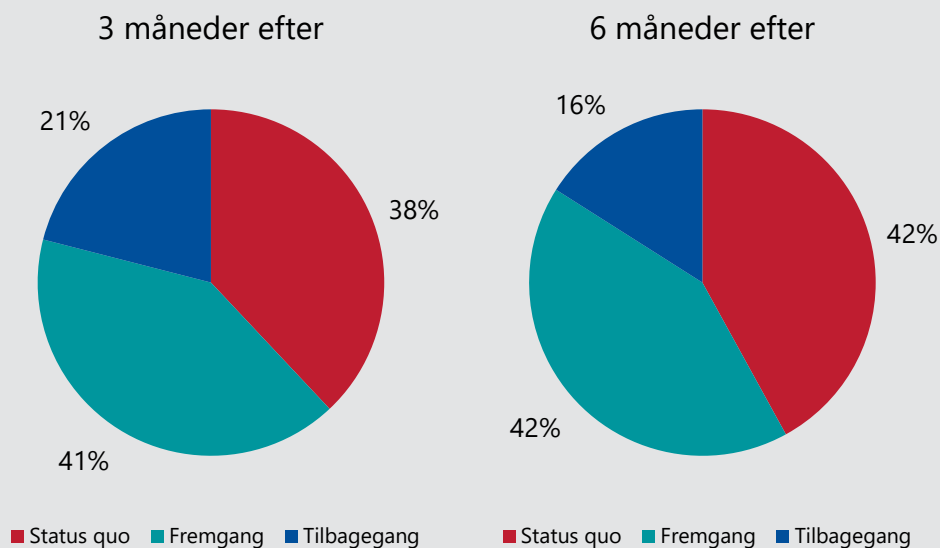
Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer

4.4.3 SDQ-påvirkningsscore – analyser af forældredata

En lav værdi på SDQ-påvirkningsscoren betyder, at barnet ikke er så påvirket i sin dagligdag af sine vanskeligheder, mens en høj score omvendt betyder, at barnet er meget påvirket af sine vanskeligheder. Det vil sige et fald i scoren fra før til efter SIBS-deltagelse indikerer, at SIBS-deltagelsen har haft en positiv virkning for barnets trivsel.

Figur 4.11 viser resultaterne om fremgang, tilbagegang og status quo i udviklingen af SDQ-påvirkningsscoren lavet på baggrund af forældrenes besvarelser. Heraf fremgår det, at der efter 3 måneder er 41 % af børnene, hvor der har været en fremgang (dvs. et fald i scoren), men også 21 % af børnene, hvor der har været en tilbagegang ifølge forældrenes vurderinger. For 38 % har der ikke været en udvikling i SDQ-påvirkningsscoren, hverken den eller den anden vej. Efter 6 måneder er der for 42 % tale om en fremgang, mens der for 16 % er en tilbagegang, og for 42 % er der tale om status quo.

Figur 4.11 **Udvikling i barnets påvirkningsscore fra før deltagelse i SIBS til 3 og 6 måneder efter – Forældrebesvarelser**

Anm.: N = 66 for besvarelser både før og 3 måneder efter SIBS. N = 62 for besvarelser både før og 6 måneder efter SIBS.

Status quo er udtryk for sammenværdi ved T1.

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

Når vi ser på udviklingen i gennemsnittet af SDQ-påvirkningsscoren, er der en reduktion både fra T1 til T2, og fra T1 til T3. Der er tale om små og insignifikante reduktioner fra baseline til henholdsvis T2 og T3, hvilket også understreges af de standardiserede effektstørrelser, som betragtes som små.

Tabel 4.10 SDQ-påvirkningsscore ved baseline, 3 og 6 måneder efter SIBS. Gennemsnit, standardafvigelser og effektstørrelser (*d*) – Forældrebesvarelse

SDQ-impact				<i>d</i>	<i>d</i>
	T1	T2 ^b	T3 ^b	(T2; T1)	(T3; T1)
Forælder					
Gennemsnit	1,881	1,515	1,451	0,245	0,221
Standardafvigelse	2,135	1,971	2,237	2,052 ^a	2,195 ^a
N	134	66	62	132	124

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnittene (T1;T2), (T1;T3) og (T2;T3).

a. *d* er beregnet på de pooled standardafvigelser for hhv. T1;T2 og T1;T3.

b. Gennemsnittene er beregnet for børn, hvor der også er besvaret ved T1. Tages der ikke højde for besvarelse ved T1, er gennemsnittene ved T2: 1,462 (SD: 1,932) N = 78; og ved T3: 1,515 (SD: 2,202) N = 68.

Kilde: Forældrebesvarelser af SIBS-spørgeskemaer.

Når vi undersøger udviklingen via growth curve-modeller finder vi tilsvarende en svag reduktion i påvirkningsscoren over tid, men den er så lille, at vi statistisk ikke kan afvise, at den reelt er nul (se Bilagstabel 1.8).

4.5 Sammenhæng mellem kommunikation, tilpasning og trivsel?

Udviklingen af SIBS med fokus på at forbedre kommunikationen mellem barn og forældre beror på en forståelse af, at bedre kommunikation kan påvirke barnets trivsel og tilpasning positivt (Haukeland et al., 2020; Long et al., 2013). På den baggrund vil man således forvente, at der er en sammenhæng mellem målinger for kommunikation, tilpasning og trivsel.

Vores beregninger viser, at der er en god sammenhæng i børnenes besvarelser på de forskellige måletidspunkter for kommunikation (PCCS), tilpasning til brors eller søsters handicap (NAS), men som imod forventning ikke har været gennemgående på tværs af de tre målinger for SDQ-problemscoren og SDQ-påvirkningsscoren (jf. Bilagstabel 1.9). Dette kan indikere, at børnenes besvarelser kan være præget af målefejl muligvis som følge af dataindsamlingsmetoden (sms) blandt de større børn og de udfordringer, der har været med dataindsamlingen til lige netop den gruppe børn (se mere herom i kapitel 6). På tværs af de fire spørgeskemainstrumenter, besvaret af børnene, er sammenhænge ikke helt som forventet. Ses der fx på sammenhænge mellem tilpasning til brors eller søsters handicap (NAS) og kommunikationen med forældre (PCCS), vil vores forventning være negative sammenhænge,

fordi en lav score på NAS indikerer, at man har en god tilpasning, mens en høj score på PCCS indikerer, at man har god kommunikation. Men der er både positive og negative fortegn – og det gør sig også gældende, når vi ser på sammenhængene på tværs af de andre spørgeskemainstrumenter – og størstedelen af sammenhængene er statistisk insignifikante.

At vi ikke i så høj grad finder de forventede sammenhænge inden for og på tværs af spørgeskemainstrumenterne besvaret af børnene, er en indikation på, at børnebesvarelseserne skal tolkes med forsigtighed, da en oplagt forklaring på den manglende systematik, vi ser, er, at børnenes besvarelser forklares ved, at der er flere målefejl – dvs. datakvaliteten er ikke helt så god som ønsket.

Til forskel fra børnenes besvarelser, viser vores beregninger, at forældrenes besvarelser inden for hver af de fire spørgeskemainstrumenter på de 3 måletidspunkter (T1, T2, T3) korrelerer, hvilket indikerer, at der er sammenhæng mellem spørgeskemainstrumenter. Der er også et mere entydigt billede med overvejende negative sammenhænge mellem PCCS og de tre andre måleinstrumenter og overvejende positive sammenhænge mellem NAS, SDQ-problemscoren og SDQ-virkningsscoren (se Bilagstabel 1.10). For forældrene er der i højere grad de forventede sammenhænge inden for og på tværs af spørgeskemainstrumenterne. Sammenholdt med, at der også har været udfordringer med dataindsamlingen blandt de ældre børn (se 6.3.3.2 og 6.3.3.3) tillægger vi forældredatamaterialet mere vægt i vores vurdering af, om SIBS er en lovende indsats i Danmark.

4.6 Registeranalyser

I dette afsnit formidler vi resultater fra analyserne af SIBS-børnenes udvikling fra perioden før deltagelse i SIBS til perioden efter deltagelse i SIBS via registerdata. Analyser af registerindikatorer for SIBS-børnenes trivsel og udsathed har som udgangspunkt et eksplorativt sigte i forhold til at undersøge, om der kan foretages meningsfulde analyser af virkninger på registerindikatorer af SIBS-deltagelsen. I så fald vil registeranalyserne kunne supplere spørgeskemadataanalyserne ved at undersøge, om virkninger af SIBS også kan spores i forhold til andre aspekter af børnenes liv, men også i forhold til at kunne undersøge udviklingen for nogle af de børn, hvor spørgeskemaerne ikke er blevet besvaret. Her har vi for størstedelen af børnene haft mulighed for at koble til oplysninger via registre i Danmarks Statistik.⁸

I kapitlet rapporterer vi kun analyser af barnets **skolefravær**, hvor vi ser på den samlede fraværsprocent og bekymrende fravær (> 10 %). Vi har også kigget på tre

⁸ For nogle børn har det cpr-nummer, vi har fået oplyst af kommunerne, dog ikke været korrekt, og derfor kan vi ikke koble til registeroplysninger for alle børn.

andre indikatorer: sociale underretninger, forebyggende foranstaltninger og anbringelser. Men da ingen eller meget få af SIBS-børnene i perioden op til SIBS og i perioden efter SIBS modtager foranstaltninger eller er blevet underrettet, er det ikke muligt at lave meningsfulde analyser på disse indikatorer. Oprindeligt var det også hensigten at undersøge SIBS-børnenes eventuelle kontakt med psykiatrien før og efter SIBS-deltagelsen, men da vi ikke har kunnet nå at få oplysninger fra Landspatientregisteret fra 2020 og fremefter inden for projektperioden, har vi ikke haft mulighed for at undersøge dette aspekt.

Ud over at registeranalyserne giver mulighed for at se på **skolefravær** for SIBS-børnene, giver det også mulighed for at sammenligne med jævnaldrende børn i registrene, der også har en søskende med en diagnose og handicap. På den måde kan vi følge udviklingen for både SIBS-børnene og en kontrolgruppe og se, om de udvikler sig ens i samme periode, eller om SIBS-børnene ser ud til at få en anden udvikling efter SIBS-deltagelsen.

I analyserne kan vi også tage højde for både SIBS-børnenes og kontrolgruppens udgangspunkt i forhold til skolefravær. Det vil sige, at vi undersøger *ændringen* fra før SIBS-deltagelse til efter SIBS-deltagelse for SIBS-børnene og tilsvarende for kontrolgruppen i samme periode. Vores fremgangsmåde består overordnet af tre trin: Først afgrænser vi gruppen af jævnaldrende (fra fødselsårgangene 2007-2014)⁹ til børn, der har en søskende med et handicap, hvilket vi uddyber i 6.3.5.3. Dernæst afgrænser vi yderligere gruppen af jævnaldrende ved at lave en tilfældig udvælgelse af 10 % af dem (N = 6.593) ud fra et rent praktisk hensyn, da datamængden ellers medfører, at vores estimationer tager uforholdsvist lang tid at beregne. Endelig laver vi på dette datagrundlag de statistiske analyser af sammenhængen mellem deltagelse i SIBS og skolefravær. Vi anvender en metode, som også kan tage højde for, at SIBS-børnene deltager i SIBS på forskellige tidspunkter i indsatsperioden (se uddybende om fremgangsmåde og metode i 6.3.7.2 og 6.3.7.1).¹⁰

4.6.1 Skolefravær

Teoretisk kan der argumenteres for, at den forbedrede kommunikation mellem barn og forældre bør lede til forbedret generel trivsel hos børnene. Trivsel i skolen kan ses i sammenhæng med (eller nærmere som en del af) et barns generelle trivsel, og i det lys kan en forbedret trivsel også komme til udtryk gennem et ændret skolefra-

⁹ Målgruppen for SIBS omfattede børn fra fødselsårene 2006-2014, men vi har ingen børn fra 2006 i vores data.

¹⁰ Der har været SIBS-kurser i alle måneder fra november 2022 til december 2023 undtagen i juli 2023. Vi anvender Difference-in-Differences-tilgangen beskrevet i Callaway & Sant'Anna (2020).

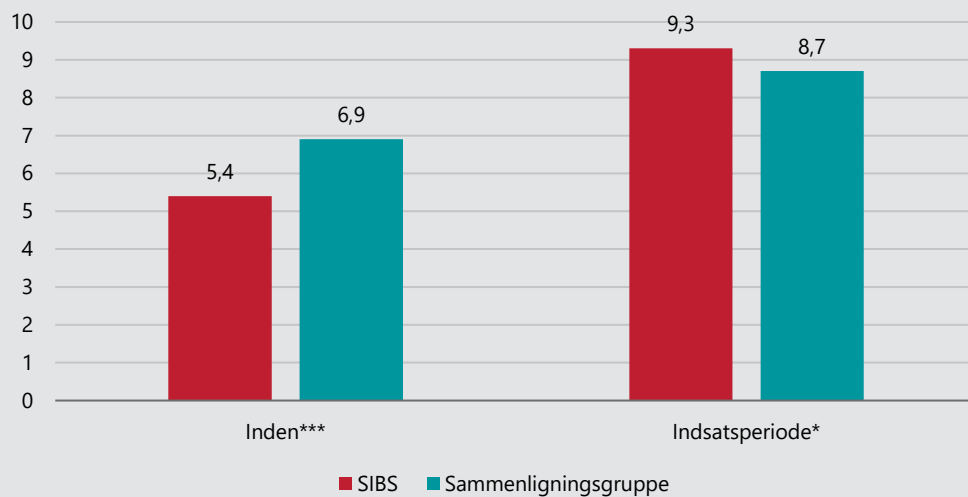
vær. Det er denne teoretiske årssagskæde, som vi ønsker at undersøge med analyserne i det følgende.

I analyserne af skolefravær undersøger vi de månedlige totale fraværsprocenter i perioden fra august 2022 til juni 2024. For 154 af SIBS-børnene har vi de registeroplysninger, som er nødvendige for at kunne indgå i skolefraværsanalyserne.¹¹ Da SIBS-børnene har deltaget i indsatsen i perioden fra november 2022 til december 2023 (juli 2023 har ingen modtaget SIBS) følger vi således børnenes udvikling mindst 3 måneder før deres SIBS-kursus begynder og mindst 6 måneder efter SIBS-deltagelse.

Figur 4.12 viser den gennemsnitlige fraværsprocent i perioden frem til, at de første børn modtager SIBS i november 2022 og i den efterfølgende periode for SIBS-børnene og de jævnaldrende børn med handicappede søskende. Inden SIBS-opstarten er der forskel på børnenes fraværsprocenter, hvor sammenligningsgruppen har lidt højere fravær (hhv. 5,4 % og 6,9 %). I perioden efter SIBS-opstarten har SIBS-børnene derimod en lidt højere fraværsprocent (9,3 % og 8,7 %). Figur 4.12 illustrerer indledningsvist blot fraværsprocenterne for SIBS-børnene før indsatsperioden og i indsatsperioden. Gennemsnittene tager således ikke højde for, at SIBS-børnene modtager SIBS løbende i hele indsatsperioden frem til december 2023. I indsatsperioden i Figur 4.12 indgår derfor fraværsprocenter for SIBS-børn både inden og efter, at de har modtaget SIBS.

¹¹ Vi har som udgangspunkt registeroplysninger på 195 af børnene, men i forhold til fraværdata i perioden fra august 2022 til juni 2024 har vi kun kunnet koble til 154 børn.

Figur 4.12 Fraværsprocent i perioden inden SIBS-opstart (august 2022-oktober 2022) og i perioden fra SIBS-opstart (november 2022-december 2023). Gennemsnit.

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. T-test er anvendt til at sammenligne gennemsnit

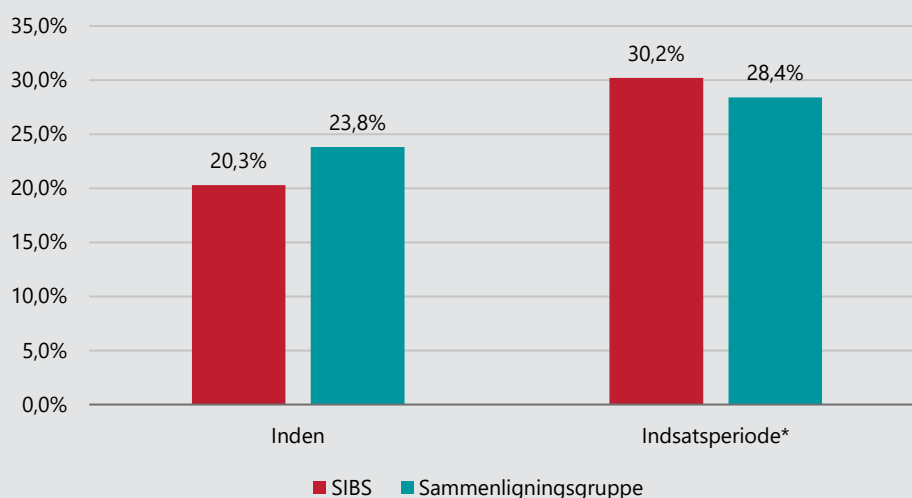
Anm.: Perioden inden SIBS: SIBS N = 463; kontrolgruppe N = 12.786

Indsatsperiode: SIBS N = 2.906; kontrolgruppe N = 73.282

Kilde: Registerdata og oplysninger om SIBS-børn indsamlet fra kommunerne.

Figur 4.13 viser andelen af børn med bekymrende skolefravær (>10 %) i mindst én af månederne før SIBS-opstart og i mindst én af de efterfølgende måneder i indsatsperioden. Både før SIBS og i indsatsperioden er der ikke den store forskel i andelen, der har bekymrende skolefravær.

Figur 4.13 Bekymrende fravær (>10 %) i mindst en af månederne i perioden inden SIBS-opstart (august 2022-oktober 2022) og i perioden fra SIBS-opstart (november 2022-december 2023).

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$. Chi²-test er anvendt til at sammenligne andele.

Anm.: Perioden inden SIBS: SIBS N = 463; kontrolgruppe N = 12.786

Indsatsperiode: SIBS N = 2.906; kontrolgruppe N = 73.282

Kilde: Registerdata og oplysninger om SIBS-børn indsamlet fra kommunerne.

I indsatsperioden ligger andelen højere for begge grupper af børn. 30,2 % af SIBS-børnene har på et eller andet tidspunkt haft et bekymrende skolefravær i den periode, mens det er 28,4 % blandt deres jævnaldrende. 20,3 % af SIBS-børnene og 23,8 % af børnene i sammenligningsgruppen havde et bekymrende skolefravær inden SIBS.

Perioden inden de første SIBS-kurser er sygefraværet i månederne fra august til oktober 2022 generelt lavere end i vinterhalvåret. Indsatsperioden tæller fra november 2022 til december 2023, og her inkluderes vinterhalvåret, hvorfor der gennemsnitligt er en højere fraværsprocent i opfølgningsperioden for vores SIBS-deltagere og jævnaldrende, som også har en søskende med en lignende diagnose eller handicap. Når vi ser på bekymrende fravær, tæller indsatsperioden over flere måneder end det, så derfor er det ikke overraskende, at der er relativt flere af børnene, der har haft mindst én måned med bekymrende skolefravær i indsatsperioden sammenlignet med før indsatsperioden. Både Figur 4.12 og 4.13 peger på, at der ikke umiddelbart er grund til at tro, at SIBS-børnene har et markant højere/lavere skolefravær end sammenligningsgruppen – hverken før eller efter SIBS – når det opgøres på denne simple måde.

Når vi videre, via mere avancerede analyser, vil undersøge, hvorvidt eventuelle ændringer i skolefravær blandt SIBS-børnene fra før til efter SIBS, er en effekt af at have deltaget i SIBS, forudsætter det, at SIBS-børn og sammenligningsgruppen i månederne inden SIBS har den samme udvikling (trend) i deres skolefravær (se uddybende i 6.3.5.2). Det har vi undersøgt, og her viser resultaterne i den første række i Tabel 4.11, at der er signifikant forskel på SIBS-børnene og sammenligningsgruppens trends i skolefravær inden SIBS-deltagelse – både, når vi ser på den totale skolefraværsprocent og andelen med bekymrende fravær. Dette ses også af estimaterne for den gennemsnitlige effekt frem til indsatsstart, som ved parallelle trends ville være nul. Vi kan således ikke være sikre på, at de resultater, vi ser for skolefravær i de videre analyser, kan kobles en til en til SIBS-deltagelsen.

Tabel 4.11 Ændring i samlet skolefravær. Resultater fra Difference-in-Differences i multiple tidsperioder (CSDID): test af for parallelle trends-antagelse

	Total skolefraværsprocent	Bekymrende skolefravær
Præ-trend-test (test af antagelse om parallelle trends)	chi2=237,59 p-værdi = 0,000	chi2=523,95 p-værdi = 0,000
Gennemsnitlig effekt i perioden frem til SIBS-opstart	0,148 (-0,398; 0,692)	-0,009 (-0,009; 0,020)

Anm.: N = 92.372.

Kilde: Registerdata og oplysninger om SIBS-børn indsamlet fra kommunerne

Med det forbehold in mente er det dog fortsat interessant at beskrive, hvordan SIBS-børnenes skolefravær udvikler sig i tiden efter SIBS, uanset om det er på grund af SIBS eller ej, da skolefravær fortsat siger noget om deres generelle trivsel sammenlignet med jævnaldrende. Resultaterne om den samlede effekt (aggregeret ATT) på skolefravær for alle børn fremgår af Tabel 4.12. Overordnet peger resultaterne på, at der samlet set ikke er en ændring i skolefraværet for børnene efter de har deltaget i SIBS, når vi ser på effekten for hele opfølgningsperioden.

Tabel 4.12 Ændringen i samlet skolefravær. Resultater fra Difference-in-Differences i multiple tidsperioder (CSDID): estimater for de aggregerede effekter af SIBS på skolefravær for alle SIBS-børn samlet, piger og drenge.

	Koefficient	St. fejl	z	p	Konfidens-interval
Total skolefraværsprocent	1,307	0,806	1,62	0,105	-0,273; 2,887
Bekymrende skolefravær	0,011	0,036	0,30	0,762	-0,059; 0,080

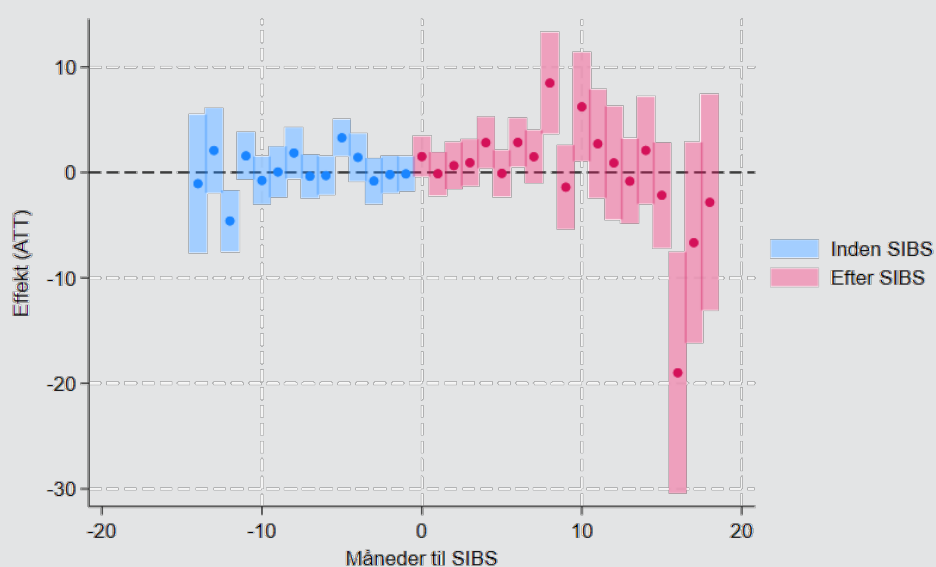
Anm.: N = 86.152

Kilde: Registerdata og oplysninger om SIBS-børn indsamlet fra kommunerne.

At der overordnet set ikke ses ændringer i skolefraværet sammenlignet med de jævnaldrende, illustreres også af Figur 4.14 og 4.15 hvor effektestimaterne er opgjort på månedsbasis relativt til SIBS-deltagelse. Hver prik i Figur 4.14 repræsenterer punkttestimatet i den givne før- eller eftermåned, mens søjlerne repræsenterer konfidensintervallet. Hvis konfidensintervallet (dvs. søjlerne) overlapper med 0, betyder det, at effekten ikke er statistisk signifikant. Figur 4.14 og 4.15 illustrerer således, at der i opfølgningsperioden gennemgående ikke er signifikant forskel i *ændringen* i SIBS-børnene skolefravær og de jævnaldrendes skolefravær.

Figur 4.14 Effekten på samlet skolefravær på månedsbasis relativt til SIBS-deltagelse

Måned 0 er den måned et givet barn modtager SIBS.

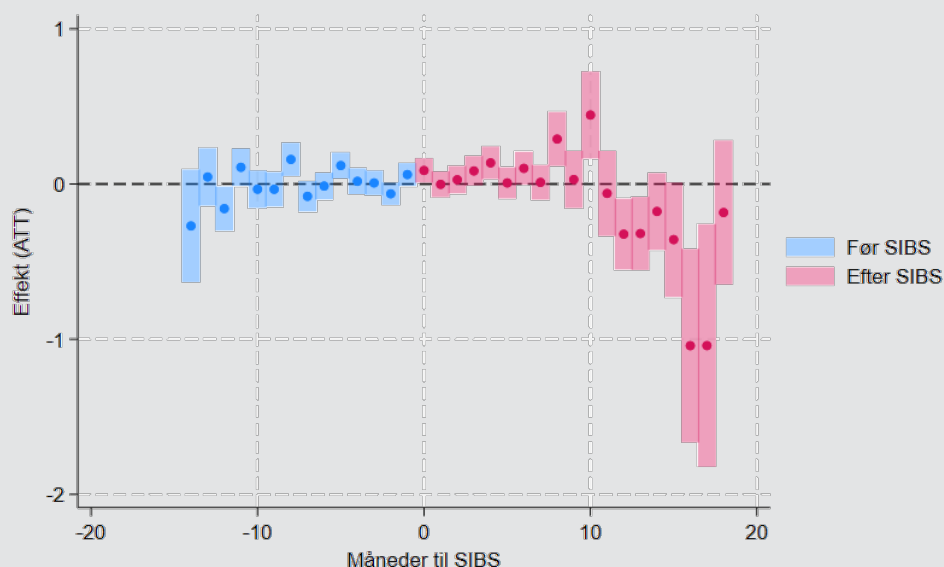
Kilde: Registerdata og oplysninger om SIBS-børn indsamlet fra kommunerne

Alle SIBS-børnene i analyserne kan per automatik følges de første 6 måneder, fordi data netop er afgrænset, så vi som minimum kan følge børnene i den periode. Beregningerne af opfølgningsmånedene ud over 6 måneder baserer sig således på færre SIBS- børn og bliver derfor også mere usikre.¹² At estimerne for enkelte opfølgningsmåned både i Figur 4.15 og 4.16 bliver statistisk signifikante, skal ikke tillægges vægt, da det er den samlede effekt, der er væsentlig i forhold til at vurdere ændringer i skolefravær for SIBS-børnene.

¹² Dette illustreres også af de brede konfidensintervaller. Den gennemsnitlige opfølgningsperiode er 9,9 måneder.

Figur 4.15 Effekten på bekymrende skolefravær på månedsbasis relativt til SIBS-deltagelse

Måned 0 er den måned et givet barn modtager SIBS.

Kilde: Registerdata og oplysninger om SIBS-børn indsamlet fra kommunerne

4.6.2 Perspektiver på registeranalyser

Analysen af registerindikatorer for SIBS-børnenes trivsel og udsathed har til dels haft et eksplorativt sigte i forhold til at undersøge, om der kunne foretages meningsfulde analyser af virkninger på registerindikatorer af SIBS-deltagelsen, og i så fald om virkninger af SIBS kan spores i forhold til disse indikatorer.

Da det er en relativt mindre del af børnebefolkningen, som modtager sociale foranstaltninger – særligt anbringelser – ved vi, at det muligvis ikke er muligt at lave meningsfulde analyser for de udfaldsmål. Hertil kommer, at udgangspunktet for SIBS-deltagelsen har været, at børnene udover at have en søskende med et handicap ellers skulle være velfungerende og ikke i målgruppen for sociale foranstaltninger. I den henseende peger vores analyser af anbringelser, forebyggende foranstaltninger og underretninger på, at kommunerne i disse henseender har rekrutteret den intendede målgruppe af børn, som altså ikke modtager sociale foranstaltninger, og hvor der for meget få børn er registreret sociale underretninger. Det betyder også, at vi ikke kan lave analyser af virkningerne for disse udfaldsmål.

Når vi videre undersøger, om SIBS-deltagelse kan spores i ændringer i børnenes skolefravær, viser vores analyser, at forudsætningerne for analyser, der kan sandsynliggøre, at SIBS-deltagelsen er årsag til eventuelle ændringer i skolefravær ikke er til stede. Det vil sige, at vi må tolke resultaterne om skolefravær for SIBS-børnene uafhængigt af deres SIBS-deltagelse, hvilket betyder, at de ændringer analyserne viser, lige så godt kan skyldes andre forhold i barnets liv. Vi kan således heller ikke hverken be- eller afkræfte hypotesen om, at en forbedret kommunikation mellem barn og forældre også leder til en forbedret generel trivsel hos børnene i form af et lavere skolefravær. Vi kan blot konstatere, at der ikke er noget, der tyder på, at SIBS-børnenes skolefravær adskiller sig fra sammenligningsgruppen, når vi ser på hele perioden efter SIBS-deltagelse.

4.7 Er SIBS en lovende indsats i Danmark?

På baggrund af resultaterne præsenteret i dette kapitel sammenholdt med de norske SIBS-resultater, er det vores vurdering, at SIBS er en lovende indsats i Danmark i forhold til at forbedre kommunikationen mellem forældre og søskende til børn med et handicap og i forhold til at forbedre trivslen blandt søskende til børn med et handicap. Resultaterne peger dog ret entydigt på, at der ikke er nogen virkning på barnets tilpasning til søskendes handicap. Sammenligner vi med de norske resultater, viser de også, at det er i forhold til tilpasning, at virkningerne er svagest. Vores analyser af skolefravær giver heller ikke anledning til at tro, at der er en virkning i den henseende.

Selvom virkningerne, både på kommunikation og barnets trivsel, er små, og kun signifikante i analyserne af forældrenes besvarelser, så peger analyserne af børnebesvarelserne for kommunikation i samme retning som de signifikante kommunikationsresultater baseret på forældrenes besvarelser. At mønsteret i de danske analyser er på linje med de norske resultater styrker vores vurdering – også selvom effektstørrelserne i dansk sammenhæng er mindre end i Norge. I andre sammenhænge ville størrelsen på de sammenhænge, vi finder, vurderes til at være uinteressante på trods af statistisk signifikans. Men netop i SIBS-indsats-konteksten er små koefficienter og effektstørrelser ikke irrelevante.

For en lav-intens og tidligt forebyggende indsats som SIBS må effektstørrelserne forventes at være små. SIBS er grundlæggende et kommunikationskursus af få timers varighed typisk fordelt over to dage. At det skulle kunne påvirke børns trivsel markant er en urealistisk forventning. Forventningen til virkningerne har således ikke været store, samtidig med at vores analyser af spørgeskemadata har været baseret på et relativt lille datagrundlag. Det er i det lys, at vores vurdering af SIBS, som en lovende indsats skal ses. Vores resultater om kommunikation og trivsel understøtter således den bagvedliggende indsatssteori om en virkning i disse henseender.

Analyserne af spørgeskemadata peger på, at der er nogle børn, som givetvis får mere gavn af SIBS end andre – og det er netop dem, som indsatsen gerne skulle hjælpe: nemlig de børn, som har det relativt sværest i forhold til kommunikation og trivsel, inden de deltager i SIBS. Det er dog vigtigt her at pointere, at de fleste SIBS-børn ikke har store udfordringer i udgangspunktet – både når vi ser på kommunikation og trivsel. Men de er formentligt blot gennemsnitligt lidt mere udfordret i disse henseender end deres jævnaldrende. Formålet med SIBS er netop at sætte ind, inden udfordringerne udvikler sig alvorligt, og der bliver behov for andre mere omfattende og intense indsatser.

Vi kan ikke sige noget om SIBS' virkning i forhold til børnenes skolefravær. Vi kan dog se, at der ikke ser ud til at være forskelle i eventuelle ændringer i skolefraværet samlet set i opfølgningsperioden for SIBS-børn sammenlignet med andre børn til søskende med et handicap.

At SIBS-børnene og deres forældre ikke er en udsat gruppe i traditionel forstand underbygges også af vores registeranalyser. Samlet set viser de sammenlignende registeranalyser, at SIBS-familierne i mange henseender er gennemsnitlige danske familier, som måske endda har lidt flere ressourcer end gennemsnitsfamilierne til de jævnaldrende børn i befolkningen. Dette er også et væsentligt resultat i forhold til kommunernes rekruttering til SIBS, hvor indsatsen netop ikke er tiltænkt udsatte familier, fordi det også kræver et vist overskud at deltage. Målt på registerindikatorerne ser det således ud til, at kommunerne har ramt den tiltænkte målgruppe.

Et vigtigt opmærksomhedspunkt fremadrettet i forhold til rekrutteringen er dog, at få vendt blikket mod familier med indvandrers-/efterkommerbaggrund, da resultaterne peger på, at de er blevet overset i rekrutteringen blandt de 13 kommuner, der har deltaget i SIBS-afprøvningen. Denne skævhed i rekrutteringen er også væsentlig at have in mente, i forhold til hvilke familier analyseresultaterne er repræsentative for.

5 Perspektiver for SIBS-kurser i danske kommuner

Der er en udbredt erkendelse og vurdering, at der behov for tilbud om forebyggende støtte til målgruppen af børn og unge fra 8 til 16 år, der har søskende med handicap. Tretten kommuners afprøvning i 2022-2024 og resultaterne fra evalueringen heraf viser, at SIBS-kurset er et relevant tilbud til målgruppen, der skaber lovende og ønskede virkninger for børn og forældre med hensyn til kommunikation og trivsel. Herudover viser erfaringerne at SIBS-kurserne er relativt enkle at implementere. Det er tilfældet, når ledelsen inddrager og uddanner motiverede fagpersoner, der har erfaringer med målgruppen og er motiverede for at arbejde på de måder, der foreskrives i SIBS-manualen. Endelig har kommunerne erfaret, at der er relativt få omkostninger forbundet med implementeringen af SIBS-kurserne.

Der er på den baggrund gode grunde til, at danske kommuner implementerer og inkluderer SIBS-kurser som et af deres forebyggende tilbud til målgruppen af børn, der har søskende med handicap, og deres forældre.

Erfaringerne viser dog også, at der er en særlig udfordring, der er behov for at udvikle flere erfaringer med og finde løsninger på. Denne særlige udfordring er knyttet til kommunernes opgave med at opspore og invitere de relevante børn og deres forældre til SIBS-kurserne. De første år med afprøvningen af SIBS-kurserne har vist, at kommunerne i starten har haft rimeligt let ved at finde relevante børn og forældre, idet man allerede kendte til dem gennem de relationer og netværk, som de involverede medarbejdere indgår i. Arbejdet med opsporing og invitation til SIBS-kurserne skifter karakter, når opsporingen af børn og forældre skal ske gennem andre relationer og netværk end dem, de involverede medarbejdere indgår i. De 13 kommuner har fået nogle erfaringer med at skabe kontakter med andre aktører, der har kendskab til børnene i målgruppen, men det er ikke helt let, og det tager tid, som der er positive perspektiver i at prioritere. Evalueringens registerbaserede analyser af de børn og forældre, der er opsporet og har deltaget i SIBS-kurser, tydeliggør, at der også er en udfordring med rekruttering af børn og forældre med anden etnisk baggrund end dansk.

Kommunernes implementering og gennemførelse af SIBS-kurser har vist sig at bidrage positivt til faglig udvikling, kompetencer og nye måder at samarbejde på. Det gælder ikke alene i forhold til SIBS-kurserne, men også i forhold til andre af kommunernes tilbud til bredere målgruppe af børn og unge og familier, der på forskellig vis er berørt af lette og svære udfordringer i relation til handicap.

Der er også positive perspektiver i SIBS-kurserne, når 9 ud af de 13 kommuner, der har afprøvet SIBS-kurset, vil fortsætte med kurset i 2025. Det er en anbefaling til, at andre kommuner overvejer at gøre det samme. Anbefalingen understøttes også af at flere af de øvrige kommuner forfølger muligheder for at finde finansiering til SIBS-kurser og i øvrigt anfører, at de kan og vil bruge deres nye erfaringer og kompetencer i deres øvrige tilbud.

Der har vist sig at være interesse i SIBS-kurset fra andre kommuner, men det betyder ikke, at kommunerne er klar til at implementere SIBS-kurset i morgen. Interessen i SIBS, fra andre kommuner har bl.a. vist sig ved at 15 nye kommuner har tilmeldt medarbejdere til Social- og Boligstyrelsens udbud af SIBS-uddannelsen i december 2024 i Odense. De otte øvrige kommuner, som har svaret på evalueringens spørgeskema om efterspørgsel af SIBS-kurset, er positive over for SIBS-kurset, men kun én af kommunerne vurderer, at det er meget sandsynligt, at de vil implementere SIBS. Tre kommuner melder klart nej tak, og de fire øvrige vurderer, at det i mindre grad er sandsynligt, at de vil implementere SIBS på nuværende tidspunkt. Det begrundes de bl.a. med, at de har lignende tilbud, og de prioriteringer, de skal foretage i forhold til deres samlede vifte af tilbud.

> Dokumentation

6 Metode og data

6.1 Kvalitative data og metode

6.1.1 Interview i otte SIBS-implementeringskommuner

Ved besøg i kommunerne har VIVE gennemført interview med tovholdere, gruppeledere og tilrettelæggere, kommunale ledere, medarbejdere med indsigt i økonomi og omkostninger og endelig relevante samarbejdspartnere, fx ansatte i PPR, og på skoler, der har kontakt med børn og unge i målgruppen for indsatsen.

Der er i de otte kommuner, hvis erfaringer med SIBS indgår i implementeringsevalueringen, gennemført interview¹³ med SIBS-medarbejdere (47), tovholdere (20), kommunale ledere (23), samarbejdspartnere (12)¹⁴ og medarbejdere med indblik i økonomi og omkostninger (14) i foråret 2023 og igen i efteråret 2024. De otte kommuner fordeler sig på fire regioner og tæller både store, mellemstore og mindre kommuner målt i befolkningstal.

Interviewene med de forskellige grupper af informanter har taget udgangspunkt i informanternes respektive roller i og særlige perspektiv på indsatsen. Samlet giver de gennemførte interview således viden om bl.a. forhold omkring organisering og forankring af indsatsen, opbygning af internt samarbejde, rekruttering og invitation af børn og forældre i målgruppen, planlægning og gennemførelse af SIBS-kurser samt vurdering af indsatsens resultater på både organisatorisk niveau og for målgruppen.

¹³ Vedrørende antal interviewede fordelt på medarbejdertype: Der er tale om antal interview og ikke antal unikke medarbejdere, idet nogle medarbejdere har varetaget flere typer af roller i SIBS, fx både ledelses- og tovholderrollen, ligesom de samme medarbejdere kan være interviewet i både 2023 og 2024, fx hvis de i hele projektperioden indgår i SIBS som SIBS-uddannede medarbejder. Her er opgjort det antal medarbejdere, som vi samlet, over de to dataindsamlingsrunder i hhv. 2023 og 2024, har interviewet om deres rolle/funktion i SIBS. Eksempelvis vil en interviewet leder være opgjort i både kategorien "kommunal leder" og i kategorien "tovholder", hvis den pågældende har varetaget begge roller.

¹⁴ Fire af de otte kommuner, der indgår i evalueringen af implementeringserfaringer med SIBS, vurderede, at samarbejdspartner-perspektivet blev afdækket gennem interview med SIBS-uddannede medarbejdere. Disse kommuner har arbejdet med et tværorganisatorisk setup med involvering af SIBS-medarbejdere fra flere forskellige områder og afdelinger (fx både familierådgivning, sundhedspleje, PPR, myndighed), hvor med SIBS-medarbejderne har haft indsigt i og videreformidlet kommunens tværorganisatoriske strategier for opsporing, visitation og rekruttering samt det generelle behov for indsatsen, som ellers har været fokus i interviewet med samarbejdspartnere.

Boks 6.1 Interview med SIBS-medarbejdere

Interviewets hovedtemaer

- Baggrund og motivation for samt forventninger til arbejdet med SIBS
- Oplevelse af SIBS-uddannelsen
- Erfaringer med opsporing, rekruttering og invitation
- Konkrete erfaringer med gennemførelse af SIBS-kurser og med omsætning af SIBS-manualen i praksis
- Vurdering af behov for SIBS som tilbud til målgruppen
- Vurdering af udbytte af SIBS for børn og forældre, der deltager i indsatsen
- Erfaringer med organisering af SIBS, ressourcer og varetagelse af rollerne som gruppeleder, tilrettelægger og vejleder i SIBS.

Boks 6.2 Interview med tovholder

Interviewets hovedtemaer

- Baggrund og motivation for samt forventninger til arbejdet med SIBS
- Organisering og erfaringer med rollen som tovholder, herunder opgaver
- Erfaringer med organisatoriske modeller for opsporing, rekruttering og invitation
- Vurdering af behov for SIBS som tilbud til målgruppen
- Vurdering af udbytte af SIBS for børn og forældre, der deltager i indsatsen
- Ressourcer og ledelsesmæssig understøttelse i forhold til kommunens afprøvning og drift af SIBS
- Vurdering og oplevelse af drivere og udfordringer i forhold til afprøvning af SIBS i den pågældende kommune.

Boks 6.3 Interview med leder

Interviewets hovedtemaer

- Baggrund og motivation for samt forventninger til arbejdet med SIBS
- Organisering og implementering af SIBS: valg og erfaringer
- Ledelsesmæssige opgaver og tiltag i forbindelse med afprøvning og drift af SIBS
- Rekruttering af SIBS-medarbejdere
- Målgruppe: afgrænsning, opsporing og visitation
- Vurdering af behov for SIBS som tilbud til målgruppen
- Vurdering og oplevelse af drivere og udfordringer i forhold til afprøvning af SIBS i den pågældende kommune
- Vurdering af resultater og udbytte af arbejdet med SIBS – organisatorisk, fagligt, for kommunale medarbejdere samt for søskendebørn og forældre i målgruppen
- Omkostninger og ressourcer forbundet med SIBS.

Som beskrevet, har vi i tillæg til interview med SIBS-medarbejdere, tovholdere og kommunale ledere interviewet medarbejdere med indsigt i økonomi og omkostninger og med relevante samarbejdspartnere, fx ansatte i PPR og på skoler, der har kontakt med børn og unge i målgruppen for indsatsen.

Interviewene med medarbejdere med indsigt i økonomi og omkostninger har vedrørt spørgsmål i relation til forberedelse, implementering og drift af SIBS, særligt tids- og ressourceforbrug forbundet med bl.a. 1) rekruttering, uddannelse, sparring og fastholdelse af SIBS-medarbejdere, 2) ledelsesmæssige og organisatoriske opgaver, 3) opsporing og visitation af børn og forældre til SIBS-kurser og 4) gennemførelse af SIBS-kurser samt muligheder for opgørelse og dokumentation af omkostninger forbundet med SIBS.

Interview med samarbejdspartnere har vedrørt erfaringer i relation til kontakt til målgruppen, vurderet behov for SIBS samt erfaringer med opsporing af søskendebørn og forældre i målgruppen for SIBS.

6.1.2 Indsamling, bearbejdning og analyse af kvalitativt datamateriale

Interviewene med henholdsvis SIBS-uddannede medarbejdere, tovholdere, kommunale ledere, medarbejdere med indsigt i økonomi og samarbejdspartnere er gennemført ved fysiske besøg i kommunerne i 2023 og virtuelt via zoom i 2024. Vi har ved interviewene anvendt en semistruktureret interviewguide, der har tilladt fokus på en række hovedtemaer (udfoldet i Afsnit 6.1.1) med relevans på tværs af de otte implementeringskommuner og samtidig åbenhed for dialog om mere kommunespecifikke forhold, fx særlige organiserings- eller rekrutteringsmåder.

Alle interview er med interviewpersonernes tilladelse blevet optaget, og lydfilerne er efterfølgende blevet transskriberet. Transskriptionerne er efterfølgende blevet kondenseret med fokus på erfaringer med SIBS-indsatsens forskellige dele. For det første har fokus altså været på udsagn vedrørende erfaringer med de organisatoriske og ledelsesmæssige elementer af indsatsen, som fremgår af handlingsteorien for SIBS, se afsnit 2.2.1. For det andet har fokus været på erfaringer med selve gennemførelsen af SIBS, herunder invitation og gennemførelse af SIBS-kursets i alt fem sessioner i henholdsvis søskende- og forældregruppe, som præsenteres i indsats-teorien for SIBS, se afsnit 2.2.2.

Evalueringsrapporten præsenterer hovedindtryk fra interviewene samt udsagn i form af citater i anonymiseret form, dog med angivelse af, hvilket perspektiv (forstået som medarbejdertype) erfaringer, vurderinger og citater er fremsat fra.

6.1.3 Omkostningsvurdering

Data til omkostningsvurderingen, der udarbejdes og udgives af Social- og Boligstyrelsen i 2025, er bl.a. indsamlet via et registreringsskema, som er udfyldt af de otte udvalgte kommuner, der indgår i evalueringen af implementeringen af de ledelsesmæssige og organisatoriske rammer for SIBS-kurset.

Skemaet er udarbejdet i Microsoft Excel, og de otte kommuner har udfyldt det med oplysninger om følgende forhold, som de har beskrevet i tekst (fx beskrivelse af ledelsesopgaver) og i tal (fx timer, kroner, antal) for alle årene 2022-2024:

- a) Ledelse
- b) Tovholder
- c) SIBS-uddannede fagpersoner
- d) Antal SIBS-kurser
- e) Antal deltagere barn/forældre
- f) Praktisk forberedelse pr. medarbejder pr. kursus
- g) Faglig forberedelse pr. medarbejder pr. kursus

- h) Evaluering internt pr. medarbejder pr. kursus
- i) Rekruttering af børn og forældre
- j) Lokaler, udgift
- k) Forplejning, udgift
- l) Materialer, udgift
- m) Andre omkostninger, timer – fx transport
- n) Andre omkostninger, kroner
- o) Basisalternativ: anden eller ingen indsats, som SIBS erstatter.

6.1.4 Vurdering af efterspørgsel i andre kommuner

I forhold til at søge svar på spørgsmålet, om flere danske kommuner efterspørger SIBS som et tidligt forebyggende tilbud til målgruppen i deres kommune, så har vi spurgt 20 tilfældigt udvalgte kommuner, om de efter en kort præsentation af SIBS-kurset vil overveje at implementere SIBS-kurset i deres kommune. De 20 kommuner er tilfældigt udvalgt blandt de 70 danske kommuner, der hverken har været med i afprøvningen af SIBS (13 kommuner) eller har tilmeldt medarbejdere til den SIBS-uddannelse, som Social- og Boligstyrelsen har inviteret til og gennemførte i december 2024 (15 kommuner).

Spørgsmålene til de 20 kommuner blev fremsendt via e-mail til relevante ledere og direktører på velfærds-, børne-, kultur-, skole- og familieområdet i forskellige kombinationer. SIBS-kurset var kort beskrevet i e-mailen og en vedhæftet Microsoft Word-fil. Vi fik svar fra otte kommuner (40 %) og spørgsmålene, og indholdet i de indkomne svar fremgår af Tabel 6.1.

Det fremgår, at 6 af de 8 kommuner vurderer, at der er i høj grad (3), i nogen grad (2) og i mindre grad (1) er behov for et forebyggende tilbud til søskende til børn med handicap og deres forældre, som kan styrke kommunikation og trivsel i familien. To kommuner vurderer ikke, at der er et behov for et sådant tilbud.

Når det kommer til kommunernes vurdering af, om de alvorligt kunne overveje at implementere SIBS-kurset, svarer 5 af de 8 kommuner positivt, idet én kommune i høj grad ville overveje det (målgruppens behov angives som afgørende), én kommune i nogen grad (fagligt perspektiv angives som afgørende) og tre kommuner i mindre grad (eksisterende tilbud og prioritering angives som afgørende). På dette spørgsmål svare tre kommuner nej, og de angiver eksisterende tilbud og driftsmæssige grunde som afgørende for deres svar.

Kommunerne har også svaret på det sidste spørgsmål: Hvor sandsynligt er det, at I vil vælge at implementere SIBS i jeres kommune, hvis I får stillet implementeringsrådgivning og kompetenceudvikling til rådighed? Her svarer én kommune, at det er

meget sandsynligt, to kommuner svarer, at det i nogen grad er sandsynligt, tre kommuner svarer, at der er lille sandsynlighed, og to kommuner fastholder, at det ikke er sandsynligt, at de vil implementere SIBS-kurset, selvom de får stillet implementeringsvejledning og kompetenceudvikling til rådighed.

Tabel 6.1 Svar på spørgsmål om efterspørgsel af SIBS fra otte kommuner

	1. Har din kommune et behov for et forebyggende tilbud til søskende til børn med handicap og deres forældre, som kan styrke kommunikation og trivsel i familien?	2. Vurderer du, på baggrund af den vedhæftede information om implementering, resultater og omkostninger, at SIBS-kurset til søskende til børn med handicap og deres forældre er en indsats, som din kommune alvorligt kunne overveje at implementere?	3. Hvad er afgørende for dit svar?	4. Hvor sandsynligt er det, at I vil vælge at implementere SIBS i jeres kommune, hvis I får stillet implementeringsrådgivning og kompetenceudvikling til rådighed?
Kommune 1	Ja, i høj grad	Ja, i høj grad	Målgruppens behov	Meget sandsynligt
Kommune 2	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Faglige perspektiver	I nogen grad sandsynligt
Kommune 3	Ja, i nogen grad	Ja, i mindre grad	Prioritering	I nogen grad sandsynligt
Kommune 4	Ja, i mindre grad	Ja, i mindre grad	Eksisterende tilbud	Lille sandsynlighed
Kommune 5	Ja, i høj grad	Ja, i mindre grad	Eksisterende tilbud	Lille sandsynlighed
Kommune 6	Ja, i nogen grad	Nej	Eksisterende tilbud	Ikke sandsynligt
Kommune 7	Nej	Nej	Driftsmæssige perspektiver	Ikke sandsynligt
Kommune 8	Nej	Nej	Eksisterende tilbud	Lille sandsynlighed

Kilde: VIVE

6.2 Fidelitet

En væsentlig del af evalueringen omhandler kommunernes fidelitet i afprøvningen og implementeringen af SIBS. Fidelitet vedrører den grad af nøjagtighed, hvormed en indsats implementeres. Resultaterne af fidelitetsmålingen siger således noget om, hvorvidt SIBS er implementeret og gennemført efter intentionen, og som indsatsen er beskrevet i SIBS-manualen, altså i hvilken grad SIBS-medarbejdere oplever, at manualen kan omsættes i praksis.

Resultaterne af fidelitetsmålingen bygger på besvarelser af et fidelitetsskema, som er blevet besvaret af SIBS-medarbejdere efter gennemførelse af et SIBS-kursus. Hvis

SIBS-kurset er blevet gennemført over 2 dage, har vi bedt disse SIBS-medarbejdere besvare de relevante dele af fidelitetsskemaet efter hver af de to SIBS-kursusgange.

Fidelitetsskemaet består af en række indledende spørgsmål om bl.a. tidsforbrug til praktisk og faglig forberedelse. Herefter følger spørgsmål om de enkelte sessioner, både i forhold til rammer for og indhold af de forskellige sessioner. Efter de sessionsspecifikke spørgsmål har SIBS-medarbejderne haft mulighed for at beskrive, hvad der lykkedes særligt godt i den pågældende session. Ligeledes har SIBS-medarbejderne haft mulighed for at notere, hvad de oplevede som udfordrende i gennemførelsen af den pågældende session.

Der er foretaget i alt 123 besvarelser af fidelitetsskemaet. Heraf vedrører 53 % af besvarelserne gennemførelse af SIBS i børnegruppen, mens 47 % af besvarelserne vedrører gennemførelse af SIBS for forældre. Spørgsmål vedrørende de to fællessessioner er stillet i alle tilfælde, da SIBS-medarbejderne – uanset om de har været ansvarlige for børne- eller forældregruppen – gennemfører disse sessioner i fællesskab.

I fidelitetsskemaet har disse SIBS-medarbejdere i forbindelse med hver besvarelse angivet, hvor mange SIBS-kurser de har gennemført. Vi har besvarelser af skemaet fra 47 unikke SIBS-medarbejdere, som har gennemført op til otte SIBS-kurser i deres kommune.

Besvarelserne af fidelitetsskemaet er indsamlet i perioden maj 2023 til april 2024. De fleste af kommunerne har benyttet skemaet, og vi har således besvarelser fra SIBS-medarbejdere i 11 ud af 13 kommuner. De kommuner, der har brugt skemaet, har gjort det i varierende omfang. Den af disse kommuner, der har anvendt skemaet i lavest omfang, har bidraget med to besvarelser, mens SIBS-medarbejdere i to kommuner har foretaget henholdsvis 26 og 27 unikke besvarelser af fidelitetsskemaet. SIBS-medarbejdere i tre kommuner står samlet set for 58 % af besvarelserne af fidelitetsskemaet.

I fidelitetsskemaet har SIBS-medarbejderne angivet dato for det SIBS-kursus, som danner udgangspunkt for den pågældende besvarelse. På den baggrund ved vi, at resultaterne af fidelitetsmålingen bygger på erfaringer med gennemførelse af 41 unikke SIBS-kurser i 11 danske kommuner.

6.3 Kvantitative data og metode

I dette afsnit gennemgår vi datagrundlaget for rapportens kvantitative analyser og de statistiske metoder, vi anvender. Vi gennemgår først undersøgelsens metodiske design og dernæst afgrænsningen af den analysepopulation, som er genstand for

vores analyser. Herefter beskriver vi de anvendte spørgeskemadata og dataindsamlingen heraf. Til sidst beskriver vi de konkrete statistiske metoder, som vi har anvendt.

6.3.1 Undersøgelsesdesign

Den kvantitative del af SIBS-evalueringen har til formål at undersøge:

... om børn og forældres deltagelse i SIBS forbedrer kommunikationen mellem forældre og barn, barnets tilpasning til/påvirkning af bror eller søsters handicap og barnets trivsel.

For at følge børnene og forældrenes udvikling fra før til efter SIBS anvender vi før- og eftermålinger af børnenes status inden for de ovenfor nævnte målområder. Børn og forældre har svaret på et spørgeskema i ugerne op til deltagelsen i SIBS (T1), 3 måneder (T2) og 6 måneder (T3) efter. På et senere tidspunkt vil data om børn og forældre også blive koblet til registerdata, hvilket giver os mulighed for at sammenligne børnene med jævnaldrende børn i forhold til en række registerindikatorer for trivsel.

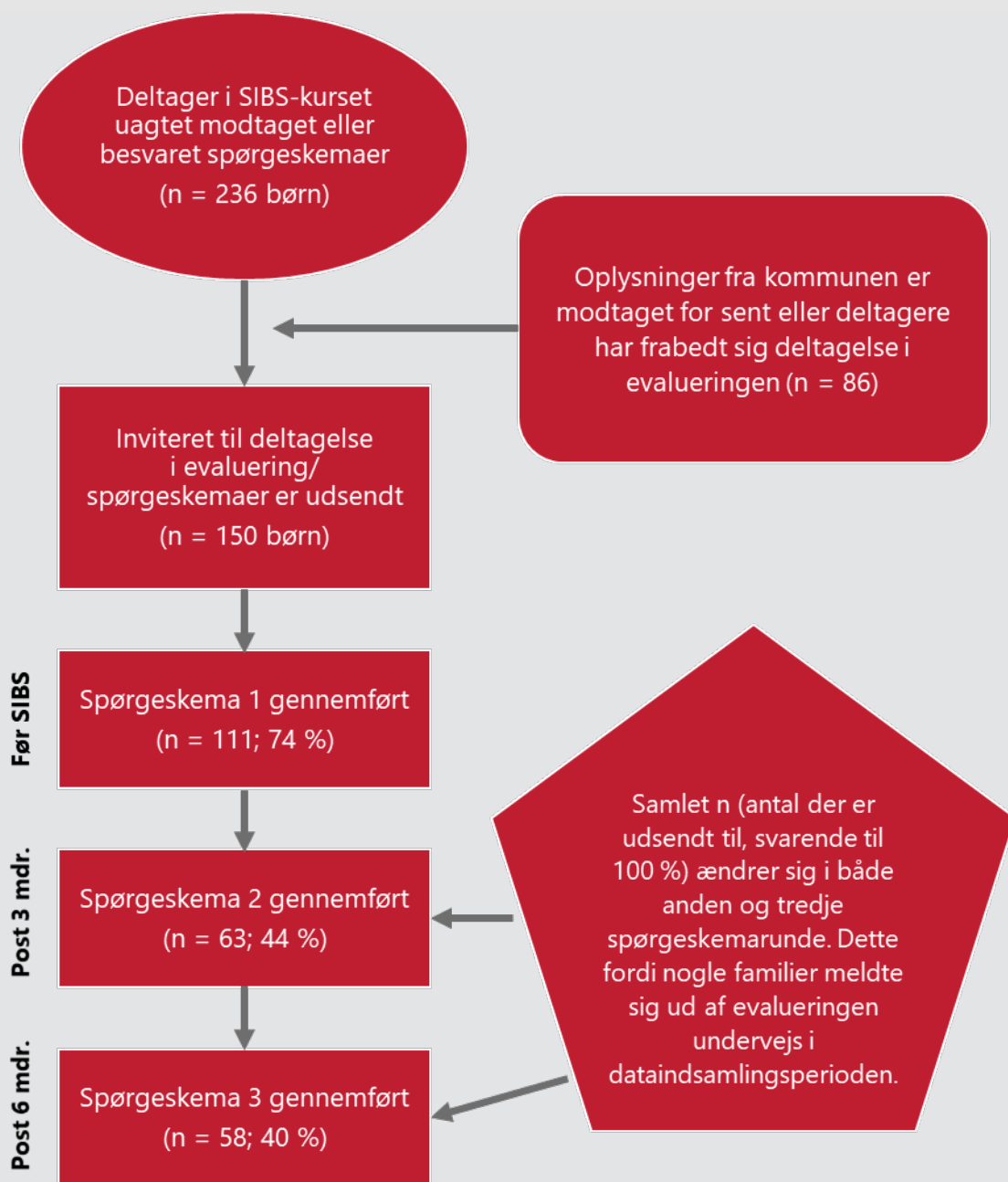
6.3.2 Analysepopulation

Analysepopulation i registeranalyserne er alle de børn¹⁵ og forældre, som har modtaget SIBS i de 13 kommuner i perioden fra november 2022 til november 2023, mens spørgeskemaanalyserne kun inkluderer dem, som har besvaret mindst et af spørgeskemaerne.¹⁶ Analysepopulationen er illustreret ved de to flowdiagrammer nedenfor i Figur 6.1.

¹⁵ Nogle forældre frabad sig, at deres børn deltog i spørgeskemaundersøgelsen, så derfor er der forskel på antallet af skemaer besvaret af børn og forældre.

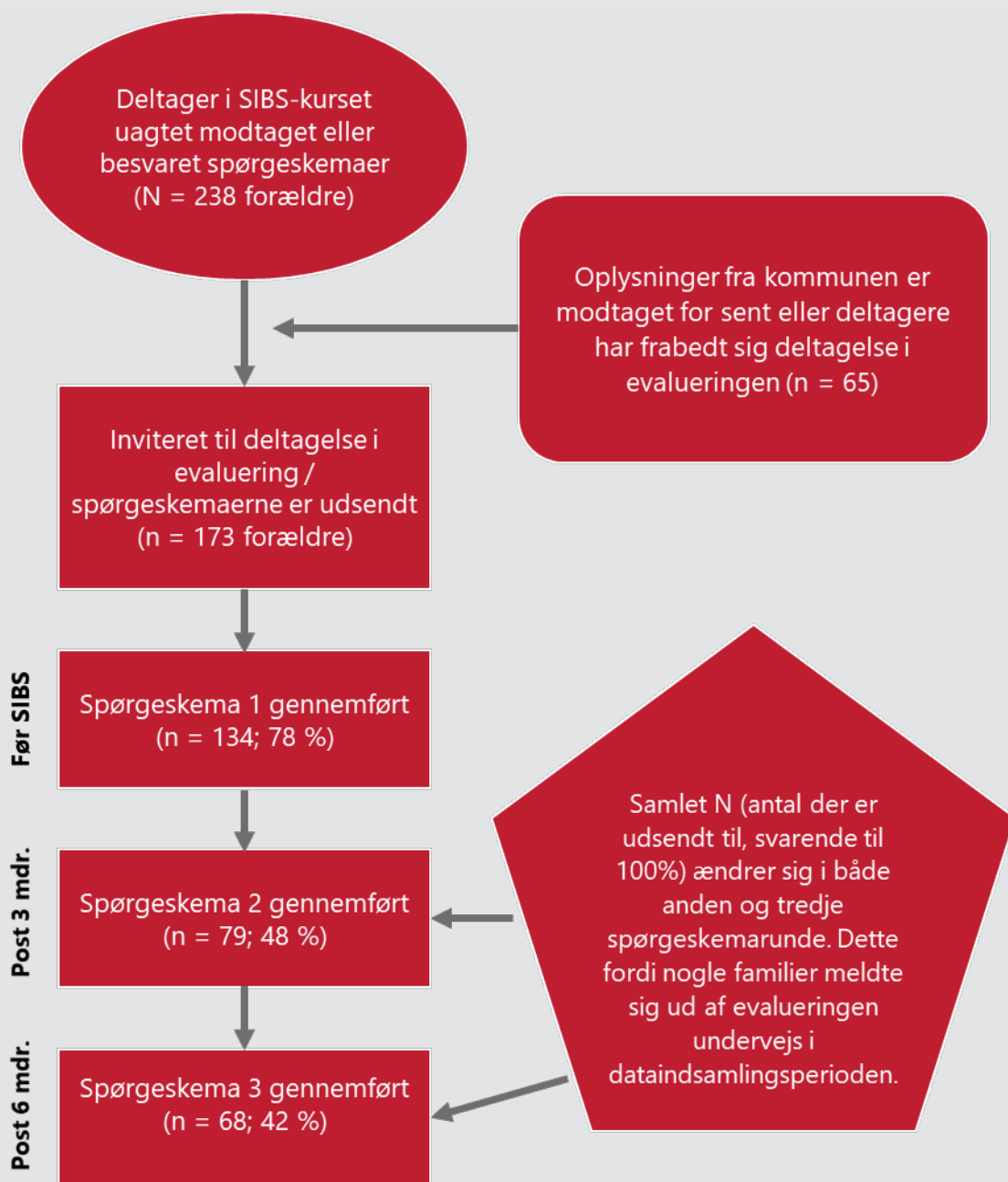
¹⁶ I alt har 237 forældre 234 børn deltaget i SIBS. Hovedårsagen til, at en del børn og forældre ikke er med i spørgeskemaundersøgelsen, er, at kommunerne i disse tilfælde ikke har fået meldt børnenes og forældrenes SIBS-deltagelse til VIVE i tide til at der kunne udsendes spørgeskemaer.

Figur 6.1 Børn

Kilde: VIVE

Figur 6.2 Forældre

Kilde: VIVE

6.3.3 Spørgeskemadata

Til at følge udviklingen i SIBS-børnenes evne til at kommunikere om deres følelse, deres trivsel og tilpasning til/påvirkning af deres søskendes handicap fra før deres deltagelse i SIBS til perioden efter deres deltagelse i SIBS, anvender vi tre standardiserede spørgeskemainstrumenter:

- Parent-child communication scale (PCCS)
- Negative Adjustment Scale (NAS)
- Strength-and-difficulties-questionnaire (SDQ)

I Tabel 6.2 ses en oversigt over spørgeskemainstrumenterne og tidspunkterne for besvarelse.

Tabel 6.2 Oversigt over spørgeskemainstrumenter

			3-0 uger før SIBS T1	3 mdr. efter SIBS T2	6 mdr. efter SIBS T3
Spørgeskema	Domæne				
Parent-Child Communication Scale (PCCS)	Kommunikation mellem barn og forældre		x	x	x
Negative Adjustment Scale (NAS)	Barnets tilpasning til søskendes handicap		x	x	x
Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)	SDQ-problemscore	Trivsel og mentalt helbred	x	x	x
	SDQ-påvirknings-score				

Kilde: VIVE

6.3.3.1 Dataindsamlingen

Indsamlingen af data blandt yngre børn, ældre børn og forældre er foregået via forskellige fremgangsmåder. Dette betyder også, at datakvaliteten kan variere mellem mindre børn, større børn og forældre.

Forældrene modtog spørgeskemaer via digital post, mens de ældste børn (11-16-årige) modtog et link til spørgeskemaerne via en sms, hvorefter de kunne besvare skemaerne direkte på deres telefon. Besvarelse af spørgeskemaerne er for de yngre børns vedkommende (8-10-årige) blevet indsamlet face-to-face gennem interviews foretaget af sociolog og analytiker Juliane Birkedal Poulsen og student Ea Wulf

Nielsen via zoom. Disse børneinterviews tog typisk omkring 15-25 minutter, og interviewtidspunkter og tilsendelse af onlinelinks aftaltes med forældrene.

Når familier blev tilbudt at deltage i SIBS, fik de kort skriftlig information om forskningsprojektet, hvor forældrene også skulle give tilsagn om deres og deres børns frivillige deltagelse i evalueringen.

De kommunale medarbejdere, som har stået for registreringen af deltagende børn og forældre til SIBS-kurser i de 13 kommuner, har haft adgang til et webbaseret registreringsskema, hvor familierne er blevet oprettet med de relevante data som bl.a. cpr-nummer, mailadresser, telefonnumre og dato(er) for deltagelse i SIBS. VIVE har herefter fordelt børn og forældre i de rette systemer, så de har modtaget spørgeskemaer via e-Boks, sms, eller de er blevet interviewet online over zoom.

Førmålingen (T1) blev foretaget fra 3 uger før indsatsen og frem til SIBS-indsatsen blev påbegyndt. Herefter blev spørgeskemadata indsamlet igen 3 måneder (T2) og 6 måneder, efter at (T3) børn og forældre deltog i SIBS. Alle efter-målinger, som ikke blev besvaret, er blevet fulgt op med to rykkere eller telefonkontakt.

Tabel 6.3 Børn og forældre i de 13 kommuner, som har deltaget i indsatsen uagtet om de har modtaget og besvaret skema

	Forældre	Børn
Herning Kommune	30	31
Holbæk Kommune_	22	22
Horsens Kommune	24	22
Hvidovre Kommune	9	8
Ikast-Brande Kommune	21	20
Københavns Kommune	17	15
Middelfart Kommune	10	11
Skive Kommune	25	28
Tønder Kommune	14	13
Tårnby Kommune	17	17
Vallensbæk Kommune	19	20
Vejen Kommune	13	11
Vejle Kommune	17	18
I alt	238	236

Anm.: Der er i nogle tilfælde diskrepans mellem antallet af forældre og børn, som har deltaget i undersøgelsen. Det skyldes at nogle familier har deltaget med to børn ledsaget af samme forælder, og nogle familier har deltaget med far den ene dag og mor den anden.

Kilde: VIVE

6.3.3.2 Udfordringer i indsamlingen af spørgeskemadata

I forbindelse med indsamlingen blandt de ældre børn var der indledningsvist en teknisk fejl, som har betydning for målingen af NAS. Fejlen bestod i, at et såkaldt "spring" i det første (T1) af de tre spørgeskemaer ikke fungerede. Således fik respondenter, der svarede enten *mor* eller *far* i spørgsmålet vedrørende, hvem de skulle deltage i indsatsen med, ikke en bestemt sektion af NAS-spørgsmålene. 24 større børn nåede at få tilsendt denne version af spørgeskemaet, inden fejlen blev opdaget. Disse børn modtog ikke den sektion, som fremgår af Tabel 6.4

Tabel 6.4 Spørgsmål i spørgeskemaet, som visse respondenter ikke modtog

De næste spørgsmål handler om dine oplevelser med din bror eller søsters handicap eller alvorlige sygdom. Markér det svar, du synes passer bedst.
Jeg glemmer, at min bror eller søster har et problem
Jeg føler mig trist på grund af min brors eller søsters problem
Jeg skal lave for meget hjemme på grund af min bror eller søster
Jeg er bange for min bror eller søsters handicap eller sygdom
Jeg tænker på min bror eller søsters handicap eller sygdom
Jeg forstår, hvorfor mine forældre er nødt til at bruge tid på min bror eller søster
Jeg føler mig vred over min bror eller søsters handicap eller sygdom
Jeg ville ønske, at jeg kendte nogen, som forstår, hvordan jeg har det
Jeg taler med andre voksne om min bror eller søsters problem

Anm.: Tabellen viser den sektion af NAS-skalaen, som 24 respondenter blandt de større børn ikke har modtaget pga. en teknisk fejl i spørgeskemaopsætningen. Til hvert af ovenstående udsagn vælger respondenterne mellem 4 svarmuligheder: "Aldrig", "Lidt", "Nogle gange" og "Ofte".

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse blandt deltagende større børn i SIBS-kurser.

Dette betyder, at der mangler data på lige netop ovenstående sektion af NAS for 24 ældre børn. De har dog modtaget de øvrige spørgsmål af NAS, der også indeholder 9 udsagn. De to opfølgende runder (T2 og T3) indeholdt ikke ovenstående fejl, så der er de 24 børn blevet spurgt til samtlige 18 spørgsmål i NAS.

For at udbedre fejlen blev et nyt spørgeskema oprettet, så de resterende ældre børn, der har deltaget i undersøgelsen, har i alle runder modtaget de 18 NAS-spørgsmål. Denne fejl i opsætningen er vigtig at have in mente, da det påvirker datakvaliteten for de større børn, når vi skal undersøge NAS. Her vil vi således for relativt mange børn ikke kunne måle NAS ved T1 og i analyserne af børnenes tilpasning. Når vi i kapitel 4 ser på sammenhæng mellem børnenes besvarelser på NAS ved T1, T2 og T3, ser vi dog de forventede positive sammenhænge (korrelationer) på tværs af de tre måletidspunkter.

6.3.3.3 Deltagelse i SIBS og deltagelse i spørgeskemaundersøgelsen

Ved opstart af SIBS i de 13 kommuner var det meningen, at stort set alle børn og forældre også skulle deltage i evalueringen ved at svare på spørgeskemaerne på de tre tidspunkter. Imidlertid har det været vanskeligt for kommunerne at få meldt deltagerinformationer ind til VIVE, så der var mulighed for at udsende spørgeskemaerne til dem inden opstarten på SIBS. Dette er problematisk, da en afgørende del af før- og efter-designet er, at der eksisterer en førmåling.

Af Tabel 6.5 fremgår besvarelsesprocenterne for de børn og forældre, hvor det har været muligt at udsende skema/interviewe. Svarprocenten for både forældre og børn falder således over runderne. 38 forældre og 15 børn har besvaret skemaet alle tre runder.

Tabel 6.5 Besvarelsesprocenter for undersøgelsen

Målgruppe	Før SIBS			Post 3 mdr.			Post 6 mdr.		
	Udsendt til	Besvarelser	Svarprocent	Udsendt til	Besvarelser	Svarprocent	Udsendt til	Besvarelser	Svarprocent
Forældre	173	134	78 %	165	79	48 %	163	68	42 %
Børn	150	111	74 %	145	63	44 %	145	58	40 %
Større	92	56	61 %	87	22	25 %	87	24	28 %
Mindre	58	55	95 %	58	41	71 %	58	34	59 %

Anm.: Besvarelsesprocenter for hele undersøgelsen fordelt på målgruppe og dataindsamlingsrunde.

"Besvarelser" dækker over respondenter, der enten har gennemført undersøgelsen ved en fuld besvarelse af spørgeskemaet eller delvist gennemført undersøgelsen ved som minimum at have at svaret på spørgsmålene vedrørende SDQ. Kun 7-14 af besvarelsesrækkerne fra hver dataindsamlingsrunde i de respektive målgrupper er delvise. Ift. "svarprocent", svarer 100 % ved forældre og større børn til det antal respondenter, som spørgeskemaet er sendt ud til i den pågældende målgruppe og dataindsamlingsrunde. Ved de mindre børn svarer 100 % til det antal børn, som er forsøgt kontaktet mhp. interview.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse blandt deltagende forældre og børn i SIBS-kurser.

6.3.4 Registerdata

Via oplyste cpr-numre fra kommunerne om børn og forældre, der har deltaget i SIBS, er det muligt at koble dem til informationer i registrene. 37 børn var imidlertid ikke mulige at matche via deres eget cpr-nummer, givetvis på grund af forkert oplyst cpr. Vi har således registeroplysninger på 199 SIBS-børn, 221 mødre og 180 fædre. I vores registeranalyser sammenligner vi med børn fra de samme fødselsår-gange som målgruppen for SIBS – årgang 2006-2014 og deres forældre.

For børnene sammenligner vi:

- Køn, lav fødselsvægt (<2500 gram), efterkommer/indvandrer vs. dansk oprindelse og fødselsår

For mødre og fædre sammenligner vi:

- Højeste fuldførte uddannelse i 2022, beskæftigelse vs. ledig/studerende/overførselsindkomst i 2022, lovovertrædelser inden for de seneste 5 år frem til og med 2022 og fødselsår.
- Derudover ser vi på fattigdom i barnets husstand mål ved en husstandsindkomst på under 50 % af medianindkomsten. Vi ser endvidere samlet på forældrenes kontakt med psykiatrien i perioden 2009-2019 (vi har ikke data fra Landspatientregisteret efter 2019). Vi opgør psykiatri samlet for begge forældre af diskretionshensyn.

I de mere avancerede registeranalyser af skolefravær anvender vi følgende to mål:

- Total skolefraværsprocent i en given måned
- Bekymrende skolefravær (> 10 %) i en given måned.

6.3.5 Analysemetoder

6.3.5.1 Analyser af spørgeskemadata

I vores analyser af børnenes udvikling fra før til efter SIBS undersøger vi undersøgt, om målingerne af børnenes kommunikation med forældre, deres tilpasning og deres trivsel korrelerer – dvs. om der er en sammenhæng (se Bilagstabel 1.9 og 1.10). Det gøres via en korrelationsmatrice og **Pearson's r** , som er udtryk for styrken i sammenhængen mellem to variable. En positiv/negativ korrelation betyder, at en stigning i en variabel forudsiger en stigning/fald i en anden variabel. Pearson's r er en standardiseret version af hældningen. Det vil sige, at den ikke er afhængig af måleenhed og altid ligger mellem -1 og 1. En stærk korrelation er værdier tæt på -1 eller 1 og en svag korrelation er værdier tæt på 0.

Vi tjekker endvidere den interne konsistens i de spørgeskemainstrumenter, som vi anvender via beregninger af **Cronbach's alpha (α)**. α falder mellem 0 og 1 og skal helst ligge over 0,7 og gerne omkring 0,8. Ingen α -værdier ligger under 0,7 for de fire udfaldsmål på de tre måletidspunkter. Så der er acceptabel intern konsistens i de anvendte spørgeskemainstrumenter.

I de indledende deskriptive analyser af udviklingen i børnenes kommunikation med forældre, deres tilpasning og deres trivsel ser vi først helt simpelt via cirkeldiagrammer på, hvor stor en andel af børnene, der har haft en fremgang, tilbagegang eller status quo i forhold til de fire udfaldsmål (PCCS, NAS, SDQ-problemscore og SDQ-påvirkningsscore). I den forbindelse er status quo for PCCS og NAS kodet som værende den samme værdi $\pm 0,1$ ved T1, fordi disse skalaer er ganske finkornet og resulterer i værdier med decimaler. Status quo for begge SDQ-mål måles derimod som nøjagtig samme værdi som ved T1, da disse skalaer resulterer i værdier, som er hele tal.

Herefter går vi videre med sammenligninger af gennemsnittene for de fire udfaldsmål (PCCS, NAS, SDQ-problemscore og SDQ-påvirkningsscore) på tværs af de 3 måletidspunkter via **t-test** af gennemsnittet ved T1 sammenlignet med hhv. T2 eller T3. Dernæst udregner vi også **effektstørrelser** (Cohen's *d*), som er en standardiseret måde til at sammenligne forskellen mellem to gennemsnit ved brug af den pooled standardafvigelse – dvs. den gennemsnitlige standardafvigelse på tværs af de to grupper, man sammenligner – og hvor respondenterne har svaret på begge måletidspunkter. En effektstørrelse på 0,2 anses for at være en lille effekt, en effektstørrelse på 0,5 anses for at være moderat og en effektstørrelse på 0,8 for at være stor.

Korrelationer og sammenligning af gennemsnit er deskriptive metoder, som ikke tager højde for yderligere faktorer, som kan påvirke udviklingen i børnenes udfaldsmål, og at der er afhængighed mellem svarene på de tre måletidspunkter. For at kunne tage højde disse forhold, anvender vi en regressionsmodel, som hedder en '**growth curve model**'. Growth curve models kan til forskel fra almindelig lineær regression håndtere, at der er en afhængighed mellem besvarelsene på de tre måletidspunkter. Dernæst tager modellen også højde for, at børnene kan have et forskelligt udgangspunkt – fx vil nogle børn have en relativt god kommunikation med forældrene inden SIBS-deltagelsen, mens andre vil have en relativt dårlig kommunikation med forældrene. Endeligt modelleres det også, at børnene kan blive påvirket forskelligt af SIBS (Curran et al., 2010). Modellen inkluderer således både de såkaldte fixed effects og random effects.

6.3.5.2 Analyser af registerdata om skolefravær

I registeranalyserne af Vores fremgangsmåde består overordnet af tre trin: først afgrænser vi gruppen af jævnaldrende (fra fødselsårgangene 2007-2014)¹⁷ til børn, der har en søskende med et handicap, hvilket vi uddyber i 2.1.1. Dernæst afgrænser vi yderligere gruppen af jævnaldrende ved at lave en tilfældig udvælgelse af 10 % af dem ($N = 6.562$) ud fra et rent praktisk hensyn, da datamængden ellers medfører, at

¹⁷ Målgruppen for SIBS omfattede børn fra fødselsårene 2006-2014, men vi har ingen børn fra 2006 i vores data.

vores estimationer tager uforholdsvis lang tid at beregne. Endeligt laver vi på det datagrundlag de statistiske analyser af sammenhængen mellem deltagelse i SIBS og skolefravær.

Metoden vi anvender hedder Difference-in-Differences (DID), fordi *ændringen* i skolefravær fra før til efter deltagelse i SIBS for SIBS-børnene sammenlignes med den tilsvarende *ændring* i jævnaldrendes skolefravær i samme periode. Metoden kan under visse forudsætninger sandsynliggøre, at den effekt, der måles, er kausal. En afgørende forudsætning for en sådan tolkning er, at SIBS-børnenes udvikling frem til at de modtager indsatsen er parallel med de jævnaldrende børn i sammenligningsgruppen (Angrist & Pischke, 2009). Logikken er, at ændres de parallelle udviklinger efter indsatsen – fx at SIBS-børnenes skolefravær falder markant – så kan denne ændring tilskrives SIBS.¹⁸ I vores analyser undersøger vi derfor, om antagelsen om parallelle trends er sandsynlig.

I analyserne af SIBS anvender vi ikke et traditionel DID-design med to grupper og to før- og eftermålinger (2x2) og et indsatstidspunkt. Dette traditionelle DID-design er ikke muligt, fordi SIBS-børnene har deltaget i SIBS på forskellige tidspunkter. I stedet bruger vi en relativ ny DID-tilgang med mange tidsperioder, men intuitionen er den samme, som hvis der kun var to måletidspunkter.

Det primære estimat, som vi rapporterer fra vores analyser, er det *aggregerede ATT* (*the average effect on the treated*). Det vil sige den samlede effekt af SIBS på skolefravær for alle SIBS-børnene, som indgår i analyserne. Det betyder, at vi måler den gennemsnitlige effekt af, at have deltaget i SIBS for hele opfølgningsperioden. I beregningerne vægtes der for køn, alder (i måneder), lav fødselsvægt, etnisk oprindelse (dansk oprindelse vs. indvandrere/efterkommer) og forældres uddannelsesniveau.

Når vi i de videre analyser anvender DID med mange tidsperioder tages der automatisk højde for, at der er en sæsoneffekt for skolefravær, da metoden sørger for, at eftermålingen for skolefravær, fx 3 måneder efter at man har modtaget SIBS, sammenlignes med skolefraværet for jævnaldrende på samme tidspunkt.

Metoden, vi anvender, baserer sig på før- og eftermålinger i forhold til den pågældende måned, hvor et barn har modtaget SIBS. Førmålingen er altid i måneden før,¹⁹ og så beregnes der forskelle til hver efterfølgende måned, som i sidste ende indgår i et samlet (aggregeret) mål.

¹⁸ Når der tages højde for de initiale forskelle i skolefravær mellem de to grupper, betyder det også, at man opfanger de bagvedliggende forskelle mellem børnene (fx forældres uddannelse, kognitive færdigheder o.l.), som netop giver anledning til de forskelle.

¹⁹ Undtagen for børn, der har modtaget SIBS i august 2023. Da skolefraværet ikke opgøres for juli måned, bruger vi deres oplysninger om juni måned til førmålingen.

Vi sammenligner i vores analyser udelukkende med jævnaldrende, der har søskende med relevante diagnoser og handicap.

6.3.5.3 Sammenligning med jævnaldrende med en søskende med et handicap

Oprindeligt var det hensigten at belyse SIBS-børnenes søskendes diagnoser via registerdata frem til og med 2023. Imidlertid har det ikke været muligt inden for projektets tidsramme at få data fra Landspatientregisteret fra 2020 og fremefter. Dette begrænser analysemulighederne betragteligt, da vi må formode, at en del af SIBS-børnenes søskende først er blevet diagnosticeret for deres handicap i den periode. I hvert fald kan vi ikke finde relevante diagnoser for en stor del af de 219 søskende, vi har oplysninger om. Kun for 35 % af søskendebørnene har vi identificeret en eller flere relevante²⁰ alvorlige diagnoser. De øvrige søskendebørn må således have fået deres diagnose efter 2019.

Måske særligt i de tilfælde, hvor der er tale om et psykisk handicap som fx opmærksomhedsforstyrrelser, som oftest først diagnosticeres efter barnet er startet i skole eller senere, må vi formode, at vores data om søskendebørnenes diagnoser og handicap er mangelfulde. At vi kun har data frem til og med 2019 giver muligvis et skævt billede af hyppigheden af de enkelte sygdomme og handicaps blandt søskendebørnene, men det er ikke sikkert, at vi ville finde markant flere og andre diagnoser med dataårene 2020-2024, fordi mange børn og unge med psykiske eller kognitive/intellektuelle funktionsnedsættelser udredes ved almen praktiserende psykiatere og registreres derfor ikke i Landspatient registeret.

De hyppigst forekommende diagnoser og handicap blandt søskende, som er diagnosticeret frem til og med 2019, er udviklingsforstyrrelser (psykisk og fysisk ekskl. autisme og adhd, autisme (10 %), adhd (5 %), epilepsi (4 %) og cerebral parese (2 %). Det samme barn kan have flere diagnoser. Der er mange andre forskellige diagnoser og handicap blandt søskendebørnene, fx hørenedsættelse, nyresygdomme, kardiologiske lidelser, kromosomsygdomme og synsnedsættelse. Grundet hensyn til anonymitet opgør vi ikke diagnoserne yderligere.

Med dette forbehold for øje vil vi alligevel argumentere for, at den information om søskendebørnenes diagnoser, som er tilgængeligt, er brugbar i den forstand, at det er rimeligt at antage, at mange af søskendebørnene vil have lignende diagnoser, selvom der med stor sandsynlighed er en anden fordeling af diagnoserne – dvs. at fx relativt flere af søskendebørnene givetvis har opmærksomhedsforstyrrelser, som vi ikke kan se i vores data. På den baggrund har vi valgt at afgrænse vores sammenligningsbørn

²⁰ Vi ser fx bort fra diagnoser om alvorlige infektionssygdomme som fx meningitis eller knoglebrud, som oftest vil have en kortere varighed. Men da vi ikke på forhånd har kendt diagnosebilledet har vi ikke kunnet afgrænse til bestemte diagnoser eller diagnosegrupper. I tvivlstilfælde fx i forhold til ikke-nærmere specificerede misdannelser har vi inkluderet diagnoserne.

til børn med søskende, som har en eller flere af de diagnoser eller handicaps, som det ud fra data har været muligt at identificere. 11,4 % af de jævnaldrende børn fra årgangene 2007-2014 har en søskende med en sådan diagnose eller handicap.

Når vi i vores videre analyser sammenligner SIBS-børnenes skolefravær med jævnaldrende børn, sammenlignes der således kun med børn, som har en søskende med diagnose og handicap.

Bilag 1 Tabeller og figurer

Bilagstabel 1.1 Udvikling i kommunikationen med forældre. Growth curve-modeller.
Børnebesvarelser.

	Model 1	Model 2	Model 3
Fixed effects			
Intercept	3,79***	3,79***	3,78***
	[3,67;3,90]	[3,62;3,95]	[3,60;3,96]
Udvikling over tid		0,00038	-0,0040
		[-0,07;0,08]	[-0,08;0,07]
Deltagende forældre (ref.: Mor)			
Far			-0,015
			[-0,31;0,28]
Anden/mgl. opl.			0.17
			[-0,23;0,56]
N	228	228	228
Model Fit (AIC)	411,0	413,9	417,2

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.2 **Udvikling i kommunikationen med forældre. Growth curve-modeller. Besvarelser fra yngre børn.**

	Model 1	Model 2	Model 3
Fixed effects			
Intercept	3,68***	3,62***	3,53***
	[3,53;3,84]	[3,41;3,82]	[3,31;3,75]
Udvikling over tid		0,038	0,033
		[-0,06;0,14]	[-0,07;0,13]
Deltagende forælder (ref.: Mor)			
Far			0,30
			[-0,05;0,64]
Anden/mgl. opl.			
			0,67
N	130	130	130
Model Fit (AIC)	226,8	228,3	227,1

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.3 **Udvikling i kommunikationen med forældre. Growth curve-modeller. Forældrebesvarelser.**

	Model 1b	Model 2b	Model 3b
Fixed effects			
Intercept	3,42***	3,33***	3,26***
	[3,36;3,47]	[3,25;3,41]	[3,16;3,36]
Udvikling over tid		0,053*	0,051*
		[0,01;0,09]	[0,01;0,09]
Barnets køn			
Dreng			0,15**
			[0,04;0,25]
N	277	277	270
Model Fit (AIC)	179,2	172,7	165,0

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.4 **Udvikling i tilpasning til søskendes handicap. Growth curve-modeller. Børnebesvarelser.**

NAS	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Fixed effects				
Intercept	2,07***	2,13***	2,13***	2,32***
	[2,01;2,13]	[2,03;2,23]	[1,83;2,43]	[1,90;2,75]
Udvikling over tid		-0,038	-0,038	-0,041
		[-0,08;0,01]	[-0,08;0,01]	[-0,09;0,00]
PCCS			0,0014	0,0082
			[-0,07;0,08]	[-0,07;0,08]
Alder				-0,018
				[-0,05;0,01]
Dreng				-0,045
				[-0,17;0,08]
N	227	227	227	226
Model Fit (AIC)	163,5	165,1	167,1	168,2

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.5 **Udvikling i tilpasning til søskendes handicap. Growth curve-modeller. Besvarelser fra yngre børn.**

NAS	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Fixed effects				
Intercept	2,01***	2,08***	1,73***	1,05*
	[1,92;2,10]	[1,94;2,22]	[1,31;2,15]	[0,11;2,00]
Udvikling over tid		-0,047	-0,045	-0,051
		[-0,10;0,01]	[-0,10;0,01]	[-0,11;0,01]
PCCS			0,089	0,10*
			[-0,01;0,19]	[0,00;0,21]
Alder				0,051
				[-0,01;0,12]
Køn				-0,035
				[-0,21;0,14]
N	98	98	98	97
Model Fit (AIC)	65,5	65,1	64,4	64,9

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.6 **Udvikling i barnets tilpasning til søskendes handicap. Growth curve-modeller. Forældrebesvarelser.**

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Intercept	2,55***	2,61***	2,41***	2,11***
	[2,49;2,61]	[2,51;2,71]	[1,98;2,84]	[1,45;2,78]
Udvikling over tid		-0,033	-0,036	-0,036
		[-0,08;0,01]	[-0,08;0,01]	[-0,08;0,01]
PCCS			0,060	0,068
			[-0,07;0,19]	[-0,06;0,20]
Barnets alder				0,0072
				[-0,00;0,02]
Dreng				-0,057
				[-0,18;0,06]
N	273	273	273	273
Model Fit (AIC)	213,6	205,9	207,1	208,7

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.7 **Udvikling i SDQ-problemscore. Growth curve-modeller. Forældrebesvarelser.**

SDQ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Intercept	10,9***	12,3***	30,7***	33,0***
	[10,02;11,84]	[11,07;13,56]	[25,08;36,41]	[24,16;41,76]
Udvikling over tid (hældning)		-0,83**	-0,55*	-0,56*
		[-1,34;-0,32]	[-1,04;-0,05]	[-1,05;-0,06]
PCCS			-5,55***	-5,28***
			[-7,21;-3,89]	[-6,95;-3,61]
Barnets alder				-0,050
				[-0,21;0,11]
Dreng				-1,96*
				[-3,61;-0,30]
N	282	282	275	275
Model Fit (AIC)	1722,6	1710,9	1637,4	1637,9

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.8 **Udvikling i SDQ-påvirkningsscore. Growth curve-modeller.**
Forældrebesvarelser.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Intercept	1,67***	2,05***	6,77***	5,03**
	[1,37;1,97]	[1,57;2,52]	[4,51;9,03]	[1,79;8,27]
Udvikling over tid		-0,22	-0,15	-0,15
		[-0,45;0,00]	[-0,37;0,06]	[-0,37;0,06]
PCCS			-1,41***	-1,26***
			[-2,07;-0,75]	[-1,92;-0,60]
Barnets alder				0,040
				[-0,02;0,10]
Dreng				-0,84**
				[-1,42;-0,26]
N	280	280	276	276
Model Fit (AIC)	1167,0	1160,9	1134,4	1120,5

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001; Konfidensintervaller i parentes.

Kilde: VIVE

Bilagstabel 1.9 Korrelationskoefficienter (Pearson's r) for PCCS, NAS, SDQ og Impact på tværs af T1-T3. Børnebesvarelser.

		PCCS			NAS			SDQ-problemscore			SDQ-påvirkningsscore		
		T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3
PCCS	T1	1											
	T2	0,682***	1										
	T3	0,513***	0,732***	1									
NAS	T1	-0,0573	-0,110	0,0551	1								
	T2	0,100	0,0413	-0,0610	0,563***	1							
	T3	0,123	-0,0511	0,108	0,550***	0,663***	1						
SDQ-problemscore	T1	-0,412**	-0,579*	-0,187	0,186	0,254	0,191	1					
	T2	-0,590*	-0,226	0,367	-0,0712	-0,0444	0,213	0,274	1				
	T3	-0,277	0,506	-0,0960	0,113	0,0483	0,0228	0,299	0,787**	1			
SDQ-påvirkningsscore	T1	-0,154	-0,674**	0,191	0,465***	0,376	0,468	0,542***	0,0262	-0,113	1		
	T2	-0,507*	-0,195	0,356	0,442	0,389	0,523	0,405	0,481*	0,138	0,484*	1	
	T3	-0,0288	0,314	0,0136	-0,129	0,118	0,118	-0,108	0,469	0,620**	-0,0301	0,350	1

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: VIVE

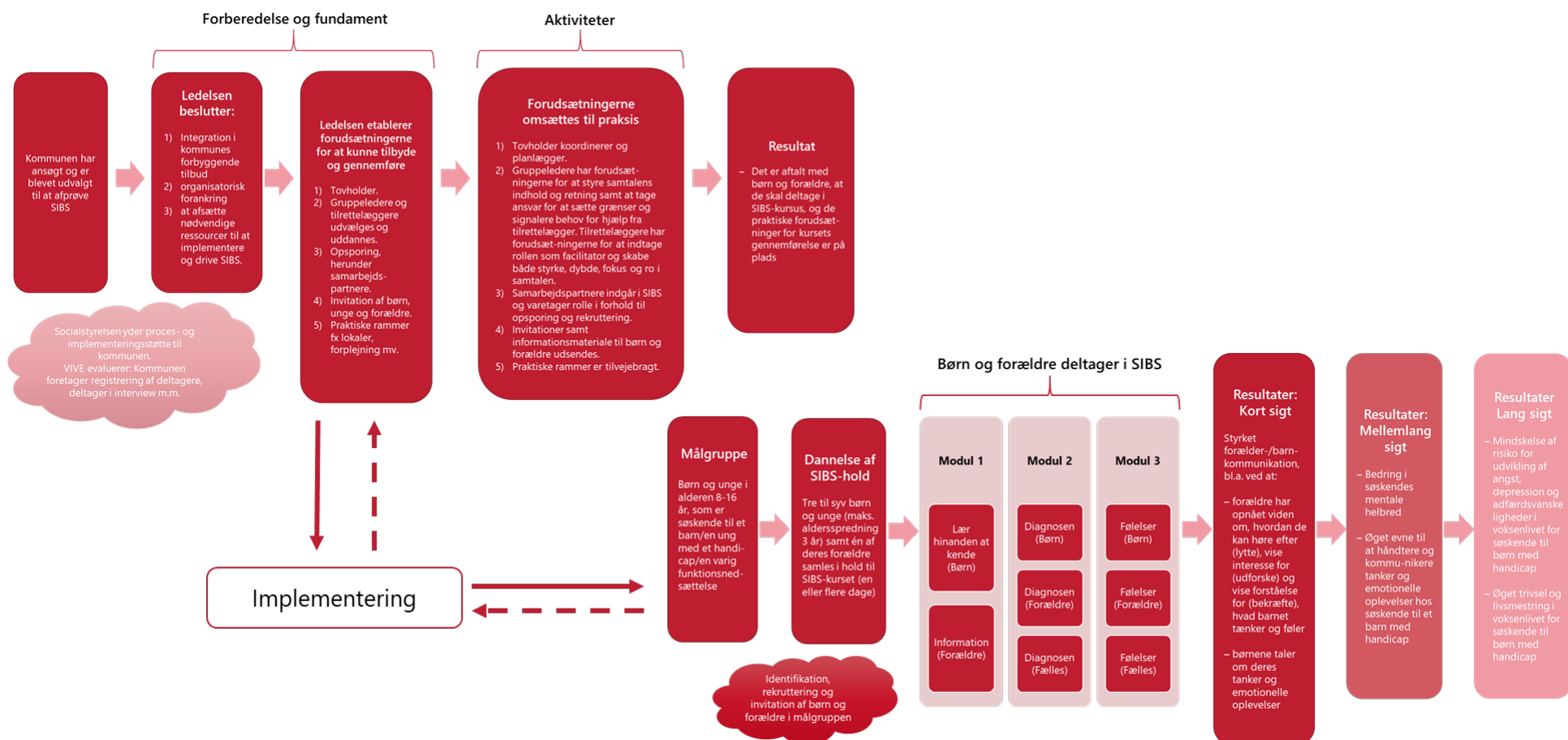
Bilagstabel 1.10 Korrelationskoefficienter (Pearson's r) for PCCS, NAS, SDQ og Impact på tværs af T1-T3. Forældrebesvarelser.

		PCCS			NAS			SDQ			SDQ-påvirkningsscore		
		T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3
PCCS	T1	1											
	T2	0,607***	1										
	T3	0,481***	0,774***	1									
NAS	T1	-0,0304	-0,127	-0,0591	1								
	T2	0,0757	-0,0569	-0,0355	0,725***	1							
	T3	0,0276	0,118	0,153	0,513***	0,794***	1						
SDQ-pro-blemscore	T1	-0,312***	-0,233	-0,354**	0,265**	0,110	0,000885	1					
	T2	-0,106	-0,412***	-0,580***	0,191	0,131	-0,0716	0,674***	1				
	T3	-0,159	-0,456**	-0,475***	0,164	0,00925	-0,0263	0,758***	0,735***	1			
SDQ-på-virknings-score	T1	-0,219*	-0,152	-0,294*	0,247**	0,175	0,134	0,661***	0,480***	0,517***	1		
	T2	0,0338	-0,202	-0,482**	0,125	0,204	0,0495	0,315*	0,634***	0,492***	0,411***	1	
	T3	-0,0972	-0,346*	-0,445***	0,0762	-0,0798	0,0189	0,549***	0,521***	0,722***	0,591***	0,708***	1

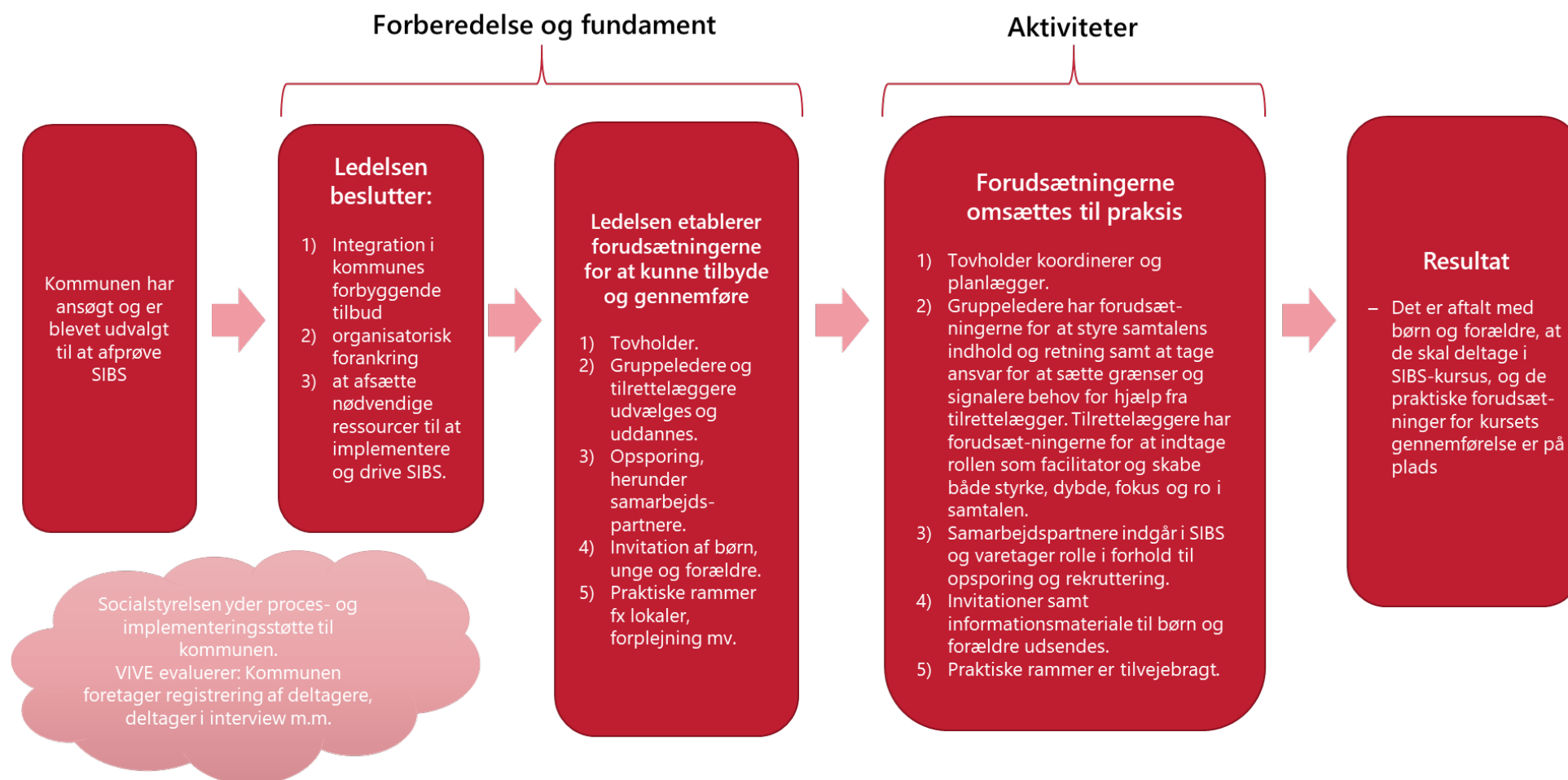
Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: VIVE

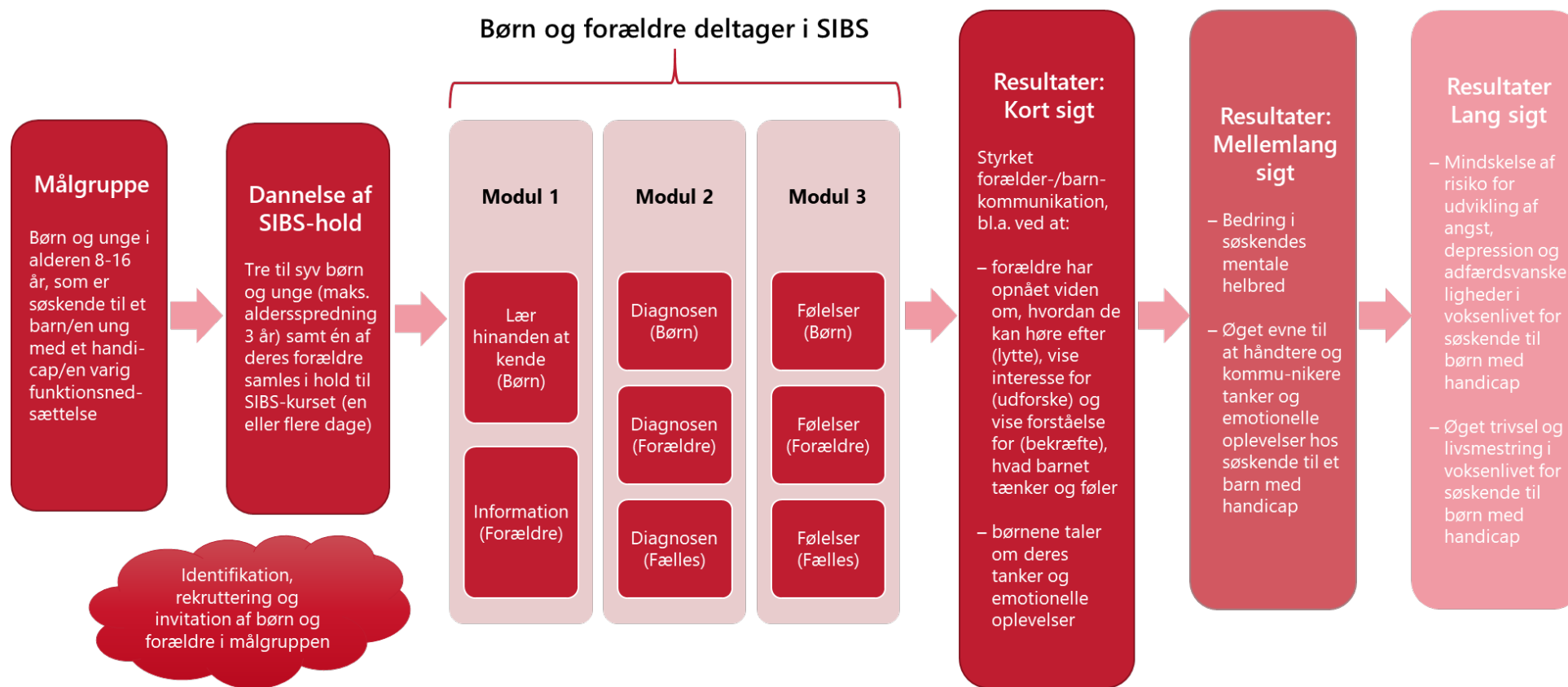
Bilagsgfigur 1.1 Forandringsteori: samlet og opdelt i handlings- og indsatssteori

Bilagsfigur 1.2 Handlingsteori – SIBS

Bilagsfigur 1.3 Indsatsteori – SIBS

Litteratur

Angrist, J., & Pischke, J. (2009). *Mostly Harmless Econometrics: An Empiricist's Companion*. Princeton University Press.

Bada, H. S., Das, A., Bauer, C. R., Shankaran, S., Lester, B. M., Gard, C. C., ... & Higgins, R. (2005). Low birth weight and preterm births: etiologic fraction attributable to prenatal drug exposure. *Journal of Perinatology*, 25(10), 631-637.

Benjaminsen, L., Andrade, S. B., Andersen, D., Enemark, M. H., & Birkelund, J. F. (2015). *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark: En registerbaseret kortlægning*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Benjaminsen, L., Birkelund, J. F., Enemark, M. H., & Andrade, S. B. (2018). *Socialt udsatte borgeres brug af velfærdssystemet: Samfundsøkonomiske aspekter*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Callaway, B., & Sant'Anna, P. H. (2021). Difference-in-differences with multiple time periods. *Journal of Econometrics*, 225(2), 200-230.

Chen, H. T. (2006). A theory-driven evaluation perspective on mixed methods research. *Research in the Schools*, 13(1), 75–83.

Curran, P. J., Obeidat, K., & Losardo, D. (2010). Twelve frequently asked questions about growth curve modeling. *Journal of Cognition and Development*, 11(2), 121–136.

Fast Track Project. (2025a). *Parent Child Communication - Child*. <https://fasttrack-project.org/measure/parent-child-communication-child/>

Fast Track Project. (2025b). *Parent Child Communication - Parent*. <https://fasttrack-project.org/measure/parent-child-communication-parent/>

Haukeland, Y. B., Czajkowski, N. O., Fjermestad, K. W., Silverman, W. K., Mossige, S., & Vatne, T. M. (2020). Evaluation of "SIBS", an intervention for siblings and parents of children with chronic disorders. *Journal of Child and Family Studies*, 29(8), 2201–2217.

Lobato, D. J., & Kao, B. T. (2002). Integrated sibling-parent group intervention to improve sibling knowledge and adjustment to chronic illness and disability. *Journal of Pediatric Psychology*, 27(8), 711–716.

- Long, K. A., Lobato, D., Kao, B., Plante, W., Grullón, E., Cheas, L., Houck, C., & Seifer, R. (2013). Perceptions of emotion expression and sibling-parent emotion communication in latino and non-latino white siblings of children with intellectual disabilities. *Journal of Pediatric Psychology*, 38(5), 551–562.
- Niclasen, J., Teasdale, T. W., Andersen, A. M. N., Skovgaard, A. M., Elberling, H., & Obel, C. (2012). Psychometric properties of the Danish strength and difficulties questionnaire: The SDQ assessed for more than 70,000 raters in four different cohorts. *PLoS ONE*, 7(2), 1–8.
- Orm, S., Haukeland, Y. B., Vatne, T., & Fjermestad, K. (2022). Measuring family communication in pediatric nursing: Psychometric properties of the Parent-Child Communication Scale – Child Report (PCCS-CR). *Journal of Pediatric Nursing*, 62, 78–83.
- Sahler, O. J. Z., & Carpenter, P. J. (1989). Evaluation of a camp program for siblings of children with cancer. *American Journal of Diseases of Children*, 143(6), 690–696.
- SIBS – Søskenprosjektet. (n.d.). *Om SIBS-intervensjonen*. <https://sibs.no/om-intervensjonen/>
- Social- og Boligstyrelsen. (2023). *SIBS - mestringsinnsats for søskende til barn med handicap*.
- Social- og Boligstyrelsen. (2024). *SIBS-gruppelederuddannelse dec. 2024*.
- Vatne, T. M., Fjermestad, K. W., Haukeland, Y. B., & Mossige, S. (2022). *SIBS - Manual for gruppeledere*. Frambu kompetansesenter for sjeldne diagnoser & Psykologisk institutt (PSI), UiO.

